

ΠΑΡΕΜΒΥΛΗ

Τεύχος 105 • Τιμή τεύχους: 3,5€

Χριστιανικές αναφορές στην ποίηση του Κ. Καβάφη
Είναι νεκρή γλώσσα τα αρχαία ελληνικά;
Μέγας Κωνσταντίνος: η προσωπικότητα και η μετάστροφή του
«Το είδωλο και τα είδωλα»:
Ντοκουμέντο από την ομιλία στη Γ.Σ. της Χ.Φ.Ε. το 1968

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

κ. Γιάννης Τσέντος

κ. Παύλος Κυρίσης

κ. Χρίστος Τσιαμούλης

Ραδιοκαταγραφές

για νέους ακροατές που
δεν παραμένουν θεατές

Συνεντεύξεις

Ρεπορτάζ

Απόψεις

Γκάλοπ

...η ραδιοφωνική
συντροφιά της Χ.Φ.Ε.
καταγράφει
την επικαιρότητα!

Κάθε Σάββατο, 7-8μμ,
στους 91,2 fm της
Πειραικής Εκκλησίας!

...εδώ η φωνή μας
ακούγεται δυνατά!

www.xfe.gr

σταθερά στο μέλλον

Σύντομα κοντά σας
με την
ανανεωμένη μας
ιστοσελίδα!

επικοινωνία
xfe@xfe.gr

ηλεκτρονικές
εγγραφές στην

ΠΑΡΕΜΒΥΛΗ

Έχω facebook, άρα υπάρχω...

Έχω facebook, άρα υπάρχω. Με ένα κλικ, ανεβάζω σε μία οθόνη την ανασφάλειά μου, τη μοναξιά μου, την ανάγκη για αναγνώριση, την αδυναμία μου στο «σχετίζεσθαι», τις ιδεολογικές μου εμμονές, το θεολογικό μου παραλήρημα... Γι' αυτό θα ποστάρω ότι «έχω νεύρα», ότι «το «διάβασμα δε βγαίνει», ότι «το φαί κάπκε», ότι «καλά έκαναν και τους απέλυσαν τους χαραιοφάπδες», ότι «όποιος δεν έχει τι να κάνει ας στείλει», ότι «οι παπάδες φταίνε», ότι «πίνω καφέ στο μαγαζί τάδε». Γι' αυτό θα ανεβάσω τις φωτογραφίες που έβγαλα για το προφίλ. Γιατί με νοιάζει πάνω απ' όλα το προφίλ. Άλλωστε μπορώ να μπαίνω και να βγαίνω, φανερά ή κρυφά, ρίχνοντας μια ματιά πρώτα «ποιος είναι μέσα». Γιατί στον τοίχο μου κάνω πολιτικές αναλύσεις, οικονομικές προβλέψεις, κοινωνικά μανιφέστα. Γιατί, μ' ένα μόνο κλικ και το προφίλ μου μαρτυρά την ενεργό πολιτική μου συνείδηση, την πίστη και τη θεολογική μου κατάρτιση και τις απόψεις μου για την κοινωνική επικαιρότητα. Φυσικά πάντα με τρόπο απόλυτο και αφοριστικό. Απλά και ανέξοδα. Εξάλλου, αν κάποιος θέλει κάτι παραπάνω, του ποστάρω κι ένα λινκ «να μη λέει»... Εξάλλου η εταιρεία μου το λέει καθαρά κι εγώ το φχαριστιέμαι: είμαι χρήστης!

Έχω facebook, άρα υπάρχω. Και είμαι παντοδύναμος! Γιατί δεν έχω απέναντί μου να κοιτάξω ανθρώπινα μάτια, αλλά μια λευκή οθόνη. Παρόλ' αυτά μπορώ να βυθομετρώ στις ψυχές και τα μυαλά των άλλων και να δίνω πάντα τις κατάλληλες απαντήσεις. Ένα τσιτάτο κάποιου φιλοσόφου που βρήκα στο διαδίκτυο, πάντα αποστομώνει και μου προσφέρει ικανοποιητικά like! Συχνά νιώθω την αυτοπεποίθησή μου να υφίσταται πλήγμα, αισθάνομαι ότι δεν αξίζω πια. Είναι όταν δεν έχω πολλά like... Τότε πραγματικά ταπεινώνομαι και ψάχνω κάτι καλύτερο για να επανέλθω δριμύτερος. Όσα πιο πολλά like, τόσο το κύρος μου ανεβαίνει. Κι αν μου κάνουν και κοινοποίηση το σχόλιο, τότε γίνομαι σοφός. Μέσα στον κόσμο του fb, το δικό μου εικονικό κόσμο, αυτοπραγματώνομαι. Ικανοποιώ εικονικά τις πραγματικές ανάγκες μου ή πραγματικά τις εικονικές μου επιθυμίες; Ποιος νοιάζεται! Εξάλλου ο αριθμός των φίλων μου (και των ακολούθων μου!) αυξάνεται συνεχώς στο προφίλ μου. Κι αν με τους περισσότερους δε γνωρίζομαι, δεν έχει σημασία αφού δε με νοιάζει το πρόσωπο, αλλά το νούμερο. Είπαμε, όλα είναι θέμα προφίλ!

Μ' αρέσει αυτός ο κόσμος! Βλέπω από αυτόν, αναπνέω από τα like που θα πάρω και μιλάω πλέον όχι από το στόμα αλλά από το πληκτρολόγιο. Ο κόσμος αυτός είναι πολύ βολικός! Γιατί δεν έχει τις απαιτήσεις της διαπροσωπικής συνύπαρξης. Δεν έχει ευθύνες, έγνοιες, ρίσκα. Είναι ασφαλής! Γράφω και διαγράφω τα λεγόμενα, κάνω ή μπλοκάρω φίλους, μεταφέρομαι από το ένα μέρος στο άλλο με μία επισήμανση, στέλνω ένα σκούνημα ή μια ηλεκτρονική αγκαλιά (hug), γελάω με lol, κερνάω ηλεκτρονικό καφέ, συμφιλιώνομαι με ένα emoticon με όποιον είχα μαλώσει, χωρίς τον κόπο της συγχώρεσης, κερδίζω την αναγνώριση που δε βρήκα στο σπίτι, στη σχολή ή στο γραφείο και μία ασφαλή τρύπα για να χώσω το κεφάλι μου και να κρυφτώ από τον έξω κόσμο.

ΥΓ. Ζητείται Θεός να με κάνει add.

#Συναΐτη

**Ιδιοκτήτης: Χριστιανική Φοιτητική Ένωση
Ορθόδοξο Χριστιανικό Σωματείο**

Καρύτση 14 - 105 61 Αθήνα, Τηλ. - Fax: 210 32.37.154

www.xfe.gr • e-mail: xfe@xfe.gr

www.paremboli.gr • paremboli@xfe.gr

Διευθύνεται από συντακτική επιτροπή.

Η Σύσταση διατηρεί το δικαίωμα να μη δημοσιεύει
ή να συντέμνει τα κείμενα κατά την κρίση της

Εκδότης - Υπεύθυνος κατά νόμο: Βασίλης Γιλάρος

Διευθυντής Σύνταξης: Παναγιώτης Φαρανιάτος

Συντακτική επιτροπή: Αναστασία Μπιτσάνη, Αγγελική Καϊκάνη

Συντάκτες:

Αραβοπούλου Διονυσία, Ατματζίδου Ελένη, Βλάχος Αλέξης, Γιάνγκου Ισμήνη,
Γούλα Μαρία, Ζωτοπούλου Ευαγγελία, Κομνηνού Ελισάβετ, Λιώνης Κώστας,
Λουλουδάκη Κυριακή, Λουλουδάκη Μαρία, Μπαλής Αθανάσιος, Μπέκου Βασιλική,
Μπουγά Σοφία, Μωραΐτου Μαριλένα, Παπαδημητρίου Μαρία, Παππά Φιλοθέη,
Πράρας Γιώργος, Ράλλη Όλγα, Στούμπου Ανδρομάχη, Στραγαλινού Ακριβή,
Τερζάκη Πηνελόπη, Τζάφα Δήμητρα, Χαραλάμπους Αθηνά,
Χατζηχριστοδούλου Ιωάννα, Χωραΐτης Χαράλαμπος.

Υπεύθ. Μην/νων: Βασίλης Κυρβασιρίης, Φίλιππος Αθηναίος

Καλλιτεχνική επιμέλεια: Βγόντζα Καλλιόπη, Παπαδόπουλος Κυριάκος

Φωτογραφική επιμέλεια: Αγγελική Καϊκάνη, Όλγα Ράλλη.

Επιμέλεια διορθώσεων: Σοφία Μπουγά

Δημιουργικό - Παραγωγή:

«Λυχνία Α.Ε.», Υιοί Θ. Βγόντζα
Ανδραβίδας 7, Χαμόμυλο Αχαρνών, Τηλ. 210 34.10.436, www.lychnia.com

Τιμή τεύχους: 3,5€

Συνδρομή Εξωτερικού: 20€ • Συνδρομή Εσωτερικού: 12€

Αριθμός άδειας: 868 • Κωδικός: 015475

Περιεχόμενα

ΑΠΡ.-ΜΑΙ. -ΙΟΥΝ. 2013 | Έτος ΚΕ' | Τεύχος: 105

- 1 Έχω facebook,
άρα υπάρχω...
- 2 Περιεχόμενα
- 3 Συνέντευξη με τον κ. Γιάννη Τσέντο:
Είναι νεκρή γλώσσα
τα αρχαία ελληνικά;
- 7 Μέγας Κωνσταντίνος
- 10 Η ουρανία λέξις
- 14 Συνέντευξη με τον κ. Παύλο Κυμίσση
- 16 Στον απόηχο του τρελού χορού των
Πανελληνίων
- 18 100 χρόνια από το βιβλίο
του π. Ευσεβίου
- 20 Και ξαφνικά όλοι αναρωτιούνται
- 22 Πατήρ Βασίλειος Νάσαρ
- 24 Ζήσε τη διαφορά!
- 26 Θέλω, μπορώ, προχωρώ!
- 28 Τεκνία φυλάξατε εαυτούς
από των ειδώλων
- 32 Τα στηρίγματά μου
- 34 Λιβύη και Ελληνισμός
- 36 Παιδική εγκληματικότητα
- 38 Συμβαίνουν
- 40 Θέματα πνευματικής ζωής
- 41 Φωνή Πατέρων
- 42 Δραστηριότητες
- 44 Έντεχνο
- Συνέντευξη
με τον κ. Χρίστο Τσιαμούλη
- 47 Βιβλιοπαρουσίαση: Σχεδόν Άγιοι

ΑΓΑΠΗΤΟΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ

- Μην ξεχνάτε να ανανεώνετε εγκαίρως τη συνδρομή σας. Στην ετικέτα του πλαστικού φακέλου αναγράφεται η ημερομηνία λήξης της συνδρομής, π.χ. εάν γράφει 31/12/2010 σημαίνει ότι οφείλεται η συνδρομή των ετών 2011, 2012, 2013.
- Η ανανέωση της συνδρομής μπορεί να γίνει με τέσσερις τρόπους:
 - α) στα γραφεία της Χ.Φ.Ε στην
Αθήνα, οδός Καρύτση 14 (4ος όροφος)
Θεσσαλονίκη (Αγ. Σοφίας 41)
Πάτρα (Παντανάσσης 61)
Λάρισα (Παπακυριαζή 30)
Πειραιάς (Πραξιτέλους 137B).
 - β) στα βιβλιοπωλεία «ΖΩΗ»: Αθήνα (Καρύτση 14),
Θεσσαλονίκη, Λάρισα
 - γ) με ταχυδρομική επιταγή στη διεύθυνση του περιοδικού
(Καρύτση 14 Τ.Κ. 105 61 Αθήνα)

δ) ηλεκτρονικά μέσω διαδικτύου, στην ιστοσελίδα:
www.xfe.gr

Γενικά για θέματα μηχανοργάνωσης τηλεφωνείτε
στα 697 5559 416, 693 4607 276

- Κάθε συνδρομή ισχύει για το ημερολογιακό έτος, δηλ. από 1/1 - 31/12. Αυτό σημαίνει ότι θα αποστέλλονται τα προηγούμενα τεύχη του έτους, εκτός αν υπάρχει διαφορετική δική σας υπόδειξη.
- Εάν για κάποιο λόγο επιθυμείτε να μην λαμβάνετε πλέον την «Παρεμβολή», ενημερώστε μας. Διαφορετικά το τεύχος θα αποστέλλεται και η συνδρομή σας θα εκκρεμεί.
- Εάν αλλάξει η διεύθυνσή σας, ενημερώστε μας εγκαίρως γράφοντάς μας και τα παλιά και τα νέα στοιχεία σας.
- Περιμένουμε τις παρατηρήσεις, τα σχόλια, τις αντιρρήσεις και τις προτάσεις σας για την «Παρεμβολή»!

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ με τον κ. ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΤΣΕΝΤΟ

Δρα Φιλοσοφίας,

Διευθυντή Σύνταξης του περιοδικού *Ακτίνες*

Είναι νεκρή γλώσσα τα αρχαία ελληνικά;

«Παρεμβολή»: κ. Τσέντο, πριν μερικές εβδομάδες διατυπώθηκε στο Κοινοβούλιο η άποψη ότι τα αρχαία ελληνικά και τα λατινικά είναι νεκρές γλώσσες και πρέπει να μειωθούν οι ώρες διδασκαλίας τους στα σχολεία. Είναι όντως νεκρές γλώσσες;

Γιάννης Τσέντος: Αν θέλουμε να απαντήσουμε σε αυτή την ερώτηση χωρίς φανατισμούς και συνθήμα-

τα, νομίζω ότι είναι αυτονόητο πώς πρέπει να κινηθούμε: Πρέπει να προσδιορίσουμε, πρώτ' όλα, τι

είναι «νεκρές γλώσσες», για να δούμε κατόπιν αν τα αρχαία ελληνικά και τα λατινικά εμπίπτουν σε αυτές.

«Π»: Τι είναι λοιπόν «νεκρές γλώσσες»;

Γ. Τ.: Όπως διευκρινίστηκε εκ των υστέρων, μετά τις επίμαχες δηλώσεις στο Κοινοβούλιο, μιλάμε για τις γλώσσες εκείνες που δεν έχουν πλέον γηγενείς ομιλητές, με απλά λόγια, δηλαδή, για τις γλώσσες που δεν μιλιούνται πλέον. Αλλά και εδώ γίνεται μια περαιτέρω, πολύ ενδιαφέρουσα διάκριση: η διάκριση ανάμεσα σε «εξαφανισμένη» και «νεκρή» γλώσσα. Ως «εξαφανισμένη» γλώσ-

σα (“*extinct language*”) λογίζεται μια γλώσσα που κάποια στιγμή έπαψε να μιλιέται και αντικαταστάθηκε από κάποια άλλη, ξένη προς αυτήν· τέτοια είναι η περίπτωση πολλών προκολομβιανών αμερικανικών γλωσσών ή της κοπτικής· όπως είναι φανερό, η αρχαία ελληνική και οι λατινική δεν είναι «εξαφανισμένες» γλώσσες. «Νεκρή» γλώσσα (“*dead language*”), τώρα, είναι η γλώσσα που κάποια

στιγμή έπαψε να μιλιέται, αφήνοντας στη θέση της απογόνους της, συγγενείς προς αυτήν γλώσσες· αυτή θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι είναι η περίπτωση της λατινικής, στον βαθμό που αυτή δεν μιλιέται πλέον (μολονότι και αυτό ακόμα θα μπορούσε να τεθεί υπό αμφισβήτηση), αλλά έχει αφήσει πίσω της μια σειρά γλωσσών που προήλθαν από αυτήν (ιταλική, γαλλική, ρουμανική κ.ά.).

«Π»: Υπ’ αυτή την έννοια, θα μπορούσε να λεχθεί ότι και η αρχαία ελληνική είναι νεκρή γλώσσα;

Γ. Τ.: Εδώ ερχόμαστε στο πιο κρίσιμο σημείο. Ναι, η αρχαία ελληνική θα μπορούσε υπ’ αυτή την έννοια να θεωρηθεί «νεκρή» γλώσσα, υπό μία όμως προϋπόθεση: ότι θα θεωρήσουμε πως η γλώσσα που μιλάμε σήμερα είναι διαφορετική από την αρχαία, άλλη γλώσσα, απόγονος αυτής – ποια περίπου είναι η σχέση της γαλλικής προς τη λατινική. Είναι όμως αυτό αληθές; Ή μήπως θα ήταν ορθότερο να πούμε ότι η νέα και η αρχαία ελληνική δεν είναι δύο γλώσσες, αλλά

μία, σε διαφορετικές περιόδους της εξέλιξής της; Ας μην κουράσουμε εδώ, παραπέμποντας σε έγκριτους ειδικούς επιστήμονες. Θυμηθείτε τον λόγο του Σεφέρη: «Για κοιτάξτε πόσο θαυμάσιο πράγμα είναι να λογαριάζει κανείς πως, από την εποχή που μίλησε ο Όμηρος ως τα σήμερα, μιλούμε, ανασαίνουμε και τραγουδάμε με την ίδια γλώσσα». Ή θυμηθείτε τον άλλο νομπελίστα ποιητή μας, τον Οδυσσέα Ελύτη, που έλεγε: «Εγώ δεν ξέρω να υπάρχει παρά μία γλώσσα, η ενιαία

γλώσσα, η Ελληνική» – και αυτό του επέτρεπε να καυχάται: «Στο μάκρος τόσων αιώνων, δεν υπήρξε ούτε ένας, επαναλαμβάνω, ούτε ένας, που να μη γράφτηκε ποίηση στην ελληνική γλώσσα. Να τι είναι το μεγάλο βάρος της παράδοσης που το όργανο αυτό σηκώνει».

Όπως αντιλαμβάνεσθε, αν θεωρήσουμε ότι η αρχαία και η νέα ελληνική δεν είναι δύο γλώσσες, αλλά μία, σε διαφορετικές περιόδους της εξέλιξής της, δεν τίθεται θέμα να μιλάμε για

«νεκρή» γλώσσα. Εξ ου και η οργανική αντίδραση του Καθηγητή της Γλωσσολογίας κ. Γ. Μπαμπινιώτη, ο οποίος δεν εφείσθη χαρακτηρισμών, κάνοντας λόγο για απόψεις «ξεπερασμένες, παλιομοδίτικες και χωρίς καμία επιστημονική βάση», και χαρα-

κτηρίζοντας όποιον προβάλλει τέτοιες απόψεις ως άνθρωπο που «δεν έχει καμία επαφή με την πραγματικότητα, με την επιστήμη και την αλήθεια».

Επιτρέψτε μου κάτι τελευταίο, για να καταστεί απολύτως σαφές αυτό που λέμε εδώ: Πάρτε μια παιδική σας

φωτογραφία. Εννοείται ότι δεν μπορείτε να υποδείξετε σε κάποιον ένα μέρος όπου μπορεί να δει μπροστά του το παιδί που εικονίζεται σε αυτήν. Αλλά αυτό δεν σημαίνει βεβαίως ότι το παιδί αυτό είναι «νεκρό». Κάπως έτσι συμβαίνει και με τη γλώσσα.

Αν θεωρήσουμε ότι η αρχαία και η νέα ελληνική δεν είναι δύο γλώσσες, αλλά μία, σε διαφορετικές περιόδους της εξέλιξής της, δεν τίθεται θέμα να μιλάμε για «νεκρή» γλώσσα.

«Π»: Τι παιδευτική αξία έχει η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών στο σχολείο, και μάλιστα στην εποχή μας, τον 21^ο αιώνα;

Γ. Τ.: Πρώτ' απ' όλα, η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών επιτρέπει στους μαθητές να γνωρίσουν και να κατανοήσουν καλύτερα την ίδια τη γλώσσα που μιλάμε σήμερα, την κοινή νέα ελληνική. Δεν θα ήταν λογικό να υπάρξουν αμφισβητήσεις επ' αυτού. Όταν στο εξωτερικό υπάρχουν προγράμματα, όπως για παράδειγμα το Iris Project στην Αγγλία, όπου διδάσκονται με εξαιρετικά αποτελέσματα αρχαία ελληνικά σε μαθητές του δημοτικού, με το σκεπτικό ότι αυτό θα τους βοηθήσει να γνωρίσουν και να κατανοήσουν καλύτερα τη δική τους γλώσσα, την αγγλική(!), θα ήταν μάλλον παράλογο να αρνηθεί κανείς το ανάλογο για τη σχέση της αρχαίας με τη νέα ελληνική, που είναι μία γλώσσα.

Η γλωσσική παιδεία, τώρα, έχει

την πιο μεγάλη σημασία. Διότι η γλώσσα είναι το υλικό της σκέψης, αφού, όπως έχει αποδειχθεί, με τη γλώσσα σκεφτόμαστε. Όπως ακριβώς, λοιπόν, αν δώσεις σε κάποιον τιμημένο και χάλυβα, μπορεί να κτίσει ουρανοξύστη, αν όμως του δώσεις χώμα κι άχυρα, δεν θα κτίσει κάτι παραπάνω από καλύβα, έτσι και πλούσια γλώσσα σημαίνει πλούσια σκέψη, και φτωχή γλώσσα σημαίνει φτωχή σκέψη. «Τα όρια της γλώσσας μου είναι τα όρια του κόσμου μου», όπως είχε πει, σε άλλο πλαίσιο βέβαια και με άλλες υποδηλώσεις, ο σπουδαίος φιλόσοφος του 20^{ου} αιώνα Λούντβιχ Βιτγκενστάιν. Αν λοιπόν θέλουμε να διαπλάσουμε ένα ευρύ και πλούσιο πνεύμα, πρέπει να επενδύσουμε, περισσότερο από οτιδήποτε άλλο, στη γλωσσική παι-

δεία. Και η προσφορά των αρχαίων ελληνικών εδώ είναι ανεκτίμητη.

Για να μη μιλήσουμε για τη σημασία της αρχαίας ελληνικής ως στοιχείου ταυτότητας. «Το σημαντικότερο πιστοποιητικό ότι είμαστε ένα γένος αδιάσπαστο στη συνέχεια του, από τον Όμηρο ως σήμερα, είναι η ενότητα της γλώσσας», έλεγε ο Κωνσταντίνος Τσάτσος. Και αυτό ακριβώς εννοούσε ο Άγγελος Τερζάκης, όταν έλεγε ότι «λαός που χάνει τη γλώσσα του χάνει την ψυχή του», ή ο Γιάννης Ψυχάρης, όταν έλεγε ότι «γλώσσα και πατρίδα είναι το ίδιο».

Όλα αυτά, βεβαίως, αν το ζητούμενο στο σχολείο είναι να διαπλάσουμε ανθρώπους με ευρύτητα πνεύματος και αίσθηση ταυτότητας. Αν το ζητούμενο είναι το αντίθετο, τότε τα πράγματα αλλάζουν...

«Π»: Πόσο όμως χρειάζονται τα αρχαία ελληνικά σε έναν μαθητή που δεν ακολουθεί τη θεωρητική κατεύθυνση;

Γ. Τ.: Μα, ό,τι είπαμε παραπάνω για τη σημασία της διδασκαλίας των αρχαίων στο σχολείο δεν αφορά μόνο τους μαθητές της θεωρητικής εκπαίδευσης. Αλλά μου δίνετε την ευκαιρία να πω εδώ και κάτι ακόμα: Τίποτα δεν υπονομεύει το σχολείο τόσο, όσο το φαινομενικά αθώο και δικαιολογημένο ερώτημα των μαθητών: «Εμένα τι θα μου χρησιμεύσει αυτό;». Πρώτ' απ' όλα, η φαινομενικά ατράνταχτη εξίσωση «χρήσιμο =

αυτό που θα μου χρησιμεύσει στο μέλλον» είναι εντελώς λάθος. Πάντα μου άρεσε να το εξηγώ αυτό με την εξής εικόνα: Όταν οικοδομούμε ένα σπίτι, μετά την εκσκαφή των θεμελίων, το πρώτο συνεργείο που έρχεται είναι οι μπετατζήδες, οι οποίοι καλουπώνουν με τα ξύλα τους, ώστε να μουν τα σίδερα και να κυθεί μέσα στα καλούπια το τσιμέντο, για να γίνουν έτσι οι κολώνες του σπιτιού· και βεβαίως, όταν γίνει αυτό, οι

μπετατζήδες παίρνουν τα ξύλα τους και φεύγουν, για να παραχωρήσουν τη θέση τους στα υπόλοιπα συνεργεία. Από κει και πέρα, τα ξύλα των μπετατζήδων δεν χρησιμεύουν σε τίποτα – δεν φαντάζομαι κανέναν να φυλάει τα ξύλα των μπετατζήδων στο σπίτι του. Σύμφωνα λοιπόν με την «ατράνταχτη» λογική του «χρήσιμο = αυτό που θα μου χρησιμεύσει στο μέλλον», τα ξύλα των μπετατζήδων είναι περιττά, όταν κτίζουμε ένα

σπίτι... Διερωτώμαι όμως ποιος θα μπορούσε να πει κάτι τέτοιο, χωρίς να απολέσει κάθε σοβαρότητα.

Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και στο σχολείο, και ίσως ακόμη περισσότερο, γιατί εδώ δεν κτίζουμε σπίτια, αλλά οικοδομούμε ανθρώπους. Είναι λάθος να πιστεύουμε ότι όποιος προτίθεται να ακολουθήσει θετική ή τεχνολογική κατεύθυνση δεν χρειάζεται τα αρχαία ελληνικά, όπως άλλωστε είναι λάθος να πιστεύουμε ότι όποιος προτίθεται να ακολουθήσει θεωρητική κατεύθυνση δεν χρειάζεται τα μαθηματικά. Εγώ δεν ακο-

λούθησα θετικές σπουδές, και από τα μαθηματικά που διδάχθηκα στο σχολείο δεν χρησιμοποίησά παρά ελάχιστα, ενώ τα άλλα τα έχω ξεχάσει. Και όμως, όποιος πει ότι κακώς τα διδάχθηκα δεν ξέρει τι του γίνεται. Το ίδιο συμβαίνει και με τα αρχαία. **Ο Βέρνερ Χάιζενμπεργκ (1901-1976), ο βραβευμένος με Νόμπελ Γερμανός φυσικός, ο θεμελιωτής της κβαντομηχανικής και ένας από τους κορυφαίους επιστήμονες του 20^{ου} αιώνα, γράφει: «Η θητεία μου στην αρχαία ελληνική γλώσσα υπήρξε η σπουδαιό-**

τερη πνευματική μου άσκηση». Και προσέξτε ότι αυτός που το γράφει αυτό είναι φυσικός, όχι κάποιος που ακολούθησε θεωρητικές σπουδές.

Στο σχολείο το ζητούμενο δεν είναι να δώσουμε στον μαθητή τα υλικά που θα χρησιμοποιήσει αργότερα, στη ζωή του· το ζητούμενο είναι να κτίσουμε το μυαλό και το ήθος με το οποίο θα πορευθεί στη ζωή του, όποια οδό και αν επιλέξει να βαδίζει. Και δεν είναι δύσκολο να καταλάβουμε την προσφορά των αρχαίων ελληνικών σε αυτό.

«Π»: Πιστεύετε πως ο τρόπος διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών σήμερα είναι ο ενδεδειγμένος;

Γ. Τ.: Σαφώς όχι. Όταν τα περισσότερα παιδιά καταλήγουν να αποστρέφονται το μάθημα, αντί να το αγαπάνε, είναι προφανές ότι κάτι δεν πάει καλά. Και νομίζω ότι, πάνω κάτω, όλοι συμφωνούμε τι είναι αυτό που δεν πάει καλά. Όλοι θα σας πουν ότι η στεία εμμονή στην εκμάθηση της γραμματικής και στη συντακτική ανάλυση απομακρύνει από την ουσία, δεν αφήνει τους μαθητές να χαρούν την ενότητα και το περιεχόμενο του κειμένου.

Βεβαίως, επιβάλλεται να κάνουμε εδώ μια διευκρίνιση: πως, ότι και να λέμε, το παιδί *πρέπει* και γραμματική να μάθει και στο συντακτικό να ασκηθεί. Αναφέρεται ότι ο Πτολεμαίος Α΄, ο σπουδαίος αυτός στρατηγός του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ο ιδρυτής της δυναστείας των Πτολεμαίων στην Αίγυπτο, ρώτησε κάποτε τον Ευκλείδη αν υπήρχε γι' αυτόν κάποιος ευκολότερος τρόπος να μάθει γεωμετρία, και ο Ευκλείδης του απάντησε με παρηγορία: «Βασιλιά μου,

δεν υπάρχει βασιλική οδός προς τη γεωμετρία» (Πρόκλου, *Εἰς τὰ Στοιχεῖα τοῦ Εὐκλείδου*, ed. G. Friedlein, 68.13-17). Αυτό θέλουμε να πούμε κι εδώ: Δεν υπάρχει «βασιλική οδός» για τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής. Ο μαθητής πρέπει να μοχθήσει, ώστε και τους κανόνες της γραμματικής να εκμάθει και το συντακτικό να κατανοήσει. Αυτή είναι μια διευκρίνιση που πρέπει να έχουμε στο μυαλό μας, για να μην παρανοήσουμε ότι θα πούμε στη συνέχεια.

Όπως ακριβώς, λοιπόν, αν δώσεις σε κάποιον τσιμέντο και χάλυβα, μπορεί να κτίσει ουρανοξύστη, αν όμως του δώσεις χώμα κι άχυρα, δεν θα κτίσει κάτι παραπάνω από καλύβα, έτσι και πλούσια γλώσσα σημαίνει πλούσια σκέψη, και φτωχή γλώσσα σημαίνει φτωχή σκέψη.

«Π»: Τι λοιπόν λείπει; Τι δεν γίνεται σωστά και ποιες αλλαγές θα κρίνατε σκόπιμες στον τρόπο διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών;

Γ. Τ.: Ο τρόπος με τον οποίο διδάσκονται σήμερα τα αρχαία κείμενα δεν αφήνει τους μαθητές να χαρούν το αρχαίο κείμενο ως σύνολο, να επικοινωνήσουν μαζί του. Πολλές φορές, μοιάζει σαν να προσπαθούμε να φέρουμε τους μαθητές σε επαφή με ένα εξάισιο μουσικό κομμάτι, παίζοντάς τους τις νότες μία προς μία ξεχωριστά και αναπτύσσοντας θεωρίες

για τους τόνους και τα διαστήματα, χωρίς όμως να τους αφήνουμε ούτε στιγμή να ακούσουν τη μελωδία ως σύνολο. Πώς να νιώσουν μετά οι μαθητές τη χαρά της επαφής με τον αρχαίο ελληνικό λόγο;

Ας σταθούμε λίγο σε αυτή τη χαρά. Ο Σλήμαν διηγείτο ότι είχε ακούσει για πρώτη φορά ελληνικά σε ένα καπηλειό, όταν ένας μεθυσμένος

ναύτης, κάποιος Χέρμαν, είχε αρχίσει να απαγγέλλει από μνήμης καμιά εικοσαριά στίχους από τον Όμηρο. Τόσο πολύ είχε μαγευτεί, ώστε έλεγε: «Από τότε δεν έπαψα ούτε μέρα να ευχαριστώ τον Θεό, διότι, στην άπειρη μεγαλοψυχία Του, μου επέτρεψε να μάθω ελληνικά». Ε, αυτή τη χαρά της επαφής με την ελληνική γλώσσα οι μαθητές μας δεν φθάνουν στο

σημείο να τη νιώσουν. Όχι ότι δεν πρέπει να μάθουν και γραμματική και να ασκηθούν και στη σύνταξη. Αλλά θυμηθείτε αυτό το πολύ γνωστό που φέρεται να έλεγε ο Ισοκράτης, ότι η ρίζα της παιδείας είναι πικρή, αλλά ο καρπός της γλυκός (ed. G. Mathieu και Έ. Brémond, απ. 19). Σήμερα συμβαίνει οι μαθητές να αποκτούν πείρα της πικρής ρίζας της παιδείας, αλλά να μη φθάνουν να απολαύσουν τη γλυκύτητα του καρπού. Και δεν θα έπρεπε ίσως να τους αδικήσουμε σε αυτό. Όταν η πρακτική της προσέγγισης ενός αρχαίου κειμένου μοιάζει με μάθημα ανατομίας σε πτώμα, είναι πολύ δύσκολο ο μαθητής να μη νιώσει την αρχαία ελληνική ως «νεκρή» γλώσσα.

Έπειτα, η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να καταδεικνύεται η συνέχεια και η ενότητα της γλώσσας μας. Από τη στιγμή που η κατάδειξη αυτής της συνέχειας και της ενότητας της γλώσσας είναι ένας από τους

στόχους της διδασκαλίας του μαθήματος, επιβάλλεται να εξετάσουμε αν αυτός ο στόχος επιτυγχάνεται. Και πολύ φοβούμαι ότι η απάντησή μας σε αυτό το ερώτημα θα είναι απογοητευτική.

Από κει και πέρα, μπορούμε να πούμε και επιμέρους πράγματα. Για παράδειγμα, τα κείμενα τα οποία συμπεριλαμβάνονται στα «ανθολόγια» που διδάσκονται στο Γυμνάσιο πρέπει να «μιλάνε» στον μαθητή, να έχουν κάτι να του πουν· τώρα υπάρχουν κείμενα που είναι ν' απορείς γιατί τα διάλεξαν. Ή το μοίρασμα της ύλης: στη Β' Γυμνασίου, για παράδειγμα, τα παιδιά βομβαρδίζονται με τέτοιο όγκο ύλης, που αδυνατούν να αφομοιώσουν. Και κάτι ακόμα: Έχω διδάξει το μάθημα των αρχαίων ελληνικών, και έχω διαπιστώσει ότι μπορείς, με αφορμή τα κείμενα, να πεις στους μαθητές πράγματα που κυριολεκτικά θα τους συναρπάσουν και θα τους κάνουν να λατρεύουν το μάθημα. Γιατί αυτά τα πράγματα να μην υπάρχουν

στα διδακτικά εγχειρίδια;

Αλλά πρέπει να πούμε και κάτι ακόμα: ότι, και να θεραπεύονταν όλα τα παραπάνω, δύσκολα θα αναστρεφόταν η κατάσταση, όσο οι μαθητές στα σχολεία, οι νέοι μας, παρασύρονται από τις σειρήνες της καταναλωτικής μας κοινωνίας και νιώθουν, ήδη από τις πρώτες τάξεις του Γυμνασίου, πως έχουν πια μάθει ό,τι χρειαζόταν να μάθουν, πως δεν υπάρχει πια κανένας λόγος να κάθονται στα θρανία, πως «η ζωή είναι αλλού». Περισσότερο ίσως από κάθε τι άλλο, το μάθημα των αρχαίων ελληνικών το υπονομεύει αυτό το γεγονός ότι εισάγεται στο ωρολόγιο πρόγραμμα, ακριβώς τη στιγμή που οι μαθητές αρχίζουν να νιώθουν πως «η ζωή είναι αλλού». Ακόμη και από αυτή και μόνο την άποψη, θα ήταν καλύτερο η πρώτη επαφή των μαθητών με τα αρχαία ελληνικά να γινόταν νωρίτερα, βεβαίως με τρόπο προσαρμοσμένο στα δεδομένα της ηλικίας.

«Π»: Πιστεύετε ότι η σχέση των ανθρώπων με την αρχαία ελληνική και την πλούσια πατερική γραμματεία θα ήταν πολύ διαφορετική, αν γνωρίζαμε καλύτερα τα αρχαία ελληνικά;

Γ. Τ.: Η αλήθεια είναι ότι δεν θα έπρεπε να κλείσουμε τη σύντομη αυτή αναφορά μας στη σημασία των αρχαίων ελληνικών, χωρίς να αναφερθούμε στους θησαυρούς που έχουν γραφτεί σε αυτή τη γλώσσα. Και δεν είναι βεβαίως μόνον η αρχαία ελληνική γραμματεία. Σε μια έξαρση θαυμασμού για την αρχαία ελληνική γλώσσα, ο Κικέρων έγραφε ότι, αν ο θεός μιλούσε τη γλώσσα των ανθρώπων, θα επέλεγε να μιλήσει τη γλώσσα του Πλάτωνα (Πλουτάρχου, *Κικέρων*, ed. K. Ziegler, κδλ 5.3-6.1). Και για μέν τον Κικέρωνα, αυτό μπορεί να ήταν απλώς και μόνον ένα σχήμα λόγου· για μας όμως, τους χριστιανούς, ο Θεός *πραγματικά* επέλεξε τη γλώσσα του Πλάτωνα, για να διαδώσει το μήνυμά της σωτηρίας. Και αυτό λέει πολλά.

Και έρχομαι στο ερώτημά σας. Πιστεύω ότι ναι, η γνώση της αρ-

χαίας ελληνικής θα βοηθούσε στην εξουκείωση με την αρχαία ελληνική και την ελληνοχριστιανική πατερική γραμματεία. Αυτό το λέω, πρώτ' απ' όλα, εξ ιδίας πείρας: Έχοντας γνώση της αρχαίας ελληνικής, σας βεβαιώ ότι, όταν έχω μπροστά μου μια από τις εκδόσεις που έχουν το αρχαίο κείμενο στην αριστερή σελίδα και τη μετάφραση στη δεξιά, νιώθω πολύ πιο άνετα να διαβάζω το αρχαίο κείμενο, παρά το μεταφρασμένο! Αν έπρεπε να εξηγήσω το γιατί, αυτό θα μας πήγαινε πολύ μακριά.

Έπειτα, η γλώσσα στην οποία έχει γραφεί ένα κείμενο, η γλώσσα στην οποία μας «μιλάει» ο συγγραφέας του, είναι κομμάτι της ταυτότητας και της γοητείας του κειμένου. Και αυτό δεν ισχύει μόνο για τα αρχαία κείμενα. Σκεφθείτε τι θα έχανε κάποιος, αν ήταν υποχρεωμένος να γνωρίσει τον

Παπαδιαμάντη μέσα από μετάφραση. Και αυτή είναι, κατά την εκτίμησή μου, η μεγάλη τραγωδία στο σημερινό σχολείο: ότι η απαξίωση της γλωσσικής διδασκαλίας έχει οδηγήσει τη γενιά των σημερινών μαθητών στην αποξένωση από την παράδοσή μας. Και δεν εννοώ μόνο την αρχαία και πατερική παράδοση, διότι οι περισσότεροι μαθητές νιώθουν «ξένη γλώσσα» και τη γλώσσα του Παπαδιαμάντη, του Κοσμά του Αιτωλού, του Μακρυγιάννη ή της Εκκλησίας μας.

Δεν αρνούμαι τη σημασία της μετάφρασης. Αλλά να, πως να το κάνουμε, δεν είναι πάντα το καλύτερο να πάρεις μια μελωδία του Μότσαρτ και να την παίξεις στην ηλεκτρική κιθάρα – όπως άλλωστε, πιθανότατα, δεν θα ήταν το καλύτερο να πάρεις και μια μελωδία της ηλεκτρικής κιθάρας και να την παίξεις στο βιολί.

«Π»: κ. Τσέντο, σας ευχαριστούμε πολύ.

Επιμέλεια:

Όλγα Ράλλη

Τελειόφ. Τμήμ. Φιλολογίας, Φιλοσοφικής Σχολής ΕΚΠΑ

2013 ΕΤΟΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Α΄: Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΣΤΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟ

« Η Εκκλησία δεν ανακηρύσσει τους αγίους της με μέτρα ατομικής ηθικής τελειότητας. Στα πρόσωπα των αγίων δεν βλέπει η Εκκλησία τα κοσμικά πρότυπα ενός άψογου ηθικού βίου, αλλά βλέπει την ενσάρκωση της αλήθείας της, την ένσαρκη μαρτυρία της σωτηρίας, τους πρώτους καρπούς της Βασιλείας του Θεού, τις «απαρχές» της ζωής, προς την οποία ολόκληρη η Εκκλησία οδεύει.

Η ατομική αρετή δεν συνιστά αγιότητα, αν δεν υπηρετεί την φανέρωση και μαρτυρία της Εκκλησίας. Μην ξεχνάμε πως η μετάνοια του ληστή την τελευταία στιγμή της ζωής του, χωρίς καμιά ορθολογική επανόρθωση των κακουργημάτων του βίου του, τον αναδείχνει πρώτο πολίτη της Βασιλείας. Αν στα πρόσωπα των Αποστόλων είδε η Εκκλησία τους «θεμελίους» της Θείας Οικοδομής

της «όντος ακρογωνιαίου αυτού του Χριστού» – τους θεμελιωτές της φανέρωσης – Βασιλείας του Θεού πάνω στη γη – στο πρόσωπο του Μεγάλου Κωνσταντίνου είδε τον Ισαπόστολο, τον θεμελιωτή της ορατής καθολικότητας και οικουμενικότητας της Εκκλησίας¹.

¹ Γιανναρά, Χ., «Αλήθεια και ενότητα της Εκκλησίας».

Φέτος συμπληρώνονται 1700 χρόνια από το Διάταγμα των Μεδιολάνων (Μιλάνου), το οποίο υπέγραψε ο Αυτοκράτορας Κωνσταντίνος ο Μέγας με τον Λικίνιο και με το οποίο καθιερώθηκε για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας η ανεξιθρησκία. Όπως αναφέρεται στο Διάταγμα του 313 μ.Χ. οι Χριστιανοί, όπως και οι πιστοί των άλλων θρησκειών, μπορούν με απόλυτη ελευθερία και χωρίς κανένα εμπόδιο να προσέρχονται στη λατρεία και να λατρεύουν τον Θεό, (ή τους θεούς τους οι παγανιστές).² Ο

Φλάβιος Βαλέριος Κωνσταντίνος (Flavius Valerius Constantinus, 27 Φεβρουαρίου 272 - 22 Μαΐου 337) ή **Μέγας Κωνσταντίνος** ή **Άγιος και Ισαπόστολος Κωνσταντίνος** θεωρείται ως ένας από τους μεγαλύτερους αυτοκράτορες, γιατί άλλαξε τον ρου της Παγκόσμιας Ιστορίας με τα μοναδικά και ανεπανάληπτα επιτεύγματά του και, προπαντός, τις σημαντικές θρησκευτικές και πολιτικές αλλαγές, που εισήγαγε στην απέραντη χώρα του. Παρόλα αυτά είναι γεγονός ότι η στάση των ιστορικών απέναντι στο Μέγα Κωνσταντίνο είναι αντιφατική. Για άλλους υπήρξε μέγα αίνιγμα ή στυγνός δολοφόνος και καιροσκόπος, για άλλους δε το μέγα θαύμα της ιστορίας. Αυτό συμβαίνει διότι επικρατούν συνήθως ιδεολογικά κριτήρια και παραταξιακές εκτιμήσεις ερίμην των πηγών.

Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ

Αρκεί μόνο να διαβάσουμε τους χαρακτηρισμούς και τα κολακευτικά λόγια των αντιπάλων του για να γίνει εύκολα αντιληπτό το μεγαλείο της ψυχής και το πλήθος των αρετών του Αγίου. Χαρακτηριστικά, ο Ιουλιανός ο Παραβάτης, γνωστός για τις παγανιστικές του ιδέες και το μίσος του για τη θρησκεία του Χριστού καθώς επίσης και οι παγανιστές Ευτρόπιος και Βίκτωρ Αυρήλιος Σέξτος, οι οποίοι ήταν από τους βασικούς κατηγορούς του Μεγάλου Κωνστα-

ντίνου, του αναγνωρίζουν ότι επεδίωκε πάντοτε την ειρήνη, ότι ήταν ένας άνθρωπος μεγάλης ενέργειας που ήταν εξαιρετικά φιλόδοξος ως προς τη στρατιωτική τεχνική και είχε μεγάλη επιτυχία στους πολέμους του. Επίσης του αναγνωρίζουν πνευματικά και σωματικά προσόντα, τη στέρεη αποφασιστικότητά του, τη γλυκύτητα της ιδιοσυγκρασίας του, τη μεγάλη δημοτικότητά του, τη γενναιοδωρία

του και την αγάπη του για τις καλές τέχνες και τις μελέτες.

Ο ιστορικός Λακτάντιος που τον γνώρισε και τον έζησε από κοντά, μάς πληροφορεί ότι ως νέος χαρακτηριζόταν από τις σωστές ηθικές συνήθειες (moribus probis) και ότι ήταν ένας άνδρας πολύ μεγάλης αξίας, αντάξιος του αξιώματος του Καίσαρα. Επισημαίνει ακόμα τη διακεκριμένη κοσμιότητα της παρουσίας του, τη μεγάλη προσοχή του σε όλα τα στρατιωτικά καθήκοντα, την ενάρετη συμπεριφορά του και την μοναδική προσήνειά του.

Πολλές πληροφορίες για το χαρακτήρα και την προσωπικότητα του Μεγάλου Κωνσταντίνου αντλούμε επίσης από τον επίσκοπο Καισάρειας, Ευσέβιο Παμφίλο που ήταν και ο κυριότερος βιογράφος του. Από αυτόν λοιπόν πληροφορούμαστε για την ανεξικακία και την αγάπη που είχε για τους ανθρώπους, για το πάθος του να τους οδηγήσει στη θεοσέβεια και την απόκτηση ειρηνικού φρονήματος. Αυτό επιβεβαιώνεται και από τη στάση που κρατούσε στην Α' Οικουμενική Σύνοδο, όπου συχνά αναλάμβανε το ρόλο του πράου ειρνοποιού μεταξύ των Πατέρων που διαφωνούσαν έντονα. Υπάκουε στις εντολές της χριστιανικής θρησκείας, προσέχοντας μάλιστα ιδιαίτερα την αρετή της αγνότητας.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί το ασχόλιο ενός ιστορικού των νεότερων χρόνων, του Philip Schaff, ότι: «ο ηθικός χαρακτήρας του δεν ήταν

χωρίς ευγενή γνωρίσματα, μεταξύ των οποίων μια αγνότητα σπάνια για την εποχή και μια ελευθεροφροσύνη και μια ενεργεσία, που συνέρεε με τη σπατάλη»³.

Η ΜΕΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΣΤΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟ

Το θέμα της μεταστροφής του Μεγάλου Κωνσταντίνου από την ειδωλολατρία στο Χριστιανισμό εξακολουθεί να απασχολεί τους ιστο-

ρικούς από τους καιρούς της βασιλείας του.

Ορισμένοι ιστορικοί στη Δύση, κυρίως των νεότερων χρόνων, επιμένουν ότι ο Κωνσταντίνος ασπάστηκε το Χριστιανισμό από πολιτική σκοπιμότητα για να πάρει με το μέρος του τους χριστιανούς. Αυτό αναιρείται αυτόματα αν σκεφτεί κανείς ότι οι χριστιανοί εκείνη την εποχή δεν ξεπερνούσαν το ποσοστό δέκα έως δεκαπέντε τοις εκατό του πληθυσμού και ο ευφύεστατος Κωνσταντίνος δε θα μπορούσε να προβεί σε μια τέτοια ασύνετη πολιτική πράξη· να προσεταιριστεί δηλαδή τους λίγους και να κάνει αντιπάλους του τους πολλούς. Άλλοι επιμένουν ότι η υιοθέτηση του Χριστιανισμού ήταν ένας πολιτικός ελιγμός, με τον οποίο απέβλεπε στην ενότητα και την ειρήνη των λαών της Αυτοκρατορίας.

Η πραγματικότητα όμως είναι τελείως διαφορετική από τις φήμες που προαναφέρθηκαν. Κατά την παιδική ηλικία του Μεγάλου Κωνσταντίνου πρώτη μίλησε σ' αυτόν για το Χριστό και τον γαλούχησε με τα νάματα της χριστιανικής πίστης η ευσεβέστατη μητέρα του Ελένη. Οι θρησκευτικές επιρροές επίσης του πατέρα του Μεγάλου Κωνσταντίνου, Αυγουστού Κωνσταντίου, κατά τη διάρκεια των σκληρών διωγμών είχαν θετικές επιδράσεις στην ψυχή του. Ψυχικά λοιπόν ο Κωνσταντίνος βρισκόταν πάντοτε κοντά στους χρι-

2 <http://elekklesia.blogspot.gr>

3 Schaff Philip: "History of the Christian Church", Chapter I.p.14"

Αρκεί μόνο να διαβάσουμε τους χαρακτηρισμούς και τα κολακευτικά λόγια των αντιπάλων του για να γίνει εύκολα αντιληπτό το μεγαλείο της ψυχής και το πλήθος των αρετών του Αγίου.

στιανούς χάρη στη μητρική διαπαιδαγώγηση του και στις συμβουλές του πατέρα του, που θαύμαζε και εμπιστευόταν τους χριστιανούς.

Η πλήρης μεταστροφή του Κωνσταντίνου έμελλε να γίνει στις 28 Οκτωβρίου 312 μ.Χ. στη μάχη της Μουλβίας Γέφυρας. Άρρηκτα συνδεδεμένο με αυτή τη μάχη είναι το περίφημο όραμα του Μεγάλου Κωνσταντίνου, την παραμονή της μεγάλης σύγκρουσης: ο φωτεινός σταυρός, που σχηματιζόταν με τα ελληνικά γράμματα Χ-Ρ, με την επιγραφή «Εν τούτῳ νίκα» (hoc signo victor eris). Ο χριστιανός ρήτορας Λακτάντιος, ο οποίος ήταν δάσκαλος του πρωτότοκου γιου του Κωνσταντίνου, Κρίσπου, και συνεπώς είχε στενές σχέσεις με την αυτοκρατορική οικογένεια, αναφέρει ότι το όραμα του Κωνσταντίνου ήταν ενύπνιο. Ο Ευσέβιος παρατηρεί μόνο ότι ξεκινώντας ο Κωνσταντίνος να σώσει τη Ρώμη «προσευχήθηκε στο Θεό του ουρανού και για τον Λόγο του, τον Ιησού Χριστό»⁴. Η μάχη στη Μουλβία γέφυρα έχει χαρακτηριστεί ως μία από τις αποφασιστικότερες μάχες όλων των εποχών. Με

νισμό φαίνεται επίσης και από το περιεχόμενο του διατάγματος των Μεδιολάνων (313 μ.Χ.), που αναμφισβήτητα μέχρι σήμερα αποτελεί ένα κοσμοϊστορικό γεγονός. Σύμφωνα με τις αποφάσεις των Μεδιολάνων, κατοχυρώθηκε η ανεξιθρησκία και η θρησκευτική ελευθερία. Ιδιαίτερη αναφορά έγινε για τον Χριστιανισμό, ο οποίος καθίστατο θρησκεία προστατευόμενη, επιτρεπτή και νόμιμη για τους Ρωμαίους πολίτες και οι χριστιανοί ελεύθεροι μπορούσαν να ασκήσουν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα.

Το ότι ο Κωνσταντίνος ήταν πολύ προ του 326 μ.Χ. συνειδητός και πιστός χριστιανός μαρτυρούν και οι πολλοί χριστιανικοί ναοί που είχαν χτιστεί από τον ίδιο, η μέριμνά του για τους φτωχούς, ο τακτικός εκκλησιασμός του, η προεδρία του στην Α' Οικουμενική Σύνοδο και οι τόσες άλλες χριστιανικές εκδηλώσεις και ενέργειές του.

Μελετώντας τις πηγές μπορεί κανείς να διαπιστώσει την τιμή του Μεγάλου Κωνσταντίνου προς τους μάρτυρες. Αποδέχεται

έξι Αποστόλων. Ένα άλλο χαρακτηριστικό είναι ότι εξέφρασε την επιθυμία να βαπτισθεί στον Ιορδάνη, διότι έμαθε

ότι ο Ιορδάνης έχει αγιαστικά ύδατα λόγω της εκεί Βαπτίσεως του Ιησού Χριστού. Εδώ αξίζει να τονιστεί ότι βαπτίστηκε κοντά στο τέλος της ζωής του, το οποίο όπως κανείς μας δεν ξέρει, δεν ήξερε πότε θα έρθει ούτε ο Κωνσταντίνος.⁵

Τέλος, είναι γεγονός ότι ο Κωνσταντίνος έλαβε άλλη μια ιστορική και πρωτάκουστη για τα δεδομένα της εποχής απόφαση: Οι ρωμαϊκές λεγεώνες, όταν οδηγούνταν στις μάχες, είχαν μπροστά τους και προπορεύονταν τα αγάλματα των πατρών θεών. Τώρα, ο Κωνσταντίνος διατάζει και τα αγάλματα αυτά αντικαθίστανται από ένα κόκκινο ύφασμα στη μέση του οποίου είναι κεντημένος ο σταυρός από Χ και Ρ, όπως τον είδε στο όραμά του. Το ύφασμα αυτό αποτελούσε το καινούργιο έμβλημα του αυτοκράτορα και έμεινε γνωστό ως *λάβαρα* (*labarum*). Ο σταυρός μπήκε και στις ασπίδες των στρατιωτών, παρά την απογοήτευση και κατάπληξη των εθνικών, οι οποίοι συνειδητοποιούσαν ότι είχε έρθει το τέλος της πατροπαράδοτης θρησκείας τους. Αντίθετα, οι χριστιανοί στρατιώ-

Η πλήρης μεταστροφή του Μεγάλου Κωνσταντίνου στο Χριστιανισμό φαίνεται επίσης και από το περιεχόμενο του διατάγματος των Μεδιολάνων (313 μ.Χ.), που αναμφισβήτητα μέχρι σήμερα αποτελεί ένα κοσμοϊστορικό γεγονός. Σύμφωνα με τις αποφάσεις των Μεδιολάνων, κατοχυρώθηκε η ανεξιθρησκία και η θρησκευτική ελευθερία.

τη νίκη του, ο Μέγας Κωνσταντίνος ανακηρύχθηκε ο μοναδικός Αύγουστος της Δύσης. Οι διώξεις κατά του Χριστιανισμού σταματούν και τώρα πια ο ίδιος ο αυτοκράτορας προστατεύει έμπρακτα τη νέα θρησκεία, οι οπαδοί της οποίας μέχρι πριν λίγα χρόνια είχαν υποστεί διωγμούς.

Η πλήρης μεταστροφή του Μεγάλου Κωνσταντίνου στο Χριστιανισμό

πληρέστατα «τὴν περί μαρτυρεῖν» και μαρτύρων θεολογία της Εκκλησίας και του απλού λαού του Θεού. Μάλιστα γονυπετὴς προσεύχεται μπροστά στους μάρτυρες, «κατεσκεύασε δὲ μαρτύριον», τόπο συναγωγῆς λειψάνων – ήθελε να συναγάγει, να συγκεντρώσει τα λείψανα των Αποστόλων – κάτι στο οποίο θα προχωρήσει ο Κωνσταντίνος, ο γιος του, αλλά το οποίο εν τέλει δεν τελεσφόρησε, αφού βρέθηκαν τα λείψανα μόνο

τες αγαλλιοῦσαν από τις διαταγές του αυτοκράτορά τους, γιατί και εκείνοι με τη σειρά τους καταλάβαιναν ότι μια νέα εποχή ανέτειλε.

(στο επόμενο τεύχος, το Β' μέρος: Κατηγορίες και Αλήθεια)

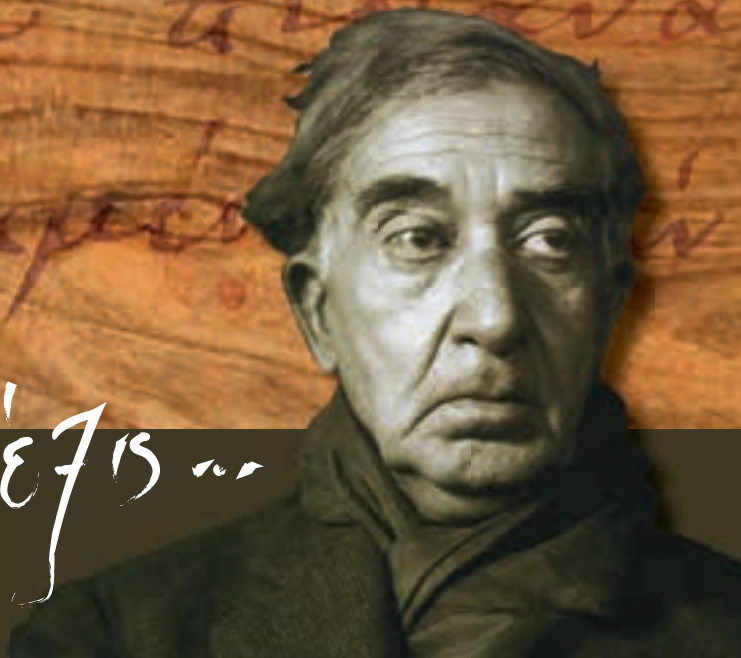
Επιμέλεια:

Κωνσταντίνος Φαραντάτος
Πτυχ. Ναυτιλιακών Σπουδών
ΠΑ.ΠΕΙ

4 Ευσέβιος, Εκκλησιαστική Ιστορία (Historia ecclesiastica)

5 π. Γεώργιος Μεταλληνός - Απομαγνητοφωνημένη ομιλία

Η Ουρβανία λέγ'...

Κ.Π. Καβάφης: «ο άνθρωπος του οποίου όλος ο συνειδητός βίος στάθηκε μια μελέτη του θανάτου», Γ.Π. Σαββίδης

Τσως η περίπτωση του Κ.Π. Καβάφη (1863-1932) ως προς τις αναφορές στον Χριστιανισμό που απαντούν στο ποιητικό του έργο είναι εξαιρετικά προβληματική και αμφιλεγόμενη, αν θέλουμε σαφώς να πραγματευτούμε το ζήτημα αμιγώς από φιλολογικής πλευράς και επ' ουδενί λόγω βασιζόμενοι σε βιογραφικά στοιχεία. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι το έργο του διαμόρφωσε ένα πλασματικό πεδίο μάχης εγείροντας διαφωνίες μεταξύ των μελετητών του ως προς την ερμηνευτική του απόδοση την σχετιζόμενη με τον Χριστιανισμό. Διαβάζοντας Καβάφη μάλλον μπερδεύεσαι. Η ποίησή του, έντονα ειρωνική, καυστική και δουλεμένη, θέλει, θα λέγαμε, προσοχή.

Άλλωστε, όπως επισημάνθηκε και στο πρώτο τμήμα του άρθρου σε προηγούμενό μας τεύχος¹, το έργο ενός ποιητή μπορεί να συμπεριλαμβάνει ποιήματα αρκετά διαφορετικά και συχνά νοηματικώς αντικρουόμενα.

Ως προς τον Κ.Π. Καβάφη² ενδει-

κτικά μπορούμε να αντιπαραβάλουμε ένα από τα θεωρούμενα ως κορυφαία του ποιήματά του, Μύρης· Αλεξάνδρεια τον 340μ.Χ. (1929), στο οποίο το ποιητικό υποκείμενο μιλά ως εθνικός, με το ποίημα Ιερέυς του Σεραπίου (1926), στο οποίο συμβαίνει το αντίθετο.

Τερεὺς τοῦ Σεραπίου

Τὸν γέροντα καλὸν πατέρα μου,
τὸν ἀγαπῶντα με τὸ ἴδιο πάντα·
τὸν γέροντα καλὸν πατέρα μου
θρηνῶ
ποὺ πέθανε προχθές,
ὀλίγο πρὶν χαράξει.

Ἰησοῦ Χριστέ, τὰ παραγγέλματα
τῆς ἱερωσύνης ἐκκλησίας σου
νὰ τηρῶ
εἰς κάθε πρᾶξιν μου,
εἰς κάθε λόγον,
εἰς κάθε σκέψιν εἶν'
ἡ προσπάθειά μου
ἡ καθημερινή.

Κι ὅσους σὲ ἀρνοῦνται
τοὺς ἀποστρέφομαι.—
Ἀλλὰ τώρα θρηνῶ·
ὀδύρομαι, Χριστέ,
γὰρ τὸν πατέρα μου

μ' ὄλο ποὺ ἦταν
—φρικτὸν εἶπεῖν—
στό ἐπικατάρατον
Σεράπιον ἱερέυς.

Μύρης· Αλεξάνδρεια του 340μ.Χ.

Την συμφορά ὅταν ἔμαθα,
πού ο Μύρης πέθανε,
πῆγα στό σπίτι του,
μ' ὄλο πού τό ἀποφεύγω
νά εἰσέρχομαι στῶν
Χριστιανῶν τά σπίτια,
πρό πάντων ὅταν
ἔχουν θλίψεις ἢ γιορτές.

(...)

Στο ποίημα *Ιερέυς του Σεραπίου* το σκηνικό είναι πολύ κοντά³ με το ευαγγελικό «μὴ νομίσετε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν ἦλθον γὰρ δικάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς, καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ» (κατὰ Ματθαῖον, 10, 34-36).

³ Το ποίημα είναι κοντά στο περιεχόμενο της Ευαγγελικής περιкоπής, αλλά δεν ταυτίζεται εξ ολοκλήρου με αυτό, καθώς εδώ δεν ενδιαφέρει, δεν περιγράφεται και δεν παρουσιάζεται η διάσπαση ή η διχόνοια μεταξύ των μελών της οικογένειας, ούτε η ρήξη της σχέσης μεταξύ γονέα και παιδιού. Συνάπτεται, όμως, πολύ στενά ως προς το νόημά του.

¹ Περιοδικό "Παρεμβολή", τ. 103, σελ 26

² Για την παράθεση των ποιημάτων του Κ. Π. Καβάφη αξιοποιήθηκαν:

1) Κ. Π. Καβάφης, *Τα ποιήματα*, τ. Α' (1897-

1918) και τ. Β' (1919-1933), επιμ. Γ. Π. Σαββίδης, εκδ. Ίκαρος Εκδοτική Εταιρεία, Αθήνα, 1991.

2) Ο Επίσημος Δικτυακός Τόπος του Αρχείου Καβάφη: <http://www.kavafis.gr/index.asp>

Πατέρας και γιος διχάστηκαν ως προς την πίστη τους και απ' τον εσωτερικό αυτό παρακλητικό -ή ακόμα και προσευχητικό - μονόλογο δια στόματος του γιου αποτυπώνεται κυρίως η εσωτερική σύγκρουση, η σύγχυση που επέρχεται ως αποτέλεσμα της σχάσης μεταξύ συναισθήματος και πίστης. Θρήνος για τον αλλόθρησκο πατέρα. Και παρ' ότι το ποιητικό υποκείμενο «αποστρέφεται όσους Τον αρνούνται», τώρα οδύρεται για τον χαμό του πατέρα του, κι ας ήταν ιερέας «του επικατάρατου Σεραπίου». Αντικατοπτρίζεται, κατ' ουσίαν, η εσωτερική μάχη, η ενδότερη πάλη που «λαμβάνει χώρα» στον ψυχικό κόσμο του γιου.

Στην πλειονότητα των περιπτώσεων στην καθαφική ποίηση οι αναφορές στον Χριστιανισμό παρουσιάζονται σε αντιδιαστολή προς την ειδωλολατρία ενώ παράλληλα προβάλλεται η συνύπαρξη των δύο αυτών θρησκειών σ' ένα κοινό περιβάλλον· αναπαρίσταται συχνά και ο διχασμός των ανθρώπων –εσωτερικός και εξωτερικός- που εκ των πραγμάτων απορρέει από το καθεστώς αυτό. Ο Κ.Π. Καβάφης, θεωρώντας τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα ως καίριες εποχές καμψής, ανασύρει συχνά αντίστοιχες μεταβατικές περιόδους του παρελθόντος καθιστώντας τες –ή ανασυνθέτοντάς τες ως - περιβάλλον της ποιητικής του σύνθεσης. Η περίοδος που επιλέγει συχνά ως χωρόχρονο είναι η ελληνιστική, αλλά πολύ συχνά συναντούμε και τη ρωμαϊκή αρχαιότητα καθώς και τη βυζαντινή περίοδο. Στον ελληνιστικό κόσμο, όπου το τέλος πια διαφαίνεται, καθώς η Ρώμη ως κυρίαρχη δύναμη πλέον κινεί τα νήματα ενώ στα όρια της αυτοκρατορίας συμβιώνουν χριστιανοί, εθνικοί και εβραίοι, ο ποιητής βρίσκει συστοιχίες με το δικό του παρόν. Ως εκ τούτου, στο έργο του η ιστορία προβάλλει ως ζέουσα πραγματικότητα ενώ τα ιστορικά πρόσωπα

που επιλέγει να μεταχειριστεί ως ήρωες – φιγούρες ανάγονται σε διαχρονικά σύμβολα. Η σύγκρουση παγανισμού και χριστιανισμού, όπως και του Ελληνισμού με τη Ρώμη, βρίσκονται από νωρίς στο κέντρο της ιστορικής αίσθησης του Καβάφη. Ο Αναμορφωτής και Παραβάτης Ιουλιανός –με «τες περή των ψευδών θεών αερολογίες του, τες ανιαρές περιαιτολογίες την παιδαριώδη του θεατροφοβία την άχαρι σεμνοτυφία του»– δεν είναι μονάχα Αντίχριστος αλλά και Ανθέλλην: *η χειρότερη εκδοχή του «πόντιφεξ μάξιμους», ο πρόδρομος του καισαροπαπισμού ή των νεότερων ολοκληρωτικών ορθοδοξιών*.⁴

Στο ποίημα *Μανουήλ Κομνηνός* (1915) γίνεται επίσης αναφορά στον Χριστιανισμό, αυτή τη φορά βέβαια υπό ένα πρίσμα διαφορετικό, προσκείμενο περισσότερο στο πνεύμα του «Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς ἡμῶν».

Μανουήλ Κομνηνός

*Ὁ βασιλεὺς κὺρ Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς
μία μέρα μελαγχολικὴ
τοῦ Σεπτεμβρίου
αἰσθάνθηκε τὸν θάνατο κοντά.
Οἱ ἀστρολόγοι (οἱ πληρωμένοι)
τῆς αὐλῆς ἐφλυναρῶσαν
ποὺ ἄλλα πολλὰ χρόνια
θὰ ζήσει ἀκόμη.*

*Ἐνῶ ὅμως ἔλεγαν αὐτοί, ἐκεῖνος
παλιὲς συνήθειες εὐλαβεῖς θυμᾶται,
κι ἀπ' τὰ κελλιά τῶν μοναχῶν
προστάζει
ἐνδύματα ἐκκλησιαστικὰ νὰ φέρουν,
καὶ τὰ φορεῖ, κι εὐφραίνεται
ποὺ δείχνει
ὄψι σεμνὴν ἱερέως ἢ καλογήρου.*

*Εὐτυχισμένοι ὅλοι ποὺ πιστεύουν,
καὶ σὰν τὸν βασιλέα
κὺρ Μανουὴλ τελειώνουν*

4 Γ.Π. Σαββίδης, «Ἦταν χριστιανὸς ὁ Καβάφης;» (1973), *Μικρά καθαφικά*, τ. Α', εκδ. Ερμής, Αθήνα, 1985.
Στο εἰς παραπέμπω: Γ. Π. Σαββίδης, «Ἦταν χριστιανὸς ὁ Καβάφης;»

*ντυμένοι μὲς στὴν πίστι
τῶν σεμνότητά.*

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον ελκύει ο στίχος «παλιές συνήθειες ευλαβεῖς θυμᾶται» που υπαινίσσεται ότι στον βυζαντινό κόσμο συνηθίζταν ο βασιλιάς, πριν τον θάνατό του, νά ενδύεται το μοναχικό σχῆμα, με πρόθεση να αναδείξει την αρετή της ταπεινώσής του, αποποιούμενος τό βασιλικό ἐνδύμα καὶ φορώντας τό μοναχικό ράσο. Τό ράσο ἦταν καὶ εἶναι τό σύμβολο της απαρνήσεως της εκκοσμικευμένης ζωῆς, του συνεχούς αγώνα κατά των παθῶν καὶ της αμαρτίας, ἀλλὰ καὶ της αδιάκοπης μετάνοιας γιὰ τὰ αμαρτήματα, τὰ ἐκούσια ἢ τὰ ἀκούσια.⁵

Οι τρεις τελευταίοι στίχοι του ποιήματος πυροδότησαν διαφωνίες μεταξύ των μελετητῶν του ποιητῆ σχετικά με τη χριστιανική πίστη και την θέση της στην ποίησή του. Πολλοί εἶναι ἐκεῖνοι, ὅπως ὁ καθηγητὴς Γ. Σαββίδης, πού υποστηρίζουν ὅτι στους στίχους αὐτοὺς ἐκφράζεται μία πεποίθηση για τη μεταθανάτια ζωὴ και κρίση σύμφωνα με το δόγμα του Χριστιανισμού. Μολαταῦτα, ὁ Ἐ. Ν. Μόσχος τονίζει ὅτι ὁ Χριστιανισμός τοῦ Καβάφη ἦταν μόνο ιστορικός καὶ ὄχι βιωματικός καὶ ὑπαρξιακός, ἐπειδὴ στοὺς συγκεκριμένους στίχους τοῦ ποιήματός δὲ βλέπουμε νὰ βασανίζει τὴν ποιητικὴ φωνὴ ἢ πραγματικὴ λύτρωση καὶ ἡ ἐσωτερικὴ μετάνοια τοῦ Μανουήλ. Τό μόνο πού ἐνδιέφερε τοὺς αὐτοκράτορες ἦταν νὰ προσπαθήσουν νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τίς συνέπειες τῶν ἄνομων πράξεων, πού διέπραξαν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ζωῆς τους, καὶ φορώντας τὸν ἐκκλησιαστικὸ μανδύα ὑποκριτικὰ νὰ παρουσιασθοῦν μεταμελημένοι μπροστὰ στό θρόνο τοῦ Χριστοῦ.

Συν τοις ἄλλοις, τὸ ρῆμα «προστάζει» καθὼς και ἡ φράση «ευ-

5 Βλ. Εἰρήνη Ἀρτέμιν, «Ὁ Βυζαντινὸς Καβάφης», Αθήνα, 2004. Πηγή: <http://www.academia.edu/1130211>. Στὸ εἰς παραπέμπω: Ἀρτέμιν, «Ὁ Βυζαντινὸς Καβάφης»

φραίνεται που δείχνει» μάλλον αντιφάσκουν προς το επίρρημα «σεμνότητα» του τελευταίου στίχου στο πλαίσιο, ενδεχομένως, της καθαφικής ειρωνείας, που θέλει εδώ να καυτηριάσει τις συμπεριφορές τις οποίες οι άνθρωποι υιοθετούν περισσότερο για το θεαθήναι παρά συνειδητά και γνήσια. Μολαταύτα, η τελευταία αυτή παρατήρηση δε συνεπάγεται ειρωνεία ή υποβιβασμό της πίστης (εν προκειμένω της Ορθόδοξης) από το ποιητικό υποκείμενο, ούτε βέβαια αποκλείει την αληθινή μεταμέλεια του μέχρι πρότινος συμβουλευόμενου τους αστρολόγους αυτοκράτορα Μανουήλ⁶. Τουναντίον· οι τελευταίοι τρεις στίχοι θα μπορούσαν να εκληφθούν και ως ένας εσωτερικός μονόλογος.

Με ένα ύφος αλλιώτικο θα μιλούσαμε για την εμφάνιση του Χριστιανισμού στο ποίημα *Στην εκκλησία* (1912).

Στὴν ἐκκλησία

Τὴν ἐκκλησίαν ἀγαπῶ,
τὰ ἐξαπτέρυγά της
τὰ ἀσήμια τῶν σκευῶν,
τὰ κηροπήγια της,
τὰ φῶτα, τὶς εἰκόνες της,
τὸν ἄμβωνά της.
Ἐκεῖ σὰν μπῶ, μὲς σὲ
ἐκκλησία τῶν Γραικῶν,
μὲ τῶν θυμαμάτων της
τὶς εὐωδίες,
μὲ τὶς λειτουργικὲς φωνὲς
καὶ συμφωνίες,
τὶς μεγαλοπρεπεῖς
τῶν ἱερέων παρουσίες
καὶ κάθε τῶν κινήσεως
τὸν σοβαρὸ ρυθμό,
λαμπρότατοι μεσ' τῶν ἀμφίων
τὸν στολισμό,
ὁ νοῦς μου πηγαίνει
σὲ τιμὲς μεγάλες τῆς φυλῆς μας,

στὸν ἑνδοξό μας Βυζαντινισμό.

Ἦδη ἀπὸ τον πρῶτο στίχο γίνεται χρῆση του α' ἐνικὸυ προσώπου και του ρήματος «ἀγαπῶ». Εκφράζεται ἐξ αρχῆς, λοιπόν, ἕνας ἔντονος ἐνθουσιασμός, με την κυριολεκτικὴ σημασία της λέξης· ἐδῶ το ὕφος εἶναι ἔντονα προσωπικό. Τὴν ἐκφραση της ἀγάπης αὐτῆς του ποιητικὸυ υποκειμένου προς το καθεστῆ στην ἐκκλησία διαδέχεται η συγκινησιακὴ φόρτιση. Ἡ φόρτιση αὐτὴ προκύπτει ὅταν η ποιητικὴ φωνὴ συλλογίζεται και ἀναλογίζεται τὴν παρελθούσα και νυν διαπλοκὴ της Ορθοδοξίας και

του Ἑλληνισμοῦ δια Βυζαντίου, του ἐνδόξου Βυζαντινισμοῦ κατὰ τον ποιητὴ, που στάθηκε γέφυρα ἀφενὸς μεταξύ των Ἀνατολικῶν λαῶν, ἀφετέρου μεταξύ ἀρχαίου και σύγχρονου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ⁷. Σύμφωνα μάλιστα με τὴν ED. Haas, ὁ Κ. Π. Καβάφης χαρακτηρίζοντας τον «Βυζαντινισμό» ὡς «ἐνδοξο» ἀντιτάχτηκε σε μια ολόκληρη ιστοριογραφικὴ παράδοση, ἐυρωπαϊκὴ ἀλλὰ και ἑλληνικὴ,

η οποία χρησιμοποιοῦσε τον ὅρο αὐτόν για να ἐκφράσει τὴν ἀπέχθειά της ἀπέναντι σε ὅ,τι σχετίζεται με το Βυζάντιο.⁸

Εἶναι η ἐκκλησία των Γκραϊκῶν αὐτὴ που ἀγαπάει· δεν εἶναι οὔτε ἀπλῶς η ἐκκλησία, οὔτε η ἐκκλησία των Ἑλλήνων. Καὶ η ἐκκλησία των Γκραϊκῶν, διατηρώντας μέχρι και το δικό του «τώρα» τα βυζαντινὰ τελετουργικά, ἀποπνέοντας μια λιτὴ μεγαλοπρέπεια, λειτουργεῖ ὡς ἀρμός μεταξύ του παρόντος και του παρελθόντος της «φυλῆς του».

Ἡ ἀντιβολὴ πάλι Χριστιανισμοῦ και Ἐθνικῆς Ὁρσοκείας ἐμφανίζεται ἐναργῶς μεταξύ ἄλλων και στο ποίημα *Ὀνκ ἔγνω* (1928), στο οποίο το ὕφος παραπέμπει σε μια οικειοποίηση -ἐκ μέρους του ποιητικὸυ υποκειμένου- της ρητορικῆς ἀντιπαράθεσης – λογομαχίας που συνέβη στο παρελθόν (Τέτοιες ξυπνάδες ὁμως πέρασι δεν ἔχουνε σ' ἐμὰς τους Χριστιανούς). Για να γίνεῖ σαφέστερη η ἀνωτέρω παρατήρηση, η φράση «Ἀνέγνω, ἀλλ' οὐκ ἔγνω»· εἰ γὰρ ἔγνω, οὐκ ἂν κατέγνω», η οποία και παρατίθεται αὐτοῦσια στο ποίημα, εἶναι η ἀπάντηση του Γρηγορίου του Θεολόγου του Ναζιανζηνοῦ προς τον Ἰουλιανὸ τον Φιλόσοφο (τον γνωστὸ και ὡς Ἰουλιανὸ Παραβάτη). Ὁ τελευταῖος, ἀφοῦ εἶχε διαβάσει κείμενο γραμμένο σε στίχους ἀρχαίους ἑλληνικοῦς στίχους ἀλλὰ με χριστιανικὸ περιεχόμενο, εἶπε: «Ἀνέγνω, ἔγνω, κατέγνω»

⁶ Για τὴν σχέση ποιήματος και ιστορικῆς πραγματικότητας δεσ: Ἀρτέμης, «Ὁ Βυζαντινὸς Καβάφης», σελ. 6-8

⁷ Δες και : Ἀρτέμης, «Ὁ Βυζαντινὸς Καβάφης», σελ. 14-15

⁸ Δες και ἀναλυτικά: ED. Haas, «Στον ἐνδοξό μας Βυζαντινισμό», περίοδ. Ἀρδην, τευχ. 48, 2004, πηγή: <http://www.ardn.gr/?q=node/1178>

«Οὐκ ἔγνως»

Γιὰ τές θρησκευτικές μας δοξασίες
ὁ κούφος Ἰουλιανὸς εἶπεν
«Ἀνέγνω, ἔγνω,
κατέγνω». Τάχατες μᾶς ἐκμηδένισε
με το «κατέγνω» του,
ὁ γελοιωδέστατος.

Τέτοιες ξυπνάδες ὅμως πέρασι
δὲν ἔχουνε σ' ἐμᾶς
τούς Χριστιανοὺς. «Ἀνέγνω,
ἀλλ' οὐκ ἔγνω· εἰ γάρ ἔγνω,
οὐκ ἂν κατέγνω»
ἀπαντήσαμεν ἀμέσως.

Σε ἄλλα ποιήματα τοῦ Κ. Π. Κα-
βάφη περιγράφονται εἰκόνες οἱ
οποῖες εκτυλίσσονται γύρω ἀπὸ
ένα πολὺ πρόσφατο θάνατο ὅπου
ο νεκρὸς εἶναι ἀκόμη ἀκήδευτος ἢ
οι ὁποῖες τοποθετοῦνται λίγο πρὶν
το επικείμενο τέλος. Τα ποιήματα

θάνει χειροτονεῖται ἀναγνώστης
καὶ ζεῖ κοντὰ στὸν Χριστό:

Ἰγνατίου Τάφος

Ἐδῶ δὲν εἶμαι ὁ Κλέων
ποὺ ἀκούσθηκα
στὴν Ἀλεξάνδρεια
(ὅπου δύσκολα ξιπάζονται)
γιὰ τὰ λαμπρά μου σπίτια,
γιὰ τοὺς κήπους,
γιὰ τ' ἄλογα καὶ γιὰ τ' ἀμάξια μου,
γιὰ τὰ διαμαντικὰ
καὶ τὰ μετάρια ποὺ φοροῦσα.
Ἄπαγε· ἐδῶ δὲν εἶμαι
ὁ Κλέων ἐκεῖνος·
τὰ εἰκοσιοκτὼ τοῦ
χρόνια νὰ σβυθοῦν.
Εἶμ' ὁ Ἰγνάτιος, ἀναγνώστης,
ποὺ πολὺ ἀργὰ
συνῆλθα· ἀλλ' ὅμως κ' ἔτσι
δέκα μῆνες ἔζησα εὐτυχεῖς
μὲς στὴν γαλήνη καὶ μὲς
στὴν ἀσφάλεια τοῦ Χριστοῦ.

νικὴς πίστες στὸ ἔργο του, βάσει
Γ.Π. Σαββίδου.¹⁰

Τὸ μετέπειτα

Πιστεύω το Μετέπειτα.
Δεν με πλανοῦν ορέξεις
τῆς ὕλης, ἢ τοῦ θετικοῦ ἀγάπη.
Δεν εἶν' ἐξίς
ἀλλ' ἐνοστικόν.
Θα προστεθῇ ἡ οὐρανία λέξις
εἰς τῆς ζωῆς τὴν ατελή,
τὴν ἄλλως ἀνοῦν φράσιν.
Ἀνάπαισις καὶ ἀμοιβή
θέλουν δεχθῇ τὴν δράσιν.
Ὅτε διὰ παντός κλεισθῇ
τὸ βλέμμα εἰς τὴν Πλάσιν,
θα ανοιχθῇ ὁ οφθαλμὸς ἐνώπιον
τοῦ Πλάστου.
Κύμα ἀθάνατον ζωῆς
θα ρεύσῃ ἐξ ἐκάστου
Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ –
ζωῆς ἀδιασπάστου.

αυτὰ κατανέμονται χρονολογικά
σε ὅλη τὴν ἔκταση τῆς ποιητικῆς
τοῦ παραγωγῆς. Στα πλείστα ἀπὸ
αυτὰ ὁ τάφος ἀναφέρεται καὶ στὸν
τίτλο: *Λυσίου Γραμματικοῦ Τάφος*,
Ευρίωνος Τάφος, *Ἰαση Τάφος*, *Ἰγνα-
τίου Τάφος*, *Επιτάφιον κ.τ.λ.* Ἀρκετὰ
ἀπὸ αὐτὰ τα «ταφοκεντρικά» ποιή-
ματα ἔχουν ὡς πνευματικὸ φόντο
τὴν ἐν Χριστῷ Σωτηρίᾳ ποὺ ἔφερε
ἡ μετάνοια λίγο πρὶν τὸν θάνατο.
Τὸ ποίημα *Ἰγνατίου Τάφος* (1917)
θα μπορούσε νὰ συγκαταλεχθεῖ στα
ποιήματα αὐτὰ. Ὁ νέος Ἰγνάτιος,
πρῶν Κλέων, λίγο πρὶν ἀπὸ τὸν
πρόωρο θάνατό του, «συνέρχεται»
ἀπὸ τὶς κοσμικὲς περιπλανήσεις
καὶ ἀπὸ τὴν ἀπουσία σχέσης τοῦ
με τὴν Ἐκκλησίᾳ, καὶ λίγο πρὶν πε-

Ὁ τάφος εἶναι τὸ μεταίχμιό τοῦ
συντελεσμένου κοσμικοῦ χωροχρό-
νου, ὅπου τα ψέματα τελειώνουν
γιὰ νὰ ἀρχίσουν τὰ ὄντως ὑπαρκτά
τοῦ «μετέπειτα». Αὐτὴ ἡ διάστασις
τοῦ τάφου εἶναι ἡ πιο ρεαλιστικὴ
καὶ ἐντονότερα βιωμένη ἐπίγνωσις
τοῦ Καβάφη γιὰ τὸ πεπερασμένο
ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων.⁹

Ἀς δούμε ὅμως καὶ αὐτό...

Ἀνάμεσα στα ἀνέκδοτα τοῦ Κ.Π.
Καβάφη βρέθηκε καὶ τὸ ἀκόλου-
θο ποίημα με τίτλο *Τὸ μετέπειτα*
(1892), τὸ ὁποῖο θα θεωρούσαμε
ὡς ἀδιάψευστη μαρτυρία χριστιαν-

Ἀν τὸ εἰκονοποιημένο θέμα τοῦ
τάφου συνιστᾷ τὸ σημεῖο τομῆς
τῆς ἐπὶ γῆς με τὴν μετὰ θάνατον
ζωή, στὸ ἀνέκδοτο ποίημα αὐτό
τοῦ Κ. Π. Καβάφη τὸ ποιητικὸ ὑπο-
κείμενο ἀναφέρεται ἐξ ὁλοκλήρου
στὸ «ἐπέκεινα», δηλώνοντας ρητὰ,
ἀπερίφραστα καὶ κατὰ πρόταξιν τὴν
πίστιν τοῦ στὴν μετὰ θάνατον ζωῇ.

*Τὸ ἔτος 2013 εἶναι ἀφιερωμένο
στὸν Κ.Π. Καβάφη ἐξ ἀφορμῆς τῆς
συμπλήρωσις 150 χρόνων ἀπὸ
τὴν γέννησή του.

Επιμέλεια:

Σοφία Μπουγά

Φοιτ. Τμήμ. Φιλολογίας,
Φιλοσοφικῆς Σχολῆς ΕΚΠΑ

⁹ Χρ. Αλεξάνδρου, «Τὸ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα
στον Καβάφη», περιοδ. Ἀρδαν, τ. 48

¹⁰ Δες καὶ ἀναλυτικὰ: Γ. Π. Σαββίδης, «Ἦταν
χριστιανὸς ὁ Καβάφης»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ με τον κ. ΠΑΥΛΟ ΚΥΜΙΣΗ

Παιδοψυχίατρο, Professor of Psychiatry and Dean of St George's University of London Medical School at the University of Nicosia, Chief of psychiatry at Children's Village
Α' Γραμματέας 1964-1967

«Παρεμβολή»: Κύριε Καθηγητά, διατελέσατε ως φοιτητής μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Χ.Φ.Ε. διακονώντας και από τη θέση του Α' Γραμματέα. Θα θέλατε να μοιραστείτε μαζί μας κάποια περιστατικά της εμπειρίας σας από τη ζωή της Ένωσης;

Παύλος Κυμισίης.: Είχαμε τη χαρά και την ευλογία να ζήσουμε αξέχαστες εμπειρίες στη Χ.Φ.Ε.. Θυμάμαι ιδιαίτερα τις κατασκηνώσεις, τις εξορμήσεις και τις εκδηλώσεις στην ετήσια ημέρα προσευχής των φοιτητών. Επίσης είχαμε αξιόλογους συμβούλους και καθοδηγητές όπως τον π. Δημήτριο Τρακατέλη (νυν Αρχιεπίσκοπο Αμερικής), τον π. Αναστάσιο Γιαννουλάτο (νυν Αρχιεπίσκοπο Αλβανίας), τον π. Ηλία Μαστρογιαννόπουλο, τον π. Ιωάννη Αλεξίου, τον ψυχίατρο Άριστο

Ασπιώτη, τον Χρήστο Γιανναρά και άλλους.

Μερικές από τις αξέχαστες εμπειρίες περιελάμβαναν τις εκδηλώσεις κατά την ημέρα προσευχής των φοιτητών. Ξεκινούσαν με πρωινή Λειτουργία στη Μητρόπολη και το απόγευμα γινόταν ειδική τελετή και ομιλία στην Κεντρική αίθουσα του Πανεπιστημίου. Εκείνο που ήταν ιδιαίτερα συγκινητικό ήταν η συμμετοχή όλων των Χριστιανικών Φοιτητικών Οργανώσεων στις εκδηλώσεις. Ιδιαίτερα ενθυμούμαι την επίσκεψη

του Ραούλ Φολλερώ στη Χ.Φ.Ε. που μίλησε με ιδιαίτερο ενθουσιασμό για τον αγώνα του για τους Χανσενικούς. Η συμμετοχή της Χ.Φ.Ε. στην Παγκόσμια Οργάνωση Ορθοδόξου Νεολαιών, «Σύνδεσμος» ήταν ιδιαίτερα σημαντική. Είχαμε συχνές επισκέψεις από Ορθοδόξους νέους άλλων χωρών που συμμετείχαν στον Σύνδεσμο.

Η επίσκεψη νέων από την Φιλανδία ήταν σχεδόν ετήσιο γεγονός και συμμετείχαν στη τελετή λήξεως του ακαδημαϊκού έτους στην Αγία Παρασκευή.

«Π»: Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, τα χαρακτηριστικά εκείνα που διαφοροποιούν της Χ.Φ.Ε., ως Ένωση χριστιανών νέων που δραστηριοποιείται στην Εκκλησία, και προσδίδουν μια μοναδικότητα στη δράση της;

Π.Κ.: Η Χ.Φ.Ε. μπορεί να βοηθήσει τους φοιτητές να ολοκληρώσουν τον κύκλο των γνώσεών

τους, δίνοντάς τους ένα σαφές και σταθερό κόσμο-θεωρητικό πλαίσιο, γιατί μόνη η επιστημο-

νική γνώση δεν είναι αρκετή για την ολοκλήρωση της προσωπικότητας του νέου επιστήμονα.

Ίσως για μερικούς η ιδέα της πίστης στο Χριστό να θεωρείται ξεπερασμένη, αλλά η παρουσία των νέων φοιτητών που ζουν αυθεντικά την πίστη τους είναι η μόνη ελπίδα για την πατρίδα μας να ξεπεράσει τα σύγχρονα αδιέξοδα και να ξαναβρεί το δρόμο της.

«Π»: Ποιες είναι οι προκλήσεις σήμερα και πώς πιστεύετε ότι η Χ.Φ.Ε., ως νεανικός σύλλογος, μπορεί να ανταποκριθεί δίνοντας μαρτυρία;

Π.Κ.: Η κρίση της εποχής μας είναι προπαντός πνευματική κατά γενική ομολογία. Χρειάζεται να υπάρχει ένας συντονισμός σκέψης

και δραστηριοτήτων που θα ενώσει τις υγιείς δυνάμεις στον ακαδημαϊκό χώρο, για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της εποχής.

Σ' αυτό θα βοηθήσει η αναζήτηση λύσεων στα σύγχρονα προβλήματα στο πλαίσιο της Ορθόδοξης παράδοσης και ιστορίας.

«Π»: Η όλη σας συμμετοχή και διακονία στο ΔΣ της Χ.Φ.Ε. σάς βοήθησε στην πορεία σας ως επιστήμονα στην Αμερική;

Π.Κ.: Όσοι ζήσαμε εκείνα τα ευλογημένα χρόνια στη Χ.Φ.Ε. κρατήσαμε επικοινωνία σαν να είχαμε δεσμούς συγγένειας. Στην Αμερική συνάντησα πολλούς συναδέλφους με τους οποίους είχαμε πρωτογνωριστεί στη Χ.Φ.Ε., και συνεργαστήκαμε σε πολλούς τομείς. Επιτρέψτε μου να σάς δώσω και μια ανέκδοτη στατιστική πληροφορία. Σχεδόν από όλα τα ζευγάρια που πέρασαν από την Χ.Φ.Ε.

κανένα δεν κατέληξε σε διαζύγιο! Ένα σημαντικό στοιχείο της προσωπικής μου επιστημονικής πορείας ήταν να αναζητήσω την σχέση της πίστης με τη Ψυχιατρική Επιστήμη. Σε αυτή τη πορεία μου η παρουσία μου στη Χ.Φ.Ε. έπαιξε καθοριστικό ρόλο. Εκτός από τις επιστημονικές μου εργασίες, έγραφα το βιβλίο *Συνάντηση Ψυχιατρικής και πίστης* που εκδόθηκε στην Ελλάδα. Επίσης

έγραφα για τη Ψυχολογική θεώρηση του έργου του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά και τελευταία για το γέροντα Ιωσήφ Σππλαιώτη. **Το πέρασμα μου από την Χ.Φ.Ε. πιστεύω είχε ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των σκέψεων μου στο θέμα της σχέσης Ψυχιατρικής και πίστης.**

ΠΑΡΕΜΒΟΛΗ

80
ΧΡΟΝΙΑ

Η Χ.Φ.Ε. μπορεί να βοηθήσει τους φοιτητές να ολοκληρώσουν τον κύκλο των γνώσεών τους, δίνοντάς τους ένα σαφές και σταθερό κόσμο-θεωριακό πλαίσιο, γιατί μόνη η επιστημονική γνώση δεν είναι αρκετή για την ολοκλήρωση της προσωπικότητας του νέου επιστήμονα.

«Π»: Ζήσατε από κοντά την έκδοση της «Σκυτάλης». Σήμερα έχετε στα χέρια σας την «Παρεμβολή». Πόσο σημαντική κρίνετε για τη Χ.Φ.Ε. την έκδοση ενός περιοδικού;

Π.Κ.: Είχαμε κατά καιρούς διάφορες εκδόσεις: η Σκαπάνη, οι Παλμοί, η Σκυτάλη, και τώρα η Παρεμβολή. Είναι σημαντικό να επικοινωνεί κανείς τόσο με τα μέλη, όσο και με τους άλλους συναδέλφους για να δίνει τη μαρτυρία της πίστεως. Επίσης είχαμε τακτική συμμετοχή

στις Ακτίνες στη Φοιτητική Στήλη που για αρκετό καιρό την έγραφα εγώ με νέα, απόψεις, ανακοινώσεις κ.α..

«Π»: Με βάση την εμπειρία σας από τον πανεπιστημιακό χώρο, πώς πιστεύετε ότι μπορεί να μιλήσει σήμερα κάποιος για τον Χριστό σε έναν νέο άνθρωπο, ώστε ο τελευταίος να τον ακούσει και να τον καταλάβει;

Π.Κ.: Ίσως για μερικούς η ιδέα της πίστης στο Χριστό να θεωρείται ξεπερασμένη, αλλά η παρου-

σία των νέων φοιτητών που ζουν αυθεντικά την πίστη είναι η μόνη ελπίδα για την πατρίδα μας, να

ξεπεράσει τα σύγχρονα αδιέξοδα και να ξαναβρεί το δρόμο της.

«Π»: Φέτος συμπληρώνονται 80 χρόνια από την ίδρυση της Χριστιανικής Φοιτητικής Ένωσης. Ποιες προοπτικές θεωρείτε πως έχει η Ένωση για το μέλλον, στην Εκκλησία, σε μια χώρα της οποίας η φυσιογνωμία αλλάζει απότομα, σε μια Ευρώπη που απομακρύνεται ολοένα και περισσότερο από τις χριστιανικές της ρίζες;

Π.Κ.: Σήμερα, περισσότερο από ποτέ άλλοτε, η Χ.Φ.Ε. είναι ανάγκη να συμβάλλει στην προσπάθεια της

Ελλάδος να προσαρμοσθεί σε ένα ταχύτατα μεταβαλλόμενο κόσμο, και να βοηθήσει στην εξέλιξη των

νέων επιστημόνων να οδηγηθούν στην πορεία της ανασυγκροτήσεως και της πνευματικής προόδου.

«Π»: κ. Καθηγητά, σάς ευχαριστούμε πολύ για την ευκαιρία αυτής της συνέντευξης!

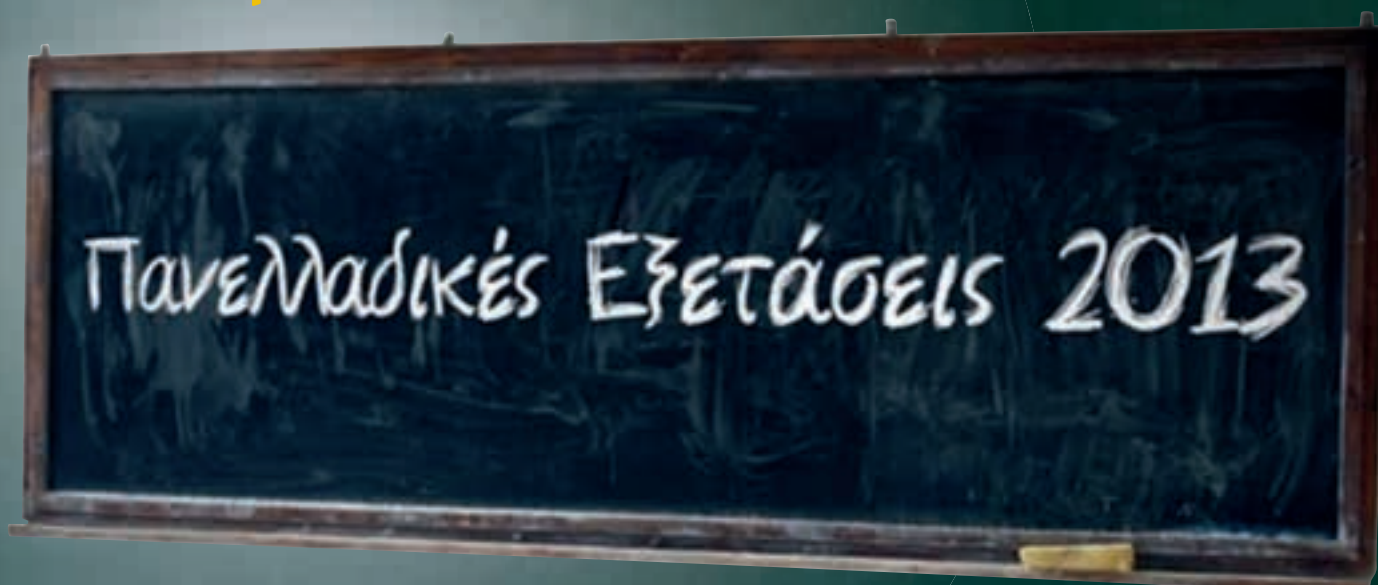
Αγγελική Καλκάνη

Τελειόφ. Ηλεκτρολόγων Μηχανικών & Μηχανικών Υπολογιστών ΕΜΠ

Παναγιώτης Φαραντάτος

Δικηγόρος

Στον απόηχο του τρελού χορού των Πανελληνίων...

Ελικρινά μου είναι αρκετά δύσκολο να θυμηθώ πώς ένιωθα ως υποψήφια. Κι ας έχουν περάσει μόλις τέσσερις μήνες. Χρειάστηκε να ξεφυλλίσω τα παλιά μου βιβλία και τετράδια, ν' ακούσω τα τραγούδια που με συντρόφευαν καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς, να ξανακάτσω στη σπασμένη πολυθρόνα μου και να ακουμπήσω με δύναμη τους αγκώνες μου στο ξύλινο γραφείο για να ανασύρω στις μπροστινές βιτρίνες του μυαλού μου τη χρονιά που πέρασε: το σωτήριον έτος 2013· τη χρονιά των Πανελληνίων.

Κατά τη διάρκεια του φετινού καλοκαιριού με πλησίαζαν νευρικές μανάδες, τα τέκνα των οποίων θα έδιναν προσεχώς τις εν λόγω εξετάσεις – ας σημειωθεί ότι το «προσεχώς» μπορεί να σήμαινε ακόμα και μετά από έξι χρόνια...- και με ρωτούσαν εναγωνίως πόσες ώρες διάβαζα, πόσες ώρες κοιμόμουν, τι έτρωγα για πρωινό, πόσες πορτοκαλάδες έπινα την ημέρα κι άλλα τέτοια τραγελαφικά. Μπορώ να κατανοήσω το ενδιαφέρον -αν και όπως πάντα υπερβολικό- της ελληνίδας μάνας,

δεδομένου ότι -κακά τα ψέματα- οι Πανελλήνιες χαράσσουν τη μετέπειτα επαγγελματική πορεία του εφήβου. Αν μάλιστα αναλογιστεί κανείς τον κόπο, το χρόνο και κυρίως το χρήμα που δαπανά η οικογένεια κατά τη διάρκεια της χρονιάς, οι παραπάνω συμπεριφορές δεν φαντάζουν τόσο παράλογες. Ωστόσο, δεν παύουν να συντηρούν και σε συνδυασμό με άλλες να γιγαντώνουν το μυθικό τέρας των Πανελληνίων που πλανάται απειλητικά πάνω απ' τα μαλλιαρά κεφάλια των 17χρονων τα τελευταία χρόνια. Καιρός, λοιπόν, καθώς άλλωστε βιώνουμε και ως χώρα μια περίοδο ενδοσκοπήσης και επαναπροσδιορισμού -τρομάρα μας- να μιλήσουμε με ψυχραιμία για τις Πανελλήνιες.

Από μικρή γαλουχήθηκα, λίγο πολύ όπως όλα τα παιδιά, με το φόβο των Πανελληνίων. Στο γυμνάσιο, ακόμα και στο δημοτικό, οι καθηγητές μάς έλεγαν πάνω κάτω το εξής: «Γελάστε τώρα που μπορείτε, γιατί σε λίγο πλησιάζουν οι Πανελλήνιες και εκεί το γέλιο θα σας βγει ξινό!». Παρόμοια και στο σπίτι. Κά-

θε χρόνο, γύρω στα τέλη Αυγούστου, στηνόμασταν οικογενειακά μπροστά απ' την τηλεόραση για να θαυμάσουμε τους επιτυχόντες, παρακολουθούσαμε ανελλιπώς τα ρεπορτάζ για τις αυξομειώσεις των βάσεων και τηλεφωνούσαμε σε συγγενείς και φίλους, τα παιδιά των οποίων έδιναν Πανελλήνιες είτε για να συγχαρούμε είτε για να παρηγορήσουμε τους απαρνηγόντες γονείς που καταλόγιζαν την αποτυχία στο «φελλόλογο», στους διορθωτές, στο σύστημα, στην άτιμη την κοινωνία «που άλλους τους ανεβάζει κι άλλους τους κατεβάζει». Όλα αυτά, έστω και με υποσυνείδητο και έμμεσο τρόπο, ασκούν πίεση σε ένα παιδί, μ' αποτέλεσμα να ταυτίσει τις συγκεκριμένες εξετάσεις με μια κατεξοχήν αρνητική, αγχωτική και εν τέλει εφιαλτική εμπειρία.

Μια μέρα ήρθε και η δική μου σειρά να μπω στον τρελό χορό των Πανελληνίων. Και για να μη σε κουράζω άλλο, αγαπητέ αναγνώστη, έχω να καταθέσω τα εξής, χωρίς καμία διάθεση να μιλήσω εκ μέρους όλων των ομοιοπα-

θών συνομηλίκων μου, παρά μόνο του εαυτού μου. Ναι, οι Πανελλήνιες είναι ένα αίνιγμα για γερούς λύτες: μια διαδικασία δύσκολη, αγχώδης και ενίοτε ψυχοφθόρα που απαιτεί προσήλωση σε ένα στόχο, ο οποίος μάλιστα για τους περισσότερους είναι τόσο θολός όσο και ο τρόπος που θα βλέπεις τον κόσμο κατόπιν της μυωπίας που σίγουρα θα αποκτήσεις κατά τη διάρκεια των εξετάσεων λόγω του διαβάσματος: μια διαδικασία που θα σε εξωθήσει στα όριά σου και θα αφυπνίσει τα κατώτερα ένστικτά σου- δε θα είναι, πίστεψέ με, λίγες οι φορές που θα σχεδιάσεις την πυρπόληση του Υπουργείου Παιδείας και θα επινοήσεις βασανιστήρια πάσης φύσεως για τον άνθρωπο που συνέλαβε την ιδέα των εξετάσεων, βασανιστήρια μπροστά στα οποία τα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης θα φαντάζουν αν όχι βόλτα στο λούνα παρκ, προσκοπική κατασκήνωση. Ετοιμάσου, τέλος, να φωνάξεις-ουρλιάξεις-κλάψεις -πετάξεις το βιβλίο απ' το μπαλκόνι (οι αντιδράσεις ποικίλλουν ανάλογα με το χαρακτήρα του καθενός) εξοργισμένος με τη στείρα αποστήθιση, τις ανακρίβειες, την πνευματική μονομέρεια, τη χρησιμοθηρική αντίληψη για τη γνώση που καλλιεργείται και εν γένει όλες τις χιλιοειπωμένες αλλά δυστυχώς χρόνιες παθολογίες του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Για σένα που βλέπεις πάντα το ποτήρι μισοάδειο η ανάγνωση πρέπει να σταματήσει εδώ. Διάβασες – αν κατάφερες να υπομείνεις τη φλυαρία μου- αυτά που ήθελες, επιβεβαίωσες τους φόβους σου. Ίσως κιόλας, άθελά μου, να σε τρόμαξα περισσότερο. Ωστόσο, όπως με όλα τα πράγματα, έτσι και με τις Πανελλήνιες ισχύει ότι το κέρμα που κρατάς στα χέρια σου έχει και μια διαφορετική όψη, την οποία όντας, ως λαός, φύσει γκρινιάρηδες και μεμψήμοιροι τείνουμε να παραγνωρίζουμε. Άκου, λοιπόν, τη φωνή της εμπειρίας, φίλε υποψήφιε, κι αν θες τη γνώμη μου πιάσε ένα μολύβι και υπογράμμισε

τις παρακάτω γραμμές, ώστε τις κρύες νύχτες του φετινού χειμώνα, όταν θα επιστρέφεις κατ'άκοπος απ' το φροντιστήριο και θα σε περιμένουν στίβες ολόκληρες οι ασκήσεις για τους μιγαδικούς, τα άγνωστα κείμενα και οι περιλήψεις, όταν η μαμά θα σου χτυπάει την πόρτα διστακτικά -η κακομοίρα έχει τρομάξει με τη κυκλοθυμική σου διάθεση- για να σου φέρει "πορτοκαλαδίτσα" που διάβασε ότι "αποδεδειγμένα συμβάλλει στην καλύτερη λειτουργία του εγκεφάλου", να ρίχνεις μια ματιά και να παίρνεις κουράγιο.

Μάθημα πρώτο: Οι Πανελλήνιες θα συντελέσουν στην προσωπική σου ωρίμανση. Μην γελάς, σε βλέπω. Πίστεψέ με, θα διαπιστώσεις κάποια στιγμή έκπληκτος ότι ένα αβυσσολόγο κενό χωρίζει τον 16χρονο απ' τον 17χρονο εαυτό σου. Κι αυτό γιατί καθ' όλη τη διάρκεια της προετοιμασίας για τις εξετάσεις μαθαίνεις να λειτουργείς υπό πίεση, να προγραμματίζεις, να βάζεις προτεραιότητες και να εργάζεσαι μεθοδικά προς την κατεύθυνση ενός στόχου. Υπερπηδώντας τις τυχόν δυσκολίες που προκύπτουν κατά τη διάρκεια τις χρονιάς, εξελίσσεις το χαρακτήρα σου και αποφεύγεις τη στασιμότητα που σε καταδικάζει στη μετριότητα.

Μάθημα Δεύτερο: Οι Πανελλήνιες είναι το πρώτο σημαντικό βήμα προς την πολυπόθητη ανεξαρτησία. Κι αυτό γιατί ΕΣΥ διαλέγεις τη σχολή που επιθυμείς (αν δεν ισχύει αυτό, συγγνώμη, αλλά πρέπει οπωσδήποτε να κάνεις κάτι για να αλλάξεις την κατάσταση), ΕΣΥ διαβάζεις, ΕΣΥ προσπαθείς, ΕΣΥ καρπώνεσαι την επιτυχία ή την αποτυχία σου. Το δεκανίκι των γονέων καταχωριάζεται στη ντουλάπα με τα παιδικά παιχνίδια: σιγά σιγά, όπως

το νήπιο που μαθαίνει να περπατάει, μαθαίνεις και εσύ να αναλαμβάνεις ευθύνες και να στέκεσαι περήφανα στα πόδια σου.

Για το τέλος σου φύλαξα κάτι που δε νομίζω να περνούσε απ' το μυαλό σου. Πανελλήνιες, που λες, είναι πάνω απ' όλα οι άνθρωποι. Σε πρώτο επίπεδο, οι καθηγητές. Μπορεί να σου ακούγεται αδιανόητο, αλλά θα δεθείς μαζί τους και θα πλέξετε παρέα μια όμορφη και ζεστή σχέση. Άλλοι θα σε εμπνεύσουν, άλλοι θα σε στηρίξουν, άλλοι θα σε πλουτίσουν σε γνώσεις. Πάντως όλοι κάτι θα σου προσφέρουν. Αντίστοιχα και με τους συμμαθητές σου. Η κοινή σας μοίρα, το κοινό σας «πρόβλημα» θα συσφίξει τις μεταξύ σας σχέσεις και θα αναθρέψει όμορφες και δυνατές φιλίες.

Δε σε πείθουν τα παραπάνω; Αναζητάς τη διεύθυνσή μου στο google για να έρθεις να με δείς που παίζω με τον πόνο σου; Κι όμως, δεν μπορεί, αν προσπαθήσεις θα βρεις κάτι καλό στην όλη κατάσταση. Κι αν όχι, τότε μπορείς να σκέφτεσαι ότι θα περάσει. Θα περάσει και θα ακολουθήσει ένα μεγάλο, φωτεινό καλοκαίρι στη διάρκεια του οποίου θα βγεις στο δρόμο και θα ουρλιάξεις ευτυχισμένος «ΦΤΟΥ ΞΕΛΕΥΘΕΡΙΑ».

Επιμέλεια:

Ειρήνη Δούρου

Τμήμ. Φιλολογίας, Φιλοσοφικής
Σχολής ΕΚΠΑ

Ο Προορισμός του Ανθρώπου

Σκέψεις για τα 100 χρόνια ενός βιβλίου

γνώση του προορισμού του και πώς μπορεί να τον επιτύχει. Είναι δηλαδή από τα πιο σημαντικά της ζωής το σημαντικότερο, το να γνωρίζει ο άνθρωπος ποιο λόγο και ποιο σκοπό έχει η ύπαρξη και η ζωή του και με ποιο τρόπο θα φτάσει σ' αυτό το σκοπό. Δεν υπάρχει πιο μεγάλη και πιο καταστρεπτική ζημιά στον άνθρωπο, από το να αγνοεί το σκοπό της υπάρξεώς του και τον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται αυτός». Αναγνωρίζει, δηλαδή, τη σημασία που έχει η γνώση του

στο να γίνουμε δηλαδή όμοιοι με το Θεό και Δημιουργό μας. Αυτό το υψηλό νόημα κρύβει η φράση «καθ' ομοίωσιν». Όσο ευγενική είναι η καταγωγή του ανθρώπου, άλλο τόσο υψηλός είναι και ο προορισμός του: να μοιάσει με το Θεό.

Παρόλα αυτά, δεν συμμερίζονται όλοι την άποψη αυτή. Είναι αυτοί που ίσως δεν πιστεύουν στη μετά θάνατον ζωή και άρα ούτε και σ' αυτό τον υψηλό σκοπό, την αγιότητα, τη θέωση. Γι' αυτούς όλα είναι εφήμερα, με συγκεκριμένη αρχή και συγκεκριμένο τέλος και δυστυχώς, γι' αυτό δεν μπορούν να απαντήσουν ξεκάθαρα στην ερώτηση ποιος είναι ο σκοπός

«Ποιος στ' αλήθεια είμαι εγώ και πού πάω, με χίλιες δυο εικόνες στο μυαλό...»¹. Το μεγάλο ερώτημα κάθε σκεπτόμενου ανθρώπου έγινε τραγούδι, έγινε ωδή, η οποία προβληματίζει τα λογικά όντα από τη στιγμή της δημιουργίας τους. Όντως, ποιος από εμάς δεν έχει αναρωτηθεί έστω και για μια στιγμή «γιατί ζω»; «από πού έρχομαι και πού πηγαίνω»; «ποιος είναι ο σκοπός της ζωής μου»;

Γι' αυτά τα ερωτήματα, ο π. Ευσέβιος Ματθόπουλος στο βιβλίο του «Ο προορισμός του ανθρώπου», το οποίο φέτος κλείνει 100 χρόνια από τη χρονιά της κυκλοφορίας του, γράφει χαρακτηριστικά: **«Η πιο σπουδαία και υψηλή γνώση, που ενδιαφέρει περισσότερο από κάθε άλλο ζήτημα τον άνθρωπο, είναι η**

Όταν λέμε αυτογνωσία, εννοούμε την απαραίτητη γνώση, που πρέπει να έχει ο άνθρωπος για τον εαυτό του. Αυτή δεν συντελεί απλώς στη σωτηρία του, αλλά είναι τόσο αναγκαία, ώστε χωρίς αυτή δεν μπορεί να σωθεί ο άνθρωπος. Είναι το «γνῶθι σαυτόν».

προορισμού και του σκοπού της ζωής, για τον άνθρωπο.

Στο κείμενο της δημιουργίας αναφέρεται η φράση «Ποιήσωμεν ἄνθρωπον καθ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ομοίωσιν» (Γεν. 1,26). Θα μπορούσε αυτή η φράση να αποτελέσει μία απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα; Με τη φράση «κατ' εἰκόνα» δεν εννοείται η εξωτερική μορφή, αλλά τα χαρίσματα Του Θεού στον άνθρωπο. Χρησιμοποιώντας όλα αυτά τα χαρίσματα προς δόξα Θεού περνάμε από το «κατ' εἰκόνα», στο «καθ' ομοίωση»,

της δημιουργίας τους και της ζωής τους. Καθυσυχάζουν ή υπνώνουν αυτά τα ερωτήματα που τους γεννιούνται, με μικρούς πεπερασμένους στόχους, όπως οι σπουδές, η κοινωνική καταξίωση, η δημιουργία οικογένειας, σημαντικούς μεν στόχους και όνειρα, αλλά όμως καταντούν αυτό που λέμε «αυτοσκοπός».

Και όμως, η αυτογνωσία στον άνθρωπο είναι θέμα μείζονος σημασίας. Όταν ο άνθρωπος δεν γνωρίζει ποιος είναι τότε στην προσπάθειά του να μάθει, δοκιμά-

¹ Ωδή στο Γεώργιο Καραϊσκάκη, στίχοι – μουσική Διονύσης Σαββόπουλος

«Αυτός που έχει την ειρήνη είναι ευτυχής και μακάριος. Αντίθετα αν δεν την έχει, του λείπει η ηρεμία και είναι δυστυχής και αξιολύπητος. Εκεί όμως που υπάρχει η ειρήνη του Θεού, εκεί βρίσκεται και η αγάπη του Θεού και η προστασία Του».

ζει τα πάντα, είτε είναι ωφέλιμα, είτε επιζήμια τις περισσότερες φορές. Ακούγεται από πολλούς νέους η έκφραση «Ψάχνω!».

Ψάχνω να βρω τον εαυτό μου, την προσωπικότητά μου, τα θετικά και αρνητικά χαρακτηριστικά μου, τις ιδιαίτερες κλίσεις μου, τα πάθη μου...

Ας σκεφτούμε για λίγο τον σκοπό του ερχομού του Κυρίου στη γη. Η ενσάρκωση του δεύτερου προσώπου της Αγίας Τριάδας είχε ως σκοπό τη λύτρωση του ανθρώπου και τη σωτηρία του μέσα από τη θυσία Εκείνου. Μήπως να παραλληλίσουμε αυτό το γεγονός με τη δική μας ζωή; Μήπως ο σκοπός της ζωής μας πάνω στη γη είναι η σωτηρία μας μέσα από τη θυσία του εαυτού μας, του εγώ μας; Ατενίζοντας τα Θεία Πάθη του Χριστού και τη σταυρική Του θυσία, ίσως έτσι κι εμείς, μέσα από την αυτοκριτική και την αυτογνωσία, να ανακαλύψουμε ποιοι πραγματικά είμαστε και ποιος - τελικά - είναι ο μέγιστος και ύψιστος προορισμός μας.

Ας προσευχηθούμε και μεις, όπως και ο π. Ευσέβιος, ζητώντας τη χάρη Του να βρούμε τον προορισμό μας:

«Να μας δώσεις τη χάρη Σου, για να ζήσουμε τον υπόλοιπο χρόνο της ζωής μας, με ειρήνη και μετάνοια... και να έχουμε καλή και ευπρόσδεκτη απολογία...»

Πηγές:

1. Ο προορισμός του Ανθρώπου, εκδόσεις «ΖΩΗ», πρώτη έκδοση 1913
2. http://users.sch.gr/aiasgr/Palaia_Diathikh_Biblio/H_dhmiourgia_tou_kosmou/H_dhmiourgia_tou_antrwpou_kat'eikona_kai_kath'omoiwsin.htm

Επιμέλεια:

Βασιλική Μπέκου

Φοιτ. Παιδαγωγικού Τμήματος
Δημοτικής Εκπαίδευσης Αθηνών

«Η χριστιανική πίστη την οποία ζητεί από μας ο Θεός είναι η εσωτερική και πλήρης αποδοχή των αληθειών του Χριστιανισμού, με όλην την ψυχή, την καρδιά, το νου, και η αφοσίωση και υπακοή στον Θεό και το θέλημά Του».

Και ξαφνικά όλοι αναρωτιούνται... Τι έγινε φέτος στη Χίο;

Για όσους όμως επισκέφθηκαν αυτό το καλοκαίρι το νησί της Χίου, η απάντηση είναι απλή. Ιδιαίτερα για τις φοιτήτριες και τους φοιτητές της Χ.Φ.Ε. Αθηνών που επέλεξαν να την επισκεφθούν και να ανηφορίσουν τα ζημερώματα το δρόμο από τους Αγ. Αναργύρους στην κατασκήνωση ήταν σα να μην έφυγαν ποτέ, σαν ο χρόνος να είχε σταματήσει... Εδώ και ένα χρόνο, όλα ήταν εκεί και μάς περίμεναν.

Γιατί τα πρωινά το ξύπνημα ήταν πιο εύκολο από ποτέ... παρόλη την κούραση από τα προηγούμενα βράδια που τα τραγούδια άναβαν για τα καλά...

Γιατί η προσευχή στο εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία και το αγιογραφικό στη συνέχεια πουθενά αλλού δεν είναι τα ίδια...

Γιατί ο δρόμος προς την παραλία, η παραλία, η επιστροφή με την ανηφόρα της, εκεί στο τελευταίο σημείο ποτέ δε σε κούραζαν!

Γιατί στα μεσημεριανά και βραδινά τραπέζια, η ατμόσφαιρα ήταν πάντα οικογενειακή...

Γιατί από τις ωραιότερες στιγμές της κατασκήνωσης είναι εκείνα τα μεσημέρια στη σκηνή... και έξω να ακούγονται μόνο τα τζιτζίκια και αυτό το αεράκι που 'ναι, σα να σου φέρνει τη θάλασσα στα αυτιά...

Γιατί το καμπανάκι του απογευματινού χτυπούσε πάντα τη στιγμή που σε είχε πάρει ο ύπνος!

Γιατί τελικά την ταινία δεν προλάβουμε να τη δούμε...

Γιατί η χώρα της Χίου, τόσες φορές και να την περπατήσεις, πάντα έχει κάτι παραπάνω να σου δείξει... Το προσκύνημα στη Μητρόπολη, η βόλτα

στην Απλωταριά, το παγωτό στον «Κρόνο» που πάντα θες να φας και άλλο, και αυτά τα καταστήματα που πωλούν ό,τι μπορείς να φανταστείς με μαστίχα...

Γιατί η λειτουργία το πρωινό της Κυριακής στη Νέα Μονή μάς ταξίδεψε στους δρόμους του Βυζαντίου... και αυτά τα ψηφιδωτά... επιβλητικά!

Γιατί η πορεία στον τόπο μαρτυρίου της Αγ.

Μαρκέλλας πάντα έχει να σου πει κάτι παραπάνω, πάντα βλέπεις και προσέχεις κάτι που δεν είχες δει και προσέξει την προηγούμενη φορά!

Γιατί το barbeque πριν τη νηστεία του 15 Αυγούστου έχει άλλη γεύση... πόσο μάλλον αν οι ψήστες το κάνουν με την καρδιά τους!

Γιατί μάθαμε τόσα πολλά για τους Ιεραποστόλους της Χίου! Ναι, υπάρχουν και αυτοί που με το παράδειγμά τους, με τον τρόπο ζωής τους δίδαξαν: Γ. Βερίτης, η κυρία Κλεοπάτρα, ο αείμνηστος Ευάγγελος Αλιβάνογλου...

Γιατί φέτος το ταξίδι στη Μυτιλήνη έκανε τη διαφορά! Είδαμε τον ήλιο να ανατέλλει από τα μικρασιατικά παράλια... «Αχ Ανατολή, γη της Ιωνίας, γη Ελληνική». Φτάσαμε στη Μυτιλήνη, προσκυνήσαμε και πήραμε τόση ευλογία! Αγ. Ραφαήλ, Αγ. Νικόλαος, Αγ. Ειρήνη, ο Αρχάγγελος στο Μανταμάδο, η Παναγιά στην Αγιάσσο. Το νησί με τις ελιές, τον ήλιο και τη θάλασσα, το νησί του Ελύτη, του Θεοφίλου, του Μυριβήλη... Αφήσαμε τον ήλιο να δύσει εκεί... Και αυτός ο αποσπερίτης πάντα του δειλινού ταιριάζει!

Γιατί στο Πυργί νιώθεις την παρουσία του ασβέστη, με τις μισοσβησμένες τοιχογραφίες στους τοίχους...

Γιατί στα Μεστά ο Αρχάγγελος σε κοιτάζει επιβλητικά, από κάθε σημείο. Το χωριό κάστρο, το χωριό του Βερίτη!

Γιατί στα μαύρα βόλια, στην ακροθαλασσιά, η θάλασσα παλλόταν άλλοτε απαλά, άλλοτε βίαια και τα βόλια χόρευαν στο ρυθμό των κυμάτων και ο ήλιος σε έλουζε και ο αέρας σου στέγνωνε το πρόσωπο και η γεύση της αρμύρας έμενε πάνω σου καθώς τα αποχαιρετούσες!

Γιατί ο Κάμπος σε μαγεύει! Παντού διαχέεται το άρωμα από τις μανταρινιές, τις πορτοκαλιές, τις λεμονιές!

Γιατί πάνω από όλα αυτά που περιγράψαμε την ΧΙΟ την κάνουν οι άνθρωποί της! Όλοι αυτοί που έτρεξαν για

εμάς, για να τα βρούμε όλα έτοιμα, τακτοποιημένα να μας περιμένουν! Όλοι αυτοί που τρέχουν ολόκληρη τη χρονιά για να βρούμε στο λόφο του Προφήτη Ηλία των Θυμιανών το δικό μας «Θαβώρ»!

Γιατί πρέπει να πούμε ένα μεγάλο ευχαριστώ στον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη κ. Μάρκο, στον κ. Αντώνη, στην κα Δώρα, στην κα Μαρία, στον κ. Πολύδωρο, στον κ. Κώστα.

Γιατί η παρουσία του κ. Γιάννη Ζαρταλούδη ήταν που έκανε τις κατασκηνώσεις μας μοναδικές. Τώρα πια που δεν είναι κοντά μας, η ευγνωμοσύνη μας για όσα έκανε για να πραγματοποιηθούν οι κατασκηνώσεις μας ας γίνει προσευχή για την ψυχή του. Τώρα πια θα μεσιτεύει στον Θεό για να συνεχίσουν οι κατασκηνώσεις μας στο νησί της Χίου, στο νησί του, να είναι αφορμές να κοινωνούμε την εν Χριστώ αγάπη, να συνεχίσουν να είναι ευκαιρίες για "Μαθητεία"...

Επιμέλεια:

Αγγελική Καλκάνη

Τελεόφ. Ηλεκτρολόγων

Μηχανικών &

Μηχανικών Υπολογιστών ΕΜΠ

Ένας μάρτυρας της αγάπης του Χριστού στην σύγχρονη Συρία. π. Βασίλειος Νάσαρ (1982-2012)

Αν θελήσει ποτέ κανείς να μελετήσει παραδείγματα αυτοθυσίας και αληθινής εν Χριστώ αγάπης δεν έχει παρά να τα αναζητήσει στα συναξάρια της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Και αν μη τι άλλο, οι ζωές των Μαρτύρων της Πίστεώς μας βρίθουν από ιστορίες αγάπης και θυσίας στο όνομα του Κυρίου. Βέβαια, δεν είναι λίγοι αυτοί που αναρωτιούνται αν συμβαίνουν τέτοιες ιστορίες και στις μέρες μας. Η αλήθεια είναι ότι ποτέ δεν έπαψαν να υπάρχουν Μάρτυρες του Χριστού στον κόσμο. Ακό-

μη και τώρα στις αρχές του 21ου αιώνα σημειώνονται πολλά παραδείγματα αφοσίωσης στα λόγια του Κυρίου: «ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι»¹ (Μαρκ. 8: 34). Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί και ο πατήρ Βασίλειος Νάσαρ, ορθόδοξος ιερομόναχος από την Συρία που σκοτώθηκε στον εμφύλιο σπαραγμό που ταλανίζει την

πατρίδα του εδώ και δύο περίπου χρόνια.

Η γενέτειρα του πατρός Βασιλίου ήταν το χωριό Κφαρ Μπάχαμ (επαρχία Χάμα) της Συρίας. Γεννήθηκε την 1η Ιανουαρίου του 1982 και σπούδασε Ορθόδοξη Θεολογία στο Πανεπιστήμιο Μπαλαμάντ του Λιβάνου, στο οποίο έκανε και Μεταπτυχιακό με θέμα την Ποιμαντική. Μιλούσε τέσσερις ξένες γλώσσες-ανάμεσά τους ελληνικά και εβραϊκά-, ενώ ήταν καθηγητής βυζαντινής μουσικής και ιδρυτής πολλών χορωδιών ορ-

¹ «Ὅποιος θέλει να με ακολουθήσει, ας απαρνηθεί τον εαυτό του, ας σηκώσει το σταυρό του κι ας με ακολουθεί.»

θόδοξης εκκλησιαστικής μουσικής στη Συρία. Χειροτονήθηκε ιερομόναχος από τον Μητροπολίτη της Χάμα και Χομς κ. Ηλία Σαλίμπα και υπηρέτησε ως κληρικός την Μητρόπολη του όντας ιδιαίτερα ικανός στην ποιμαντική των νέων. Συμμετείχε σε όλες τις νεανικές εκδηλώσεις της περιοχής του και ήταν ιδιαίτερα αγαπητός από όλο το ορθόδοξο πλήρωμα. Ο πατήρ Βασίλειος ήταν πάντα χαμογελαστός και προσπαθούσε να δίνει την καλή μαρτυρία της πίστης μας σε κάθε περίπτωση.

**Το περιστατικό της 25ης
Ιανουαρίου 2012-
Ο πρώτος Ορθόδοξος ιερέας
που σκότωσαν στη Συρία**

Στις αρχές του 2012 η πόλη Χάμα βρισκόταν υπό καθεστώς μεγάλων ταραχών ως συνέπεια των εμφύλιων συγκρούσεων που εκτυλίσσονταν στην περιοχή. Ο πατήρ Παντελεήμων Αλ Ίσα ορθόδοξος ιερομόναχος και στενός φίλος του πατρός Βασιλείου μιλώντας στον συριακό ραδιοφωνικό σταθμό «Al Orthodoxyia», περιέγραψε τις τελευταίες στιγμές του πρώτου Ορθόδοξου ιερέα που σκότωσαν στη Συρία. Όπως διηγείται, κατά το μεσημέρι της 25ης Ιανουαρίου του 2012 τους γνωστοποιήθηκε ότι κάποιος άνδρας κειτόταν νεκρός σ' ένα πεζοδρόμιο της πόλης Χάμα, κοντά στο μέρος που εγκαταβίωναν οι δύο ιερομόναχοι. Ο πατήρ Βασίλειος μόλις το έμαθε προθυμοποιήθηκε να βρεθεί ο ίδιος στον τόπο του συμβάντος για να δει τι συμβαίνει.

Ο π. Βασίλειος επισκέφθηκε τον Μητροπολίτη κ. Ηλία Σαλίμπα, ώστε να πάρει ευλογία για να περισυλλέξει τον νεκρό. Ο Μητροπολίτης αρχικά τον εμπόδισε λέγοντάς του ότι αφού κανείς δεν είχε ασχοληθεί με τον νεκρό, προφανώς στο σημείο εκείνο εκτυλίσσονταν επεισόδια. Ο πατήρ Βασίλειος υποστήριξε ότι ο Χριστός κήρυξε με το Ευαγγέλιό Του να προσφέρουμε βοήθεια στον πλησίον, ακόμη κι αυτό σημαίνει την δική μας θυσία· κατόπιν με την ευχή του Μητροπολίτη βγήκε έξω μαζί με τον πατέρα Παντελεήμονα.

Όταν έφτασαν στην περιοχή, όπου βρισκόταν ο νεκρός, έκαναν αγώνα για να τον απομακρύνουν, ενώ δέχονταν ριπές από παντού. Κραύγαζαν: «Είμαστε ιερείς!», αλλά οι αντάρτες συνέχιζαν να πυροβολούν αλύπτητα. Ένας γείτονας τους άφησε να κρυφτούν στο σπίτι του. Ο πατήρ Βασίλειος μαθαίνοντας ότι οι συγγενείς του νεκρού βρίσκονται κοντά προσπαθεί να φτάσει σπίτι τους, αλλά τραυματίζεται σοβαρά. Οι αντάρτες συνεχίζουν να πυροβολούν ακατάπαυστα τους ιερομόναχους, ενόσω επέμεναν να φωνάζουν ότι είναι ιερείς. Καταφέρνουν να καλυφθούν πίσω από έναν χαμηλό τοίχο. Το τραύμα είναι διαμπερές, αλλά ο

πατήρ Βασίλειος δεν αισθάνεται πόνο... μαζί με τον πατέρα Παντελεήμονα προσεύχονται συνέχεια... Παραμένουν ακίνητοι για 30 λεπτά μέχρι που ένας άλλος γείτονας έρχεται και βοηθά να μπουν στο εσωτερικό του σπιτιού, ενώ οι σφαίρες πέφτουν βροχή. Τελικά, τα πυρά σταματούν περίπου μία ώρα μετά, όταν ο Συριακός στρατός εισέρχεται στην πόλη. Ο πατήρ Βασίλειος, όμως, είχε υποκύψει στο τραύμα του... εξέπνευσε σε ηλικία μόλις 30 χρονών.

Ο πατήρ Βασίλειος παρέδωσε την ψυχή του στον Κύριο προσευχόμενος, στην προσπάθειά του να περισυλλέξει έναν νεκρό αδερφό. Αν μη τι άλλο αποτελεί ένα ολοζώντανο παράδειγμα αυτοθυσίας, πίστης και αγάπης προς τον πλησίον-προς οποιονδήποτε πλησίον- μιμούμενος κατ' αυτόν τον τρόπο τον Κύριο μας Ιησού Χριστό. Ας έχουμε την ευχή του και τις πρεσβείες του προς τον Θεό. Αμήν.

Επιμέλεια:

Α. Μ.

Φοιτ. Μαθηματικού
Τμημ. ΕΚΠΑ

Ζήσε τη διαφορά!

Σερνόμαστε και δεν προχωράμε. Μελαγχολικοί, χλωμοί, συντετριμμένοι άνθρωποι. Η χαρά μας είναι μισή λύπη. Το χαμόγελο μας δεν μοιάζει με το χρυσαφένιο φως του ηλίου, αλλά με το χλωμό, μελαγχολικό φως του φεγγαριού. Οι πολλοί είναι συνηθισμένοι στην κλειστή ζωή του δωματίου. Η διασκέδασή μας φθάνει στα όρια της αμαρτίας· ούτε λόγος για ψυχαγωγία. Εξαιτίας της αγωγής και της διαπαιδαγώγησής μας, ολόκληρη η χώρα μας είναι «παράλυτη». Το σχολείο, η

εκκλησία -με τον τρόπο που προβάλλεται και την αντιλαμβάνονται ορισμένοι-, το δημόσιο, η οικογενειακή ζωή... όλα για κλάματα. Αβίαστα παγιώνεται η απαισιοδοξία μας, η μελαγχολία και η θλίψη, η έλλειψη χαράς. «Πουθενά Θεός», λες. Κλεινόμαστε άπραγοι πίσω από τα σίδερα.

-Και πώς να την κάνω την φυλακή μου Παράδεισο;

Δύσκολο, και ίσως κι αδύνατο, εάν μόνος σου θελή-

σεις να τα καταφέρεις. Ανίσχυρες, πεπερασμένες οι ανθρώπινες δυνάμεις. Μα για δοκίμασε να εμπιστευθείς με πίστη την απόφασή σου στον Θεό. Να ακολουθήσεις την χριστιανική ζωή, τον δρόμο με την πιο φωτεινή επιγραφή που νωρίτερα κάποια στιγμή προσπέρασες κακόκεφα στο διάβα σου. Τότε, τα υπόλοιπα δεν είναι πια δικά σου. Είναι έργο του Θεού, του Παντοδύναμου! Αυτός θα σε δυναμώσει να πραγματοποιήσεις την καλή σου απόφαση. Αυτός θα καθαρίσει από τα εμπόδια το δρόμο που ξεκίνησες. Αυτός θα φωτίσει και άλλους ακόμη να σε μιμηθούν. Ο Θεός δεν δείχνει μόνον πολλή αγάπη, αλλά μεγάλη στοργή. Με λίγη καλή προαίρεση που δείχνουμε, μας συντρέπει, μας βοηθά. Με λίγη μετάνοια, συντριβή, μάς συγχωρεί πολλά αμαρτήματα. Ποταμός το έλεός Του, ανείπωτη η χαρά μας. **Η Ορθοδοξία είναι πολύ ισχυρή. Μεταβάλλει άκοπα και το μεγαλύτερο κακό σε καλό μεγάλο. Την δυστυχία σε ευτυχία. Την αδυναμία σε δύναμη. Την κόλαση σε πραγματικό Παράδεισο!**

Κι αν αμφισβητείς την ύπαρξή Του, πρέπει οπωσδήποτε να δοκιμάσεις, εάν όντως υπάρχει ο Θεός. Και υπάρχει τρόπος. **Οι Πατέρες μας, οι Άγιοι της Εκκλησίας, μάς έδειξαν ακόμα και το όργανο, με το οποίο θα ανακαλύψουμε εάν υπάρχει Θεός. Ποιό είναι; Είναι η καρδιά μας! Το είπε ο Χριστός. «Μακάριοι οι καθαροί τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται» (Ματθ. 5, 8).** Εάν παραμελήσεις την καρδιά σου, στερείσαι όλα τ' αγαθά· διώχνεις την χαρά, γεμίζεις πίκρα, στενοχώρια. Διώ-

χνεις την ειρήνη, έρχεται άγχος, ταραχή και τρόμος. Διώχνεις τέλος όλους τους γλυκείς καρπούς, τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος που πήρες με το βάπτισμά σου.

Χρειάζεται να εργαστείς για την κάθαρση. Μπορεί να αναγνωρίζεις τα χάλια σου, αλλά αυτό δεν αρκεί. Για να καθαρίσουν ο νους και η καρδιά, δεν πρέπει ο άνθρωπος να δέχεται να σκέφτεται πονηρά. Χρειάζεται να προσπαθεί να έχει πάντα καλό λογι-

σμό, να μη σκανδαλίζεται εύκολα και να βλέπει με επιείκεια και αγάπη τα σφάλματα των άλλων. Με τον τρόπο αυτό καθαρίζει την ξεστρατισμένη του καρδιά, ζωογονείται

ολάκερος· διότι «ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχονται» όλα τα κακά, και πάλι «ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα» (Ματθ. 15:19, 12:34). Όταν πληθαίνουν οι καλοί λογισμοί, ο άνθρωπος ηρεμεί ψυχικά, κινείται με ευλάβεια, ειρηνεύει, ο Θεός τον ανταμείβει, η ζωή του είναι Παράδεισος, αντανakλά φως στο περιβάλλον του. Διαφορετικά, τα βλέπει όλα με καχυποψία και μόνος του κά-

Φυλακισμένος είσαι, ναι, και συ. Και υποφέρεις ασφαλώς στη φυλακή σου! Αλλά γιατί τη φυλακή σου αυτή να μη την κάνεις και συ Παράδεισο;

νει την ζωή του κόλαση, φυλακή ασήκωτη.

Οι εντολές του Θεού, π.χ. το να μην πεις ψέματα, να μην κλέψεις, να μην σκοτώσεις, να μην επιθυμήσεις, να μην κάνεις σαρκικές αμαρτίες, αυτά **δεν είναι άλλο παρά η θεραπευτική αγωγή που δίδεται, ώστε ο άνθρωπος να αποβάλλει από μέσα του το δηλητήριο της ασθένειας, της ανθρωπίνης πτώσης και να μπορέσει να λειτουργήσει κατά φύσιν, φυσιολογικά.** Με πολλή φιλανθρωπία και πολλή αγάπη ο Θεός εντόπισε την αμαρτία, για να σε ευκολύνει.

Ξεκίνα από σήμερα, μην χάνεις άλλο τον χρόνο σου στην θλίψη, στην μιζέρια. Μην χάνεις τον πιο πολύτιμο θησαυρό της γης, κλεισμένος στην φυλακή σου. Καθάρισε την καρδιά σου, εξομολογήσου, κοινώνησε! Ζήσε τον Θεό εν τη εκκλησία! Άφυσέ Τον να χαρίσει στην ψυχή σου την ειρήνη και τη χαρά. Την αναζητήσεις αλλού κι απογοιτευτηκες. Θυσιάστηκες για να την κερδί-

σεις, την ώρα που Εκείνος θυσιάζεται να σου την χαρίσει.

Πάρε την απόφαση για μια νέα αρχή,

από σήμερα. Νιώσε την διαφορά!

Επιμέλεια:
Αναστασία Μπιτσάνη
Φοιτ. Πολιτικών-
Μηχανικών ΕΜΠ

Θέλω, Μπορώ, Προχωρώ!

Χριστιανική Φοιτητική Ένωση Καβάλας- Ν. Ηρακλείτσα 2013

«Θέλω, τον κόσμο να αλλάξω
Μπορώ, με την πίστη νικώ
Προχωρώ, κι αν λυγίσω ελπίζω
Θέλω, Μπορώ, Προχωρώ
Πάντα ισχύω εν τω
ενδυναμούντι με Χριστώ»

Με σύνθημα μας «Θέλω, Μπορώ, Προχωρώ» αξιωθήκαμε και φέτος, με τη βοήθεια του Θεού, να περάσουμε ακόμα ένα καλοκαίρι στον «επίγειο παράδεισο» των κατασκηνώσεων της Χριστιανικής Ένωσης Καβάλας, στην Νέα Ηρακλείτσα Καβάλας. Μετά τις κατασκηνωτικές περιόδους των

Χριστιανικών Μαθητικών Ομάδων, έλαβε χώρα και φέτος το κατασκηνωτικό τετραήμερο των φοιτητών από τις 16 έως τις 19 Αυγούστου.

Κατά την διάρκεια του φοιτητικού τετραήμερου είχαμε την ευκαιρία να παρακολουθήσουμε και να συμμετάσχουμε σε 3 ομιλίες-συζητήσεις. Ο κύκλος των ομιλιών άνοιξε με πρώτους καλεσμένους την κα Χαρά Νικοπούλου και το σύζυγο της κ. Ιωάννη Φρατζαλά με θέμα «Γεωπολιτική Ισχύς, Γενοκτονία, Επανάσταση». Με χαρά υποδεχθήκαμε την επόμενη μέρα τον κ. Βασίλη Πορφυρίδη σε μια ομιλία με θέμα

«Η μετά το Σχίσμα μαύρη Παπική Εκκλησία». Την Κυριακή καλεσμένος ήταν ο κ. Δημήτριος Νατσιός που μίλησε για το λειτούργημα του δασκάλου και την παράδοση.

Για 4 μέρες, 40 περίπου άτομα απολαύσαμε την ομορφιά της φύσης, των πνευματικών και λατρευτικών ευκαιριών, χαλαρώσαμε, επικοινωνήσαμε, αποφορτιστήκαμε, παίξαμε, ξαναμαζευτήκαμε μετά τις φοιτητικές υποχρεώσεις του χειμώνα και φυσικά... γευτήκαμε τα νόστιμα φαγητά των κυριών της κουζίνας! Ξεφύγαμε από την απρόσωπη καθημερινότητα, ανα-

τρόπο ζωής
στη κάθε μας
μέρα. Στη μέ-
ρα της κρίσης,
του φόβου, της
ανησυχίας.

Και κά-
πως έτσι
την αποχαιρετώ
και για φέτος
πάντα με την
ίδια ελπίδα να
περάσει ο χρό-
νος γοργά και
να ξημερώσει

η μέρα που θα βρεθούμε και πάλι
εκεί. Εκεί που η καρδιά ξαναχτυπά
δυνατά στον ίδιο ρυθμό. Ανεβαί-
νω για την σκηνή και αφήνω πίσω
μου την πανέμορφη θέα. Στο μυαλό
μου οι στίχοι που λίγο πριν τραγου-
δούσαμε όλοι: «Κάνε η αγάπη να
διώξει το μίσος, κάνε τον ούρανο
γαλάζιο ξανά...». Κατασκήνωση και
του χρόνου

Επιμέλεια

Κλεάνθης Νιζάμης
Φοιτητής Βιολογίας ΑΠΘ

κτήσαμε δυνάμεις σωματικές και
πνευματικές και πήραμε μια μικρή
γεύση πνευματικής συμβίωσης.

Θύματα της εκάστοτε συνή-
θειας, χανόμαστε μέσα στις
τάσεις του σήμερα και η επιστροφή
στους κατασκηνωτικούς ρυθμούς
«σοκάρει» ευχάριστα. Υπενθυμίζει
τον σκοπό και το νόημα της ύπαρξής
μας, προσφέρει την απλότητα της ζω-
ής που τόσο μας λείπει τον υπόλοιπο
χρόνο μέσα στις ατέλειωτες μέριμνες
του κόσμου αυτού, τονίζοντας το πιο
επείγον από ποτέ ρητό του Κυρίου
«Μάρθα Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ τυρ-
βάζῃ περὶ πολλὰ. Ἐνός δέ ἐστι χρεία»
(Λουκ. 10: 41-42).

Πόσο διαφορετική η ζωή μας
εκεί μέσα! Πόσοι δεν έχου-

να κρατούσε περισσότερο! Γιατί να
μην μπορεί να είναι έτσι και η καθη-
μερινή μας ζωή; Σκέψεις που κάνω
κάθε τελευταίο κατασκηνωτικό βρά-
δυ κάθε καλοκαιριού. Έτσι και φέτος.
Όμως είναι μεγάλη πρόκληση να κα-
ταφέρουμε να ζούμε τόσο όμορφα
και αρμονικά και εκτός κατασκήνω-
σης και να καθιερώσουμε αυτόν τον

«Τεκνία φυλάξατε έαυτούς από τῶν εἰδώλων» (Α΄ ΙΩΑΝ. Ε. 21)

Ομιλία στη Γενική Συγκέντρωση της Χ.Φ.Ε, 1968

«Τό εἶδωλο καί τά εἶδωλα»

«Καί ἰδὼν ὁ λαός ὅτι κεχρόνικε ὁ Μωυσῆς καταβῆναι ἐκ τοῦ ὄρους, συνέστη ἐπὶ Ἀαρὼν καὶ λέγουσι αὐτῷ· ἀνάστηθι καὶ ποιήσον ἡμῖν θεούς... καὶ ἐποίησεν ... μόσχον ... καὶ εἶπεν· οὗτοι οἱ θεοὶ σου, Ἰσραὴλ καὶ ὀρθρίσας τῇ ἐπαύριον ἀνεβίβασε ὀλοκαυτώματα καὶ προσήνεγκε θυσίαν... καὶ ἐκάθισεν ὁ λαός φαγεῖν καὶ πιεῖν καὶ ἀνέστησαν παίζειν» (Εξ. Αβ)

Καί βλέποντας ὁ λαός ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἄργησε νὰ κατεβεῖ ἀπὸ τό βουνό, μαζεύτηκε γύρω ἀπὸ τὸν Ἀαρὼν καὶ τοῦ λέει: σῆκω καὶ φτιάξε μας θεούς... καὶ ἔφτιαξε χρυσὸ μοσχάρι καὶ τοὺς εἶπε: αὐτοὶ εἶναι οἱ θεοὶ σου Ἰσραὴλ καὶ τὴν ἄλλη μέρα τό πρωτὶ πρόσφερε μεγάλες θυσίες καὶ κάθισε ὁ λαός νὰ φάει καὶ νὰ πιεῖ καὶ νὰ ξεφαντώσει.

Μπροστὰ μας ξεδιπλώνεται ἕνα μεγαλειώδες σκηνικό. Στὸ κέντρο πού ὑψώνεται ὁ γρανιτένιος ὄγκος τοῦ Σινᾶ. Γύρω ἀπλώνεται ἡ ἔρημος ἀχανής. Στους πρόποδες ἕνας λαός ἀναμένει.

Ὁ ἀρχηγὸς του πορεύεται, μόνος αὐτός, τό δύσβατο, ἐπίπονο, δύσκολο μονοπάτι τῆς κορυφῆς.

Προχωρεῖ, μέ πόθο βαθύ, νὰ φτάσει ἐκεῖ, πού Ἐκεῖνος θά τοῦ ἀποκαλυφθεῖ.

Τὸν πληγώνουν οἱ πέτρες, τὸν σουβλίζει ἡ πείνα, τὸν καίει ἡ δίψα, τὸν ραπίζει ὁ ἄνεμος, τὰ χέρια του σχίζονται, τὸν τυφλώνει ὁ ἰδρώτας. Ὁ κιτῶνας του ἔγινε ἕνα μέ τό κορμὶ ἐμποδίζοντάς του τό βῆμα.

Μένει ἀδιάφορος.

Ὑπακούει στὴν πρόσκληση.

Τίποτε γι' αὐτὸν πιὸ δυνατό ἀπ' τὴ λατῶν τῆς φωνῆς Του ν' ἀκούσει, ν' ἀντικρίσει τὴ δόξα Του, νὰ γευθεῖ τὴν παρουσία Του.

Φθάνει. Τ' ὄνειρό του σαρκώνεται, σαράντα μέρες καὶ νύχτες μένοντας ξάγρυπνος. Γράφει μέ τό χέρι

τοῦ Πνεύματος στὶς ζωντανές πλάκες τῆς καρδιάς του τὴν πανέμορφη μουσικὴ τῆς βουλῆς Του.

Μένουν οἱ ἄγγελοι ἄφωνοι.

Στὰ χέρια κρατᾷ τὶς ἀχειροποίητες λίθινες πλάκες τὶς «γεγραμμένες τῷ δακτύλῳ τοῦ Θεοῦ» (Εξ. ΛΑ΄ 18).

Τώρα κατέρχεται.

Κατέρχεται διψώντας βαθιὰ νὰ φέρει τό μήνυμα στό λαό του.

Ἡ ἀνάβαση δύσκολη, ἡ κατάβαση, τό ἴδιο κι αὐτή.

Ὅμως... Κατεβαίνει μέ καρδιά ματωστάλαχτη. «βάδιζε τό τάχος, κατάρβηθι ἐννεύθεν· ἡνόμησε γάρ ὁ λαός σου...» (Εξ. ΛΒ΄ 17).

Κατεβαίνει τό σῶμα, ἀνεβαίνει τό πνεῦμα, ἰκετεύοντας γι' αὐτὸν τό λαό, τό λαό του. Στους πρόποδες ἀντικρίζει τὴν ἀπέραντη ἔρημο, τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ καὶ τῆς γῆς.

Ἡ ἀλήθεια, ὑλοποιημένη στὶς λίθινες πλάκες, συντρίβεται κι ἡ καρδιά του μαζί, στ' ἀντίκρισμα τοῦ χρυσοῦ μοσχαριοῦ. Οἱ πλάκες συντρίβονται γιατί δέν νοεῖται συνύπαρξη εἰδῶλων κι ἀληθείας.

Ὁ πόνος τὸν τυλίγει μέ πάθος γιατί πάνω ἀπ' τὸν ἑαυτό του βλέπει τὸν λαό του. Ἡ ὅλη του ὑπαρξη πάλαι γι' αὐτόν.

«Δέομαι, Κύριε· ἡμάρτηκεν ὁ λαός οὗτος ἁμαρτίαν μεγάλην καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς θεοὺς χρυσοῦς καὶ νῦν εἰ μὲν ἀφείς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν, ἄφες· εἰ δέ μή, ἐξάλειψόν με ἐκ τῆς βίβλου Σου» (Εξ. ΛΒ΄ 31-32).

Αὐτός πού Τὸν εἶδε, Τὸν γεύτηκε καὶ ξέρει βαθιὰ τί κοστίζει τούτη ἡ φρικτὴ θυσία, προσφέρεται ὀλοκαύτωμα. Εἶναι ἡγέτης!

Ἡ μάχη κερδίζεται. Μέ τῆς καρδιάς του τό σεισμό, ρίχνει τὰ τεῖχη τῆς βασιλείας Του, «ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται» (Ματθ. ια΄ 12).

Τοῦ μέλλεται ὁμως μιά νέα, ἴσως πιὸ ἐπώδυνη, ἀνάβαση στό Σινᾶ,

μιά νέα παραμονή, «καὶ ἦν ἐκεῖ Μωυσῆς ἐναντίον Κυρίου τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας· ἄρτον οὐκ ἔφαγεν καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιεν» (Εξ. Λδ΄ 28).

Οἱ νέες λίθινες πλάκες πού θά γραφεῖ ἡ ἀλήθεια δέν εἶναι πιὰ ἀχειροποίητες οὔτε καὶ ἡ γραφή.

Τοῦ μέλλεται μιά νέα κατάβαση. Τώρα μιλά μέ διάφορο τρόπο, «καὶ περιέθηκε Μωυσῆς κάλυμμα ἐπὶ τό πρόσωπο ἑαυτοῦ» (Εξ. Λβ΄ 35) μιλά μέ τό κάλυμμα τῆς ταπείνωσης...!

Τό σκηνικό τοῦ Σινᾶ ξεδιπλώνει στό πνεῦμα μας ἐκεῖνο τῶν αἰώνων τῆς ἀνθρωπότητας. Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἔχοντας ἄμεσο διάλογο μέ τό Θεό δέν διανοεῖται τὰ εἶδωλα. Δέν τὰ ἔχει ἀνάγκη. Πορεύεται ἄφοβα τοὺς δρόμους τῆς γῆς, μέσα ἀπ' τὰ στοιχεῖα τῆς φύσης.

Ὅμως ὁ διάλογος σιγά-σιγά σβῆνει· ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου γίνεται ἀπὸ νῆκος γιὰ νὰ μείνει στὰ βῆθι μας σάν κραδασμὸς συνειδήσεως.

Ὁ φόβος φωλιάζει στὸν ἄνθρωπο, ὁ φόβος μπροστὰ στὸν πόνο τῆς σάρκας, ὁ φόβος μπροστὰ πρὸ πάντων στό θάνατο.

Τό βλέμμα δέν μπορεῖ νὰ δεῖ παρὰ ὅ,τι τὰ χέρια ἀγγίζουν.

Τυχαῖα εὐρήματα τῆς φύσης, ἕνα βότσαλο, ἕνα δόντι, ἕνα δέρμα φιδιοῦ, φαντάζουν πολυδύναμα, πού μποροῦν νὰ φυλλάξουν τὸν ἄνθρωπο ἀπ' τοὺς κινδύνους.

Τὰ φετίχ ἔχουν γεννηθεῖ.

Ἀκολουθοῦν τὰ δημιουργήματα τῶν ἀνθρώπων, τὰ ξόανα, πού ὁμως πιστεῦει πῶς κρύβουν μυστικὲς δυνάμεις σωτήριες πού πρέπει νὰ τὶς ἐξευμενίσκει καὶ νὰ τὶς προσεταιρισθεῖ.

Ἡ τέχνη καὶ οἱ θυσίες κάνουν τὰ πρῶτα βρεφικά τους βήματα ὑπηρετώντας τὶς ἄμεσες ἀνάγκες του.

Στὴ συνέχεια, ξεδιπλώνεται

πιό πολύ ή διάνοια τ' ανθρώπου· παρατηρεί, σκέπεται, αναζητά τις βαθύτερες αιτίες των φαινομένων, συνθέτει.

Πλάθει στη σκέψη και τό εκφράζει στην ύλη, από τό ξύλο ως τό χρυσό, περίτεχνα ό,τι έχει συλλάβει τό πνεύμα του, τούς θεούς του.

Τά ζωόμορφα είδωλά του εξελίσσονται σέ ανθρωπόμορφα. Λατρεύει τόν συγκεκριμένο κυρίαρχο άνθρωπο, τόν άρχηγό της φυλής, τόν βασιλιά του λαού, του στήνει αγάλματα και προσκυνά.

Προχωρώντας φτάνουμε στην απεικόνιση των ανθρωπόμορφων μέν αλλά άπρόσωπων θεών.

Συστηματοποιεί και ίεραρχεί τό σύνολό τους άρμονικά. Αναπτύσσει τελετές, ίεουργεί, κλιμακώνει τις θυσίες ανάλογα μέ τά γεγονότα που συμβαίνουν ή που προσδοκά.

Έχουμε φτάσει στα κράσπεδα της Ιστορίας που κορυφώνεται στα πλαίσια της Ιστορίας της αρχαίας Ελλάδος.

Ό Όλυμπος έχει στηθεί και έμπνέει για λίγες γενιές.

Λίγο άργότερα ή άμφιβολία φωλιάζει στα βάθη τ' ανθρώπου, δημιουργώντας ρωγμές στα βάθρα των θεών του.

Δέν έχει λυτρωθεί. Προσδοκά, λαχταρά ν' άνεβεί πιο ψηλά άπ' τόν Όλυμπο κι όμως βυθίζεται, πέφτει πληγωμένος, σκεπασμένος άπ' τό σκοτάδι της νύχτας.

Η σκιά της Ρώμης ένώνει τεχνικά τόν πολιτισμένο κόσμο, ντύνοντάς τον όμως μέ τόν χιτώνα του πανθείσου και της φθοράς των άξιών.

Τά πάντα γκρεμίζονται, άπ' τούς θεούς του Όλύμπου ως τόν άνθρωπο.

Ό τελευταίος είναι μία άπαξία· μπορεί πιά νά γίνει τροφή των θηρίων, θέαμα των ίπποδρομίων.

Ένα άγωνιώδες, δυσβάστακτο έρώτημα τραγικό, αλύτρωτο, πλανιέται μέσα του.

Τί είναι τά είδωλα, που μέ πάθος λάτρεψε, πουλώντας τους τη ψυχή του, ίκετεύοντάς τους τήν εύνοια, τη βοήθεια στα δύσκολα μονοπάτια της γής, στην άγωνία του, στην άπελπισία που του μαστίζει τό πνεύμα;

Μένουν τά μάτια θολά, βαριά τ' άφτιά ν' άφουγκραστούν, σκληρά τά χέρια νά ψάσουν.

ΠΑΡΕΜΒΟΛΗ

80
ΧΡΟΝΙΑ

Η ώρα της αποκάλυψης έχει σπάνει.

Η αποκάλυψη έρχεται μία άναμενόμενη, άπρόσμενη, άσπρόφωτη, χειμωνιάτικη νύχτα, άπλά, άθόρυβα, ταπεινά, αδύναμα, μυστικά, σάν τήν αλήθεια.

Συμβολικά ή άχτιστη αποκάλυψη δέν γεννιέται σ' ανθρώπινα χτίσματα, μά στη σπηλιά, μακριά άπ' τ' ανθρώπινα βλέμματα.

Γεννιέται στ' άσίγαστα σπλάχνα, μ' αίμα και Πνεύμα, συντροφιά μέ τούς παλμούς της καρδιάς.

Οί άγγελιοί έκπληκτοι ψάλλουν, οί βοσκοί προσκυνούν συντροφιά μέ τούς μάγους.

Η σκάλα του Πνεύματος ξεκινά άπ' τη γη και χάνεται στους θόλους τ' ουρανού.

Τό βρέφος γεφύρωσε τό χάσμα γής - ουρανού.

Η αλήθεια, τη γη μας γέμισε μέ φώς και άγάπη.

Στό φώς τούτης της μέρας που δέν άφήνει σκιές, μά κάνει διάφανο και τόν χάλυβα, αρχίζουμε νά διακρίνουμε τήν ουσία των ειδώλων. Γράφει ό ποιητής:

«Στά είδωλα
καθρεπτίζεται
του έγώ μας
τό είδωλο
γι' αυτό τά λατρεύουμε»

Η αποκάλυψη ξάφνιασε. Σάν τεκτονικός σεισμός γέμισε τρόπο τά έσώτερα του ανθρώπου. Σ' άλλους

έγινε σκάνδαλο και σ' άλλους μωρία.

Κανείς δέν έμεινε αδιάφορος.

Η αλήθεια ξάφνιασε γιατί αποκάλυψε τό βαθιά φωλιασμένο και ξεχασμένο μυστικό του ανθρώπου. Τόν γύμνωσε και τόν άφησε άστεγο, σάν τότε, εκείνη τη φρικτή στιγμή στην Έδέμ.

Όμως ό πνευματικός κίνδυνος δέν άργεί νά έμφανισθεί και πάλι.

Τά ήρωικά χρόνια του χριστιανισμού φεύγουν, μετά τήν καθιέρωσή του. Τήν ένταση διαδέχεται ή χαλάρωση, τόν πόλεμο ή ειρήνη, τις κατακόμβες και τις εκατόμβες, τό φώς της ημέρας και ό θρίαμβος.

Η φωνή του Κυρίου, ή φωνή του Παύλου, εκείνη του Ίωάννη και των άλλων μεγάλων οί φωνές αρχίζουν νά σβήνουν.

Οί πρώτες κι' όλες γενιές της νέας έποχής σέ προσωπική και πανανθρώπινη κλίμακα έπαληθεύουν πώς,

«όταν πέφτουν οί άγγελοι
πέφτουν βαθιά»

Ό άνθρωπος συννητισμένος στό φαινομενικά εύκολο, άρνεϊται φανερά ή άπόκρυφα τό δύσκολο. Έθισμένος μέ τά είδωλα δέν άντέχει τό Πνεύμα.

Μέσα στον χριστιανικό κόσμο, γιατί αυτός μās ενδιαφέρει πιά, τό έ γ ώ του ανθρώπου, που θαπρεπε νά άποτελεί τό χαρακτηριστικό της μοναδικότητάς του, γίνεται πολύ-

τιμο είδωλο, τό λατρεύει καί πάλι, δίνοντας του καινούργιες μορφές, σάν αἵρεση, σάν φανατισμό, σάν τυπολατρία.

Τόν μεσαίωνα διαδέχεται ἡ ἀναγέννηση. Τά παλαιά είδωλα διαδέχονται ἡ λατρεία τῆς ἐπιστήμης, τῆς τέχνης, τῆς μουσικῆς, τῆς φιλοσοφίας, γιά νά φτάσουμε στίς ἡμέρες μας μέ τήν κυριαρχία τῆς τεχνικῆς. Οἱ τεχνολογικές κατακτήσεις καταπλήσσουν, οἱ δυνατότητες διαστημικῶν ταξιδιῶν γοητεύουν καί πτοοῦν τόν ἄνθρωπο.

Παράλληλα τά είδωλα παίρνουν πιά ταπεινές μορφές στήν καθημερινότητα.

Τό σέξ κυριαρχεῖ καί λατρεύεται σάν κάτι ἀπόλυτα φυσικό καί ἀναγκαῖο.

Τό εὐκολο χρῆμα (ἡ εὐμάρεια) ἀποτελεῖ πολλές φορές μοναδικό κριτήριο ἐπιτυχίας στή ζωή, παράλληλα εἰδωλοποιώντας, ὅχι μόνο στούς νέους, τό μοντέρνο, τό ἀκριβό, ἀνεξάρτητα ἀπό τήν χρησιμότητά του, τό εἶδος τῆς μάρκας στό αὐτοκίνητο, στά ρούχα, στά παπούτσια.

Ἡ στεγνή λογική πνίγει τούς χτύπους τῆς καρδιάς δημιουργώντας πρωτοφάνερη ὠμότητα στίς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ ἥχος τῆς βουλῆς τοῦ Θεοῦ πέφτει «στά ὦτα μὴ ἀκουόντων», εἶναι κάτι ξένο, ἀκατανόητο.

Ἡ καταπληκτική εὐκολία ἐπικοινωνίας τῶν λαῶν τῆς γῆς καθιερώνει διαρκῶς νέα είδωλα.

Ἡ μόδα, τό ἔντυπο καί ὁ κινηματογράφος εἰδωλοποιοῦνται. Μέγα μέρος τῆς ἀνθρωπότητας τροφοδοτεῖται μόνο ἀπ' αὐτά.

Τά τελευταῖα πάλι προβάλλουν καί καθιερώνουν, σέ παγκόσμια κλίμακα, στό ἄκριτο καί ἀχόρταγο πλῆθος, θεοῦς καί θεές, πού τό μοναδικό τους προσόν εἶναι ἡ ἐφήμερη σωματική ὁμορφιά καί ἡ μηδαμινή ἢ πολλές φορές ἀρνητική τους πνευματικότητα.

Πόσο δίκαιο ἀκούγεται τό παράπονο τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου.

«Κύριε, γιατί οἱ νάνοι τοῦ πνεύματος ρίχνουν πελώριες σκιές πάνω στή γῆ;»

Κάτω ἀπ' τή μάστιγα τοῦ σέξ καί τοῦ χρήματος τά ἰνδάλματα γυμνώνονται κάθε μέρα καί πιότερο ἀπό μερικούς σύγχρονους προαγωγούς, σκηνοθέτες καί μαέστρους τῆς μόδας. Στόχος τους νά προκαλέσουν ὅ,τι κατώτερο κρύβεται στό ὑποσυνείδητο τοῦ ἀνθρώπου. Ὅ,τι ἔχει δοθεῖ γιά δημιουργία, γιά τό σπάσιμο τοῦ παθολογικοῦ ἐγώ, τοῦ ἐγωῖσμοῦ, γίνεται λάσπη καί ρύπος.

Αὐθόρμητο ἐρώτημα, ἐκεῖνοι πού ἔχουν ταχθεῖ νά ἡγηθοῦν πῶς πορεύονται;

Ὁ πνευματικός κόσμος τοῦ Ἀνατολικοῦ συνασπισμοῦ παρουσιάζει ἕνα ἡρώϊκό στοιχεῖο. Κυκλωμένος ἀπό ὀλοκληρωτικά καθεστῶτα ἀναπτύσσει μιά ἔντονη ἐπαναστατική στάση διψώντας βαθιά τήν ἐλευθερία του.

Ἀψηφᾷ κινδύνους ζωῆς, σταδιοδρομίας, θέσεων στήν κοινωνία πού ζοῦν καί ρίχνονται μέ ὅλες τους τίς δυνάμεις γιά τή βίωση τοῦ πιά ὑψηλοῦ ἰδανικοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Βραβεῖα Νόμπελ καί ἀνετη-πλούσια ζωή παραμερίζονται σάν σκύβαλα μπροστά στό χρέος νά μείνουν καί νά ὑποφέρουν μαζί μέ τό λαό

τους.

Μιά ἐλπίς ἀνατέλλει.

Στόν Δυτικό πνευματικό κόσμο ἐπικρατοῦν δύο τάσεις.

Ἡ ἐπαναστατική περικλείει σάν ἰνδάλματα τούς Μάο, Γκεβάρα, Λένιν, Μάρξ, Καμύ, Σάρτρ.

Στήν δεύτερη κυριαρχεῖ ἡ ἀστική νοοτροπία. Μιά στατική θανάσιμη ἀτμόσφαιρα μᾶς κυκλώνει. Ἡ προβολή, ἡ ἀνάδειξη καί ὁ πλοῦτος, μοναδικά κριτήρια-στόχοι μας.

Καί οἱ δύο τάσεις Ἀνατολή καί Δύση σμίγουν σ' ἕνα κοινό οὐσιαστικά ἰδανικό-είδωλο, τήν ἐλευθεριότητα, τήν ἀσυδοσία, ἀπό τίς σχέσεις τῶν δύο φύλων ὡς τά δικαιώματα. Μόνο δικαιώματα. Ὅχι ὑποχρεώσεις, ὅχι μόχθος καί ἐδῶ βαθιά ἀνησυχία πνευματική γιά μιά ἀνάβαση.

Αὐτά τά συμπτώματα ὅμως δείχνουν μιά ἐφηβικότητα ἀτομική καί παναθρώπινη.

Τό είδωλο ἔχει νόημα στήν ἐφηβική ἡλικία τοῦ ἀνθρώπου. Τό είδωλο δέν εἶναι ἔκφραση ὠριμότητας ἀλλά ἀνωριμότητας. Ἡ ὑπαρξή του στήν ὠριμη ἡλικία εἶναι ἀνόητος. Τοῦτο γιατί εἶδαμε στίς μέρες μας ἐμεῖς οἱ παλαιότεροι χιλιάδες μέχρις χθές είδωλα νά συντρίβονται καί νά ἀφανίζονται. Θυμηθεῖτε, ἂν μπορεῖτε π.χ. τόν βασιλιά τοῦ ρόκ ἢ τόν ἀρχηγό τῶν ὀργισμένων νιάτων ἢ ἐκεῖνον τοῦ Μάν τοῦ '68 στό Παρίσι. Δείχνει πῶς δέν ἦρθε ἡ ὥρα τῆς αὐτοαγωγῆς, τῆς εὐθύνης τῆς προσωπικῆς, ἀλλά διατηρεῖται ἡ μαζική ἀνελευθερη ἀγωγή τοῦ πλήθους. Μιά τέτοια πορεία ὅμως δέν προμηνύει τίποτα τό ἐλπιδοφόρο.

Μέ ὁδὸν θυμίζει τά λόγια τοῦ Π. Μελίτη: «Τό τραγικό, στή σύγχρονη ἐποχή, δέν εἶναι πῶς ὑπάρχουν ὑποψήφιοι δικτάτορες, αὐτοὶ ὑπῆρξαν πάντοτε στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος, τό τραγικό εἶναι πῶς ὑπάρχουν ὑποψήφιοι δοῦλοι».

Πρέπει νά νοιώσουμε τήν ἀνάγκη νά ἐλευθερωθοῦμε ἀπό τά είδωλα καί τά είδωλα διαφοροποιοῦνται γιά τόν καθένα μας. Τοῦτο δέν σημαίνει πῶς θά τινάξουμε στόν ἀέρα αὐτά, σύμβολα, καταστάσεις ἢ πρόσωπα. Ἐάν συμβεῖ, φαίνεται νά ἀποτελεῖ στοιχεῖο φανατισμοῦ, ἀνελευθερίας.

Ἡ ὥρα τῆς ἀπελευθέρωσης θά σημαίνει ὅταν νοιώσουμε τή δίψα,

τήν καυτή ἐρημική δίψα γιά τήν ἀλήθεια. «*Ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς*» (Ιωαν. 8,32).

Ὅμως ἡ ἀλήθεια δέν κερδίζεται εὐκόλα. Προϋποθέτει ἔρευνα, μόχθο, ἀγώνα, πορεία προσωπική γεμάτη πόνο, ἀνησυχία, ἀγρύπνια, λευκές νύχτες ἀναζήτησης. Προϋποθέτει ὀργωμα βαθύ τῆς ὑπαρξης μας, στά πτό εὐαίσθητά της σημεῖα μέ τά ἴδια μας τά χέρια ὅση ὁδύνη κι' ἂν θά ἐπακολουθήσει σάν συνέπεια.

Κι' ἂν ὅλα αὐτά συντελεσθοῦν ἡ ἀλήθεια δέν κερδίζεται σάν φυσικό ἐπακόλουθο (κάτι τό ὑλικό) ἀποκαλύπτεται.

Ἀποκαλύπτεται, σάν γέννα μέσα στόν πόνο, σ' αὐτόν πού πιστεύει στόν Ἰησοῦ καί μόνον. Ἡ ἀλήθεια γεννιέται στή φάτνη τῆς πίστεως. Ἡ πίστη χρειάζεται, γιά νά «δοῦμε» στό «ἀδύναμο» καί «ἄσημο» βρέφος, τήν Ἀλήθεια.

Τώρα ἀρχίζει οὐσιαστικά ἡ ἀνάβαση στό προσωπικό Σινᾶ τῆς ἀλήθειας. Ἡ ἀποκάλυψή της δέν πραγματώνεται μέσ' στίς ἀνέσεις.

Μέ «βακτηρία» τήν πίστη, κυκλωμένοι ἀπ' τήν ἔρημο, ἀρχίζουμε τήν ἀνάβαση. Καθώς προχωροῦμε στά ὕψη, μᾶς τυφλώνει ὁ ἥλιος, μᾶς σουβλίζει ἡ πείνα, μᾶς καίει ἡ δίψα, μᾶς δέρνουν οἱ ἀνεμοί, μᾶς μαστιγώνουν οἱ θυελλες, μᾶς ραπίζει ἡ βροχή, μᾶς λιθοβολεῖ τό χαλάζι.

Ὁ χιτώνας τῆς σάρκας σχίζεται – φεύγει καί μένει τό σῶμα, ἡ φάτνη τῆς ψυχῆς, ἡ φάτνη Ἐκεῖνου.

Ἡ ἀλήθεια φωλιάζει στά σπλάχνα μας. Στή θερμή ἀγκαλιά τους γεννιέται τό «βρέφος». Τό νανορίζουν οἱ χτύποι τῆς καρδιάς.

Σύγχρονα πλάϊ καί μέσα μας νοιῶθουμε μιά παρουσία. Κάτι τυλίζει τήν ὑπαρξη μας δίνοντάς της θερμην καί φῶς. Τά χεῖλη ψελλίζουν μιά πρωτόγνωρη συγκλονιστική λέξη: ἐλευθερία. Ἐφυγε τό βάρος τῆς ὕλης, τό φορτίο τῆς σάρκας, τοῦ ἐγώ τό πολύβαρο.

Στῆς καρδιάς μας τίς πλάκες ἔγραψε τῆς βουλῆς Του τό προσωπικό θέλημα.

Τώρα μπορούμε νά κατεβούμε. Στούς πρόποδες μᾶς ἀναμένει ὁ λαός.

Ἡ κατάβαση δέν εἶναι εὐκόλν. (Τίποτε δέν εἶναι εὐκόλο μετά τήν ἀποκάλυψη). Θά μᾶς συντροφεύει ὁ κό-

πος καί πάλι, ὁ ἰδρώτας, οἱ πληγές. Εἶναι ἀνάγκη ἀκόμα νά καλύψουμε τό πρόσωπο μας μέ τό πέπλο τῆς ἀφάνειας. «*Τό ἄγιο δέν ἐπιδεικνύεται, ἀποδεικνύεται*» (Π.Μελίτης).

Μέσα μας θά βιώνουμε καθημερινά τήν ταπεινώση, τήν ἐπιείκεια, τήν ἀγάπη (γιά αὐτό τό λαό), γιά τόν καθένα δίπλα μας.

Μετά τήν κατάβαση θά σπάσουν τά ὀλόχρυσα εἰδῶλα στ' ἀντίκρισμα τῆς ἀλήθειας καί σύγχρονα θά προβάλλει ἕνα νέο συγκλονιστικό στάδιο, τό στάδιο τῆς δημιουργίας σάν ἀνάγκη πλέον βαθιά στή τωρινή πορεία μας. Αὐτό εἶναι ἡ μελέτη, σχολική, ἐξωσχολική, ἡ πράξη ἀγάπης, ὅσο μπορούμε.

Ἀργότερα, καθώς θά διαβαίνουν τά χρόνια στούς κύκλους τῆς δημιουργίας θά γευτοῦμε τό σπάσιμο τοῦ ἐγώισμοῦ μας στό πρόσωπο τῆς συντροφιάς μας, στό πρόσωπο τῶν παιδιῶν, ἂν μᾶς χαρισθοῦν, γιά νά ἀπλωθεῖ ἐπαγωγικά στήν κοινωνία ὁ λάκερ. Ἡ δημιουργία μας θά ἀγκαλιάσει ὅλες τίς πλευρές, ἀπό τήν ἐπιστήμη ὡς τήν ψυχαγωγία.

Κριτήριο μας, ἂν πορευόμαστε σωστά, θά εἶναι ἡ ἀναζήτηση τοῦ δύσκολου, τοῦ προσωπικά δύσκολου.

Προχωρώντας, θά νοιώσουμε τήν ἀνάγκη νά κινηθοῦμε στήν ἀληθινή σφαῖρα τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἐλευθερίας ὅχι μεταξύ καλοῦ καί κακοῦ, ἀλλά ἐκεῖνη πού ἀγωνίζεται γιά τήν ὁμορφιά τοῦ καλοῦ σέ τόνους εὐαισθησίας καί λεπτότητας.

Αὐτή ἡ ἀέναη δημιουργία, θεμελιωμένη στήν ἐλευθερία, ζυμώνεται μέ ἕναν διαρκή βαθύ καί πολυδιά-

στατο πόνο.

«*Ὁ πόνος εἶναι ὁ φόνος τοῦ ἐγώ μέσα στήν πράξη τῆς ζωῆς*».

Αὐτός ὁ πόνος, ὁ ἐσώβαθος ἀνεμνήευτος πόνος πού σάν ρομφαία εἰσδύει στά βάθη τῆς ὑπαρξης ὅταν ὅλα τά ἔξω φλυαροῦν γιά εὐτυχία, φαίνεται νά εἶναι τό κλειδί πού ἀνοίγει διάπλατα τίς πύλες τοῦ κόσμου τοῦ ἐγώ, γιά νά περάσει ἡ λεπτή καί παντοδύναμη αὐρα τῆς χάρις Του, σώζοντας σύγχρονα ὅ,τι πτό πολῦτιμο μᾶς χάρισε Ἐκεῖνος, τήν ἐλευθερία.

Τότε γεννιέται τό πάθος, ὁ ἔρωτας τῆς ψυχῆς γιά τόν Νυμφίο της.

Τότε ὅλα γκρεμίζονται κι ἀφανίζονται, θεοί καί θεές καί μένει Αὐτός, ἡ αἰώνια συντροφιά, ἡ αἰώνια ὁμορφιά.

Τότε νοιῶθουμε, μέ ὅλη μας τήν ὑπαρξη, πῶς ὑπάρχουμε....

Ἀκολουθώντας μιά τέτοια πορεία μπορούμε νά διακρίνουμε, ποιόν αἰώνιο κίνδυνο ἔβλεπε νά ἀπειλεῖ σέ κάθε βῆμα τήν πορεία τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ πιστοῦ, τό προφητικό πύρινο βλέμμα τοῦ Εὐαγγελιστοῦ κάνοντας τήν καρδιά του νά πάλλει σεισμικά καί νά πονᾷ αἱμάτινα. Γι' αὐτό ὁ πολῦπειρος πιά καί γεμάτος ἀγάπη Ἀπόστολος σφραγίζει τόσο τρυφερά καί παράδοξα τήν ἐπιστολή του με τήν φράση – σάλπισμα.

«*Τεκνία, φυλάξατε ἑαυτούς ἀπό τῶν εἰδώλων*».

Επιμέλεια:

Δ. Γκενάκος

Διπλωματούχος Ε.Μ.Π

«Τα στηρίγματα μου»

Καταστάσεις περισσότερο ή λιγότερο αναπάντεχες και ζοφερές χτυπούν την πόρτα του καθενός καθημερινά. Φτώχεια, οικονομική εξαθλίωση, ανεργία. Αρρώστιες, θάνατος αγαπημένων προσώπων, οικογενειακά ναυάγια. Απελπισία, αδιέξοδα, απανωτές αποτυχίες, αναποδιές. Μοναξιά, απόρριψη, περιφρόνηση. Συκοφαντία, αδικία, χλευασμός. Ας προσθέσουμε σ' αυτά και τους **π ο ι κ ί λ η ς** φύσεως πειρασμούς που αντιμετωπίζει ο πιστός χριστιανός

στην «εν Χριστώ» πορεία του και τα πάθη που έχει να παλέψει. Ότι πονάει, ματώνει και γονατίζει τον καθένα προσωπικά. Σε τέτοιες στιγμές τα λόγια του ψαλμωδού εκφράζουν τον καθένα: **«ὅτι ἐξέλιπεν ἐν ὀδῷ ἡ ζωὴ μου καὶ τὰ ἔτη**

μου ἐν στεναγμοῖς· ἠσθένησεν ἐν πτωχείᾳ ἡ ἰσχύς μου, καὶ τὰ ὀστά μου ἐταράχθησαν», «ἐπελήσθη ὡσεὶ νεκρὸς ἀπὸ καρδίας, ἐγενήθη ὡσεὶ σκεῦος ἀπολωλός» (Ψαλμός Δ', 11, 13).

Τα γεγονότα εισορμούν αιφνίδια στη ζωή μας. Και καλούμαστε να πάρουμε θέση απέναντι

Τα ανθρώπινα «στηρίγματά» μας δεν είναι ικανά, από μόνα τους, να μας στηρίξουν. Όμως υπάρχει για μένα και για σένα, αδελφέ μου, Οδός για να πορευτούμε, Αλήθεια για να πιστέψουμε, Ζωή για να απολαύσουμε!

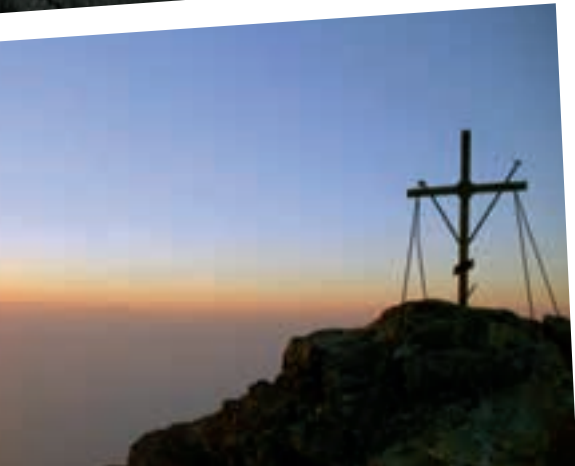
τους. Πώς αντιδρούμε συνήθως; Με πανικό και απελπισία. Αυτή είναι η πρώτη αντίδραση, ανθρώπινη πράγματι και δικαιολογημένη. Όμως, όταν επιτρέπεις σ' ένα γεγονός να σε διαλύσει, εκεί μήπως πρέπει να αναρωτηθείς, για-

τί άραγε; Μήπως γιατί βλέπεις να απειλούνται και να **καταρρέουν** πράγματα και καταστάσεις πάνω στα οποία είχες στηρίξει την ευτυχία σου, όλη σου την ύπαρξη; Οπότε χάνονται αυτά, και καταρρέεις κ' εσύ μαζί τους; Άραγε **ποιά είναι στα αλήθεια τα στηρίγματα μου;** Ο γεμάτος τραπεζικός

λογαριασμός μου, το ακριβό αυτοκίνητο, η οικογενειακή γαλήνη, η υγεία, η ομορφιά, τα νιάτα, τα πτυχία, η κοινωνική καταξίωση, οι πολλοί φίλοι; Και αν κάποια από αυτά χαθούν, τότε τι; Είμαι ένα κακόμοιρο ανθρώπα-

κι χωρίς λόγο ύπαρξης;

Όλα γύρω μας δείχνουν το προσωρινό των ανθρωπίνων πραγμάτων. Ρόδα η ζωή που γυρίζει. Και εγώ; **Μήπως είναι καιρός να αναρωτηθώ τι προσδοκώ τελικά από τη κοινωνία με**

το Θεό και τη μετοχή στη ζωή της Εκκλησίας; «Πολύ συχνά τη σχέση μας με τον Θεό τη μετατρέπουμε σε σχέση μαγικής κοινωνίας, για την εξασφάλιση γήινων αγαθών. Το κίνητρο, που κυριαρχεί μέσα μας, είναι να κάνουμε τη ζωή μας πιο εύκολη και πιο άνετη. Να φύγουμε μακριά απ' τον χώρο, που τον σκιάζει ο φόβος της αρρώστιας και του θανάτου. Ν' ασφαλιστούμε απ' την απειλή της αποτυχίας ή του παραμερισμού στο κοινωνικό περιθώριο. Ή, αντίστοιχα, επιδιώκουμε να στερεώσουμε την ευτυχία μας. Να βεβαιωθούμε πως θα απολαμβάνουμε ανενόχλητοι για

χρόνο μακρό το μεθυστικό κρασί της ευμάρειας και των απολαύσεων. Στα θεμέλια της πνευματικής μας οικοδομής βρίσκεται ο ατομισμός. Κι η προσπάθειά μας αποβλέπει στην ικανοποίηση του. Ζητάμε ύλη και άνεση. Πολλά αγαθά, λίγη δοκιμασία, ευτυχία ανέφελη, απόλαυση δίχως μέτρο και δίχως τέλος»¹.

Τα θλιβερά αυτής της ζωής με φέρνουν αντιμέτωπο με ερωτήματα: **«Ποιός είμαι; Ποιός ο σκοπός της ζωής μου; Τι σημαίνουν για μένα ο Θεός, η ψυχή, ο θάνατος, η αιωνιότητα;»**. Αρχίζω σιγά-σιγά να βλέπω την πίστη μου χωρίς φιλήδονη σκοπιμότητα. Ο Κύριος υπήρξε σαφής: «καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου οὐκ ἔστιν μου ἄξιος» (Ματθ. ι', 38). καθώς και «τί γὰρ ὠφελήσεται ἄνθρωπον ἔὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;» (Μαρκ. ν', 35, 36). Μια άλλη φωτεινή πραγματικότητα μου αποκαλύπτεται: **«Οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν»** (Εβρ. ιγ', 14) «Συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ, εἴπερ συμπάσχωμεν ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν» (Ρωμ. ν', 17).

Η απογοήτευση δίνει τη θέση της στην ελπίδα, γίνεται αφετηρία! Τα διάφορα γεγονότα της ζωής, μου δίνουν την ώθηση να πέσω στην αγκαλιά του Θεού. Μού δίνεται μια καλή ευκαιρία για να χτίσω μια προσωπική σχέση μαζί Του. Σχέση αγάπης και εμπιστοσύνης. «Και ταυτόχρονα να υπερβώ τα σχήματα του κόσμου. Των συμβατικών ιδεολογιών και των κατεστημένων, που ενεργούν πάνω μου σα δυνάμεις αναστολής και σαν παράγοντες εξουθενωτικοί»¹.

Καταθέτω στα πόδια του Κυρίου τη γκρεμισμένη μου αυτάρκεια και ζητώ συγχώρεση. «Ἦθελον δάκρυσιν ἐξαλεῖψαι τῶν ἐμῶν πταισμάτων, Κύριε, τὸ χειρόγραφον καὶ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς μου διὰ μετανοίας εὐαρεστῆσαί σοι· ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ἀπατᾷ με καὶ πολεμεῖ τὴν ψυχὴν μου· Κύριε, πρὶν εἰς τέλος ἀπόλωμαι σῶσόν με»². Εδραιώνομαι στην αλήθεια ότι ο Κύριος είναι η συντροφιά, ο φίλος, ο Δάσκαλος, ο Πατέρας, ο Θεός. «Τοῖς πᾶσι τὰ πάντα γενοῦ, ὁ εἰδὼς ἕκαστον, καὶ τὸ αἶτημα αὐτοῦ, οἶκον, καὶ τὴν κρίσιν αὐτοῦ» (Λειτουργία Μ. Βασιλείου).

Μαθαίνω πως δεν είμαι μόνος. «Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. κη', 20). «Στο πλευρό μου έχω τον Αναστημένο, τον Δυνατό, τον Αιώνιο. Το παντοδύναμο χέρι που κρατάει το δικό μου αδύναμο και τρεμάμενο χέρι. Το ακοίμητο μάτι, που αναπληρώνει τη δική μου τραυματισμένη και θαμπή όραση. Την ακάματη καρδιά, που χτυπάει αδιάκοπα, για να δώσει παλμό και θάρρος και πνοή χαράς στη δική μου κουρασμένη και θλιμμένη καρδιά»¹.

Τα ανθρώπινα «στηρίγματα» μας δεν είναι ικανά, από μόνα τους να μας στηρίξουν. Όμως υπάρχει για μένα και για σένα, αδελφέ μου, Οδός για να πορευτούμε, Αλήθεια για να πιστέψουμε, Ζωή για να απολαύσουμε!

Επιμέλεια:

Κ.Π.Α.

Πτυχ. Νοσηλευτικής Σχολής
ΕΚΠΑ

¹ Μητρ/του Αττικής και Μεγαρίδος Νικοδήμου, «Σπορά του Λόγου», Εκδ. ΣΠΟΡΑ, Αθήνα

Λιβύη και Ελληνισμός

Ένα μακράιωνα ταξίδι του ελληνικού πολιτισμού στη βόρεια Αφρική

Πολλοί είναι οι περιηγητές στην γειτονική μας Λιβύη, οι οποίοι εντυπωσιάζονται από τα αρχαία ελληνικά κτίσματα που συναντούν στο διάβα τους. Και πράγματι, σ' αυτήν την ηλιοκαμένη μεσογειακή χώρα, όπου το πετρέλαιο, η έρμηος και οι παραλίες αφθονούν, εποίκισαν Έλληνες κατά την περίοδο του δεύτερου ελληνικού αποικισμού (8^{ος} – 6^{ος} αι. π. Χ.) και δημιούργησαν μια αξιοζήλευτη, αλλά ομολογουμένως όχι τόσο γνωστή στο ευρύ κοινό πολιτεία .

Μια ιστορική αναδρομή
Οι πρώτοι άποικοι ελληνικής καταγωγής προέρχονταν από την Θήρα (Σαντορίνη) και εγκαταστάθηκαν στα παράλια της Λιβύης στα 631 π. Χ. ιδρύοντας την Κυρήνη. Σύμφωνα με τον Θρύλο, ο χρησμός του μαντείου των Δελφών τους κατεύθυνε στην άλλη πλευρά του λιβυκού πελάγους. Στα επόμενα διακόσια χρόνια κτίσθηκαν πολλές ελληνικές πόλεις οι σημαντικότερες εκ των οποίων ήταν: η **Βάρκη**, η **Ταύχειρα** (σημ. Τόκρα), οι **Ευσπερίδες** (σημ. Βεγγάζη), καθώς και το λιμάνι της Κυρήνης **Απολλωνία**.

Μαζί με την Κυρήνη ήταν γνωστές ως «**Πεντάπολις**» και εκτείνονταν στα Ανατολικά παράλια της Λιβύης. Για τον λόγο αυτό η περιοχή ήταν γνωστή στον ελληνορωμαϊκό κόσμο ως «**Κυρηναϊκή**».

Η Κυρήνη ήταν η πιο σημαντική από τις ελληνικές αποικίες, διατηρώντας εμπορικές επαφές με την υπόλοιπη Ελλάδα. Για αιώνες υπήρξε το πολιτισμικό και εμπορικό κέντρο της Κυρηναικής. Η οικονομική ευρωστία της περιοχής δεν πέρασε απαρατήρητη από τους γειτονικούς λαούς και τελικά η Κυρηναική προσαρτήθηκε στο ελληνιστικό βασίλειο της

Αιγύπτου (3ος αι. π. Χ.), ενώ έγινε οριστικά ρωμαϊκή επαρχία το 74 π.Χ..Ο σκληρός οικονομικός ανταγωνισμός με την Καρχηδόνα και την Αλεξάνδρεια, και το πλήθος φυσικών καταστροφών και κυρίως σεισμών λύγισαν τις ελληνικές αποικίες και τις οδήγησαν αργά, αλλά σταθερά στην παρακμή (3ος αι.μ. Χ.).

Κατά την οθωμανική περίοδο, Έλληνες κατοίκησαν στην Τρίπολη (την πρωτεύουσα της Λιβύης) και ασχολήθηκαν με ποικίλες δραστηριότητες (ναυτιλία, σπογγαλιεία κ.ά.) αναπτύσσοντας μια οικονομικά ανθηρή ελληνική συνοικία. Σήμερα οι Έλληνες στην Λιβύη δεν ξεπερνούν τους 450. Η τοπική Ορθόδοξη Εκκλησία ανήκει στην πνευματική δικαιοδοσία του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας. Οι Ορθόδοξες κοινότητες της Λιβύης εκτός των Ελλήνων συμπεριλαμβάνουν Ρώσους, Βούλγαρους, Σέρβους και Ουκρανούς, αλλά είναι πολύ μικρές. Τέλος, υπάρχει ένας μικρός αλλά αυξανόμενος αριθμός γηγενών που γίνονται Χριστιανοί.

Πολιτισμικά επιτεύγματα

Η Πεντάπολις είναι τόσο πλούσια σε αρχαιολογικά ευρήματα, ώστε πολλοί ισχυρίζονται ότι ξεπερνάει ακόμη και την Ολυμπία και τους Δελφούς. **Μάλιστα η UNESCO ανακήρυξε την Κυρήνη σε Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς το 1982.**

Μέσω των ανασκαφών ήρθε,

αλλά και έρχεται στο φώς πλήθος ευρημάτων –**αγάλματα, επιγραφές, επιτύμβιες στήλες- πολλά δε από αυτά σε άριστη κατάσταση!** Ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει τα **γυμναστήρια, τα θέατρα, τους ναούς και πλήθος άλλων κτισμάτων ελληνικής (αλλά και ρωμαϊκής) προέλευσης** στην ευρύτερη περιοχή, που σώζονται έως τις μέρες μας. Επιπλέον, δεν είναι λίγοι και οι **χριστιανικοί ναοί που σώζονται στα λιβυκά παράλια**.

Ο ελληνικός πολιτισμός γνώρισε ιδιαίτερη άνθηση στην Κυρηναική σε όλους τους τομείς. **Από την περιοχή αυτή προέρχεται ένα μεγάλο πλήθος φιλοσόφων, ποιητών, νομοθετών, αλλά και Ολυμπιονικών.** Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι ο ποιητής Καλλίμαχος, οι φιλόσοφοι Αρίστιππος, Αρκεσίλαος και Καρνεάδης, ο φημισμένος μαθηματικός Ερατοσθένης, ενώ στην χριστιανική θεολογία διακρίθηκε ο επίσκοπος Πτολεμαίος Συνέσιος. Επίσης, αξιόλογο είναι και το νομοθετικό έργο που πραγματοποιήθηκε στις ελληνικές αποικίες της Λιβύης, **αφού σε αυτές αναπτύχθηκε και εφαρμόστηκε μια πρώτη μορφή δημοκρατίας.**

Επιμύθιο

Αν και άγνωστες στους περισσότερους, οι ελληνικές αποικίες της ΒΑ Λιβύης δεν έχουν ουσιαστικά τίποτα να ζηλέψουν από τις άλλες αποικίες των Ελλήνων στη

Μεσόγειο, όπως την Μεγάλη Ελλάδα (νότια Ιταλία και Σικελία), την Ιωνία (παράλια Μ. Ασίας) ή τον Εύξεινο πόντο. **Τα αρχαιολογικά ευρήματα της περιοχής αποτελούν εξαίρετα δείγματα του αρχαιοελληνικού πολιτισμού και μαρτυρούν την μακραίωνη ελληνική παρουσία στη περιοχή.** Νομίζω ότι μια επίσκεψη στην γειτονική Λιβύη μπορεί να μας το διδάξει αυτό... έμπρακτα!

Επιμέλεια:

Α. Μ.
φοιτ. Μαθηματ. Τμήμ. ΕΚΠΑ

Βιβλιογραφία

1. Πασχάλη Μαρία, «Η Λιβύη των Ελλήνων: Από την αρχαιότητα ως σήμερα», Το Βήμα, 09/03/2011, <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=388588>
2. http://santo-rinios.blogspot.gr/2010/02/blog-post_26.html
3. http://kostasxan.blogspot.gr/2011/05/blog-post_6514.html
4. Βικιπαίδεια, λήμμα «Κυρήνη»
5. Βικιπαίδεια, λήμμα «Λιβύη»

Παιδική εγκληματικότητα

Σύγχρονες έρευνες και στατιστικά στοιχεία αποδεικνύουν την ολοένα αυξανόμενη παιδική εγκληματικότητα. Η τελευταία αποτελεί έντονα ανησυχητικό φαινόμενο, καθώς και άμεση και κατάφωρη συνέπεια του ηθικού εκπεσμού. Πώς είναι δυνατόν **παιδιά** να διαπράττουν εγκλήματα;

Ανατρέχοντας συνοπτικά στους γενεσιουργούς παράγοντες του φαινομένου αυτού, θα επισημαίναμε πρωταρχικά τη δομή και την οργάνωση των σύγχρονων κοινωνιών που ενισχύουν και τροφοδοτούν τη δυσλειτουργική και αποκλίνουσα συμπεριφορά των ανηλίκων. Δεν παρέχονται τα απαραίτητα στηρίγματα, στηρίγματα αντισταθμιστικά απέναντι στην περιθωριοποίηση και στην αποτυχία, ώστε το άτομο να αναπτύξει ένα νόημα ζωής. Η αδυναμία και ο αποκλεισμός από το καταναλωτικό πρότυπο δημιουργούν στα παιδιά ένα ιδεολογικό και υπαρξιακό κενό, που καταλήγει σε αδιέξοδο. Νιώθουν

αδικημένα και «βιασμένα». Εγκληματούν, απαντούν με τη βία στη βία της απόρριψης και της περιθωριοποίησης.

Ένας άλλος βασικότατος παιδαγωγικός παράγοντας είναι το οικογενειακό περιβάλλον. Η οικογένεια, επιτελεί έναν βαρυσήμαντο και πολυδιάστατο ρόλο, καθώς έχει μια συνεχή επιρροή στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών. **Συχνά συναντάται το φαινόμενο, οι γονείς να μοχθούν για την εξασφάλιση ανέσεων, για να μη λείψει τίποτε από το παιδί τους αλλά τελικά να αποξενώνονται από αυτό. Του στερούν αυτό που κανένα υποκατάστατο δεν μπορεί να του δώσει: την οικογενειακή θαλπωρή, που είναι τόσο αναντικατάστατη όσο το μητρικό γάλα.** Από την άλλη, η υπερπροστασία, που εκδηλώνεται, σε ορισμένες περιπτώσεις, σαν υπερβολική φροντίδα, είναι σε μεγάλο βαθμό αρνητική για την ομαλή ανάπτυξη του παιδιού και την ομαλή ένταξη

του στην κοινωνία. **Ένα υπερβολικά προστατευμένο παιδί τελικά είναι απροστάτευτο.** Η οικογένεια το ετοιμάζει για ελαφρύ φορτίο κι όχι για γερή πλάτη. Έτσι, αφοπλίζεται ψυχικά, γίνεται πλάσμα αδύναμο, εγωκεντρικό, με αποτέλεσμα να φθάνει σε πράξεις αρνητικές για το ίδιο και την κοινωνία. Όπως γίνεται αντιληπτό, τα οικογενειακά αυτά περιβάλλοντα μπορούν να δημιουργήσουν παιδιά συναισθηματικά μετέωρα, με θρυμματισμένη την εσωτερική τους αντίσταση, με αποτέλεσμα να μπορούν εύκολα να παρασυρθούν στο έγκλημα.

Η επιθετικότητα μαθαίνεται μέσα από τη διαδικασία της μίμησης. Αναφέρει χαρακτηριστικά ο συγγραφέας κ. Καργάκος: **«Το παιδί δεν το διδάσκουμε εκείνο που θέλουμε, ούτε εκείνο που ξέρουμε. Το διδάσκουμε εκείνο που είμαστε».** Μέσα στα πλαίσια, επομένως, της οικογένειας, το παιδί μπορεί να μιμηθεί πρότυπα επιθετικής συμπεριφοράς, εάν αυτά φυσικά υφίστανται. Η συμπεριφορά των γονέων απέναντι στα παιδιά, είτε με αυστηρές ποινές (άσκηση βίας σωματικής-ψυχολογικής), είτε με την ανοχή της επιθετικότητας του παιδιού ή «προσφέροντας» κάποιες πρώιμες

αρνητικές εμπειρίες καλλιεργούν την επιθετικότητα των παιδιών.

Στο θέμα της μίμησης τεράστιο ρόλο παίζει και η τηλεόραση. Το πρότυπο που προβάλλεται είναι ο δυναμικός τύπος. Ο «καλός» απαντά με βία στη βία του «κακού». Απουσιάζει ο πόνος στην άσκηση της βίας και οι συνέπειες στην άσκηση εγκληματικών ενεργειών. Ο βίαιος ήρωας αποτελεί πρότυπο και τα παιδιά εξοικειωμένα πλέον, βιαιοπραγούν από ευχαρίστηση, δικαιολογώντας τις ενέργειές τους με την προοπτική της υπηρετήσης ενός «υψηλού» σκοπού...

Επιπρόσθετα, το σχολείο, η οργανωμένη εκπαίδευση, θα μπορούσε να συντελέσει αποφασιστικά στη μείωση του ποσοστού της νεανικής εγκληματικότητας. Αρχικά, οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να προλαμβάνουν και να σταματούν άμεσα την άσκηση βίας (λεκτικής ή σωματικής) του «δυνατού» μαθητή προς τον «αδύ-

νατο». Θα ήταν, ακόμη, ωφέλιμο ο σχολικός θεσμός να βοηθήσει τον νέο ώστε να διαμορφώσει ένα αξιόλογο εσωτερικό υπόβαθρο που θα προσδιορίζει σωστότερα τη στάση του απέναντι στη ζωή.

Ωστόσο, ας μην ξεχνάμε την απέραντη αγάπη και πρόνοια του Θεού για τα πλάσματά του. Αρκεί να Τον εμπιστευτούμε και να Του δώσουμε χώρο να σταθεί μες την καρδιά μας. Και τότε η Θεία Χάρis, «ή πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα», θα πλημμυρίζει και θα ομορφαίνει τη ζωή μας. Είπε κάποιος στον γέροντα Παῖσιο: «Γέροντα, μερικές φορές τα παιδιά είναι ατίθασα, ξεπερνάνε κάθε όριο». «Ας δίνουμε, απάντησε ο Γέροντας, καμιά φορά το κατσαβίδι και στο Χριστό για να ρυθμίζει Εκείνος τα πράγματα σφίγγοντας μερικές βίδες. Μη περιμένουμε να τα κάνουμε όλα μόνοι μας». Σε άλλο σημείο αναφέρει: «Δεν αφήνει ο Θεός. Ούτε και τις αμαρτίες των παιδιών της σημερινής εποχής θα τις κρίνει το ίδιο με τις αμαρτίες των παιδιών της δικής μας εποχής».

Επιμέλεια:

**Ανδρομάχη-Νεκταρία
Στούμπου**

Φοιτ. Παιδαγ. Τμήμ. Δημοτικής
Εκπαίδευσης Αθηνών

Πηγές:

1. Γέροντος Παισίου αγιορείτου, *Οικογενειακή ζωή, Λόγοι Δ'*, εκδ.: Ι. Γ. ΗΣ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗ ΙΩΑΝΝΗ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΣΟΥΡΩΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, 2002
2. Πρεσβυτέρου Διονυσίου Τάτση, *Υπαίθριο αρχονταρίκι, καταγραφή των διδασκόντων του π. Παισίου*, εκδ. Π. Διονύσιος Τάτσης Πρεσβύτερος, 1999

Συμβαίνουν...

ΝΕΟΙ ΟΡΟΙ ΧΡΗΣΗΣ ΣΤΟ FACEBOOK

Από το Facebook προχώρησαν στην ενημέρωση των χρηστών όσον αφορά στις αλλαγές που ετοιμάζονται σχετικά με τη χρήση των προσωπικών τους δεδομένων, των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών τους.

Η σημαντικότερη νέα αλλαγή που προτείνεται σχετίζεται με τη φωτογραφία του προφίλ κάθε χρήστη, την οποία στο Facebook θέλουν να αναλύουν και να αποθηκεύουν προκαταβολικά ώστε να χρησιμοποιούν το αποτέλεσμα της αναγνώρισης προσώπου για να προτείνουν tags του χρήστη σε άλλες φωτογραφίες,

Το ευαίσθητο θέμα της αναγνώρισης προσώπων για photo-tagging λειτουργεί εδώ και δύο χρόνια σε χώρες εκτός Ευρώπης, καθώς στην Ευρώπη υπήρξαν μεγάλες αντιδράσεις.

ΜΟΣΧΑ: ΓΙΟΡΤΑΖΟΥΝ ΤΑ 1.025 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΚΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟ

Την επέτειο για τα 1025 χρόνια από τον εκχριστιανισμό των Ρώσων γιορτάζουν στη Μόσχα χιλιάδες πολίτες. Δεκάδες εκπρόσωποι τοπικών ορθόδοξων εκκλησιών συλλειτουργήσαν με τον Πατριάρχη Μόσχας Κύριλλο και συναντηθήκαν στο Κρεμλίνο με τον πρόεδρο Πούτιν.

Για την μεγάλη γιορτή της ρωσικής Ορθοδοξίας μεταφέρθηκε από την Ελλάδα στην Ρωσία και τοποθετήθηκε σε λαϊκό προσκύνημα ο Σταυρός του Αγίου Ανδρέα ο οποίος ταξίδεψε και σε άλλες πόλεις με ειδικά διαμορφωμένο τρένο μέσα στο οποίο έχει φτιαχτεί Ναός, ενώ λόγω της μοναδικότητας του κειμηλίου λαμβάνονται ειδικά μέτρα ώστε να μην κινδυνεύσει σε κανένα στάδιο του ταξιδιού.

Σύμφωνα με τον κ. Πούτιν η Ορθοδοξία στη σύγχρονη Ρωσία κάλυψε το ηθικό και ιδεολογικό κενό μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης. Χώρες εκτός Ευρώπης, καθώς στην Ευρώπη υπήρξαν μεγάλες αντιδράσεις.

ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΟΝΤΑΙ ΟΙ ΜΕΤΕΓΓΡΑΦΕΣ ΣΕ ΑΕΙ

Το υπουργείο Παιδείας αυξάνει το εισοδηματικό όριο για τις μετεγγραφές φοιτητών και σπουδαστών, με τον υπουργό Παιδείας Κωνσταντίνο Αρβανιτόπουλο να δηλώνει ότι έχει εντάξει σχετική ρύθμιση στο νομοσχέδιο για το νέο Λύκειο.

Σύμφωνα με την εφημερίδα «Τα Νέα», δικαίωμα μετεγγραφής έχει κάθε φοιτητής στην οικογένεια του οποίου το εισόδημα δεν ξεπερνά τα 9.000 ευρώ (2.500 ευρώ παραπάνω από το πλαφόν που ίσχυε μέχρι πρότινος) για κάθε μέλος. Επίσης, αυξάνεται το επιτρεπόμενο ποσοστό μετεγγραφών από το 10% του αριθμού των φοιτητών μιας σχολής στο 15%.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ 800 ΕΤΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑ ΜΕΤΑΤΡΕΠΕΤΑΙ ΣΕ ΤΖΑΜΙ

Μετατρέπεται σε τζαμί η 800 ετών εκκλησία της Αγίας Σοφίας στην Τραπεζούντα που από το 1964 λειτουργούσε ως μουσείο. Πρόκειται για ένα από τα σημαντικά ιστορικά κτίρια της περιοχής της Μαύρης Θάλασσας. Κατασκευάστηκε από τον Εμμανουήλ Κορμηνό τον Αυτοκράτορα της Τραπεζούντας. Έχει εξέχουσα θέση τόσο ανάμεσα στα μνημεία του Πόντου, όσο και ανάμεσα στα βυζαντινά μνημεία ευρύτερα. Χτισμένος έξω από τα τείχη της Τραπεζούντας, αλλά σε κοντινή τους απόσταση, ο ναός της Αγίας Σοφίας -σύνθετος σταυροειδής εγγεγραμμένος με τρούλο, νάρθηκα και τρία εντυπωσιακά πρόπυλα- αποτελεί το κέντρο ενός ευρύτερου οχυρωμένου οικοδομικού συγκροτήματος.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΤΕΡΟ ΑΚΡΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ!

Το ανατολικότερο ελληνικό έδαφος, η νησίδα Στρογγύλη, που βρίσκεται κοντά στο Καστελόριζο και τη Ρω, ανακηρύχθηκε από χθες αρχαιολογικός χώρος, μετά τη θετική γνωμοδότηση του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου.

Σε αυτό συντέλεσαν οι αρχαιότητες που υπάρχουν διάσπαρτες στη μικρή της επιφάνεια, όπως κατάλοιπα οχυρωματικού πύργου της ελληνιστικής εποχής με εξωτερικό περίβολο και σύστημα δεξαμενών, ένας πύργος που ανήκει στο σύστημα των οχυρών που είχαν κατασκευάσει οι Ρόδιοι για τον έλεγχο των θαλάσσιων περασμάτων. Η Στρογγύλη αποτελεί το ανατολικότερο όριο της ελληνικής ΑΟΖ, γι' αυτό και αμφισβητείται η ελληνικότητά της από τους Τούρκους.

Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΘΗΣΕΙΟΥ ΘΑ ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΤΕΙ ΣΕ «ΖΑΚΛΙΝ ΝΤΕ ΡΟΜΙΓΙ»*.

Παρουσία του πρώην Προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας Βαλερί Ζισκάρ Ντ' Εστέν έγιναν τα εγκαίνια της πλατείας «Ζακλίν ντε Ρομιγί» προς τιμήν της διάσημης ελληνίστριας. Το όνομά της θα λάβει διαμορφωμένος χώρος που βρίσκεται στη συμβολή των οδών Ηρακλειδών, Νηλέως, Αποστόλου Παύλου και Ακάμαντος.

Τη μετονομασία της πλατείας αποφάσισε το δημοτικό συμβούλιο του Δήμου Αθηναίων, για να τιμήσει τη γυναίκα που αφιέρωσε τη ζωή της στη μελέτη της αρχαιοελληνικής γραμματείας της Κλασικής Εποχής και το έργο της στην Ιστορία, τη Γλώσσα και τον Πολιτισμό της Αρχαίας Ελλάδας.

*Μπορείτε να διαβάσετε εκτενώς στο τεύχος 97 της «Παρεμβολής»

ΑΓΙΑΣΜΟΣ ΣΤΑ ΒΑΘΗ ΤΗΣ ΓΗΣ!

Ο Θεοφιλέστατος Επίσκοπος Μιλέροβσκ κ. Ιγνάτιος τέλεσε αγιασμό σε βάθος 770 μέτρων στο ορυχείο "Diamond" της επαρχίας του. Με αυτή του την κίνηση θέλησε να βρεθεί στο πλάι των ανθρακωρύχων που καθημερινά δουλεύουν στο βάθος της γης, με κίνδυνο της ζωής τους. Ο κ. Ιγνάτιος φόρεσε την στολή ανθρακωρύχου και κατέβηκε με ειδικά μηχανήματα σε αυτό το βάθος.

ΜΑΚΕΛΕΙΟ ΜΕ 81 ΝΕΚΡΟΥΣ ΣΕ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΤΟ ΠΑΚΙΣΤΑΝ

Οι νεκροί έφτασαν τους 81 και οι τραυματίες ξεπέρασαν τους 131, αρκετοί από τους οποίους μάλιστα βρίσκονται σε κρίσιμη κατάσταση. Η επίθεση σημειώθηκε σε εκκλησία της πόλης Πεσαβάρ, πρωτεύουσας της επαρχίας Χιμπέρ-Παχτούνκουα. Μολονότι οι διώξεις εναντίον θρησκευτικών μειονοτήτων είναι συνηθισμένο φαινόμενο στο Πακιστάν, σπανίως αναφέρονται επιθέσεις σε χώρους λατρείας.

Δράστες των δύο επιθέσεων ήταν δύο καμικάζι βομβιστές που ανατίναξαν τα εκρηκτικά με τα οποία ήταν ζωσμένοι μπροστά από την εκκλησία των Αγίων Πάντων στην Πεσαβάρ, τη μεγαλύτερη πόλη της επαρχίας Χιμπέρ Παχτούνχβα στο βορειοδυτικό Πακιστάν, κατά την έξοδο τουλάχιστον 400 χριστιανών --σύμφωνα με αυτόπτες μάρτυρες-- από τη λειτουργία. Την ευθύνη των επιθέσεων ανέλαβε η οργάνωση Τζουνούντ ουλ-Χίφσα, του Κινήματος των πακιστανών ταλιμπάν (ΤΤΡ).

ΑΠΟΦΕΥΧΘΗΚΑΝ 500 ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΕΣ!

Οι αστυνομικοί της Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος κατάφεραν τα δύο τελευταία χρόνια να αποτρέψουν περισσότερες από 500 αυτοκτονίες, που είχαν αναγγελθεί μέσω Internet. Αυτό ανακοινώθηκε στην παρουσίαση του έργου της Υπηρεσίας Οικονομικής Αστυνομίας και Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, που συστάθηκε πριν δύο χρόνια, ενοποιώντας υπό μία διοίκηση τις δύο αυτές σημαντικές υπηρεσίες της Αστυνομίας.

Θέματα Πνευματικής Ζωής

Τί είναι ἡ πίστη;

Οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι θεωροῦν ὡς πίστη (καὶ μάλιστα χριστιανικὴ πίστη) τὴν ἀνεξέταστη ἀποδοχὴ κάποιων ἀληθειῶν. «Πιστεύω», γι' αὐτοὺς σημαίνει ὅτι δέχομαι κάποια «δόγματα», κάποιες ἀλήθειες ποὺ δὲν μπορῶ νὰ ἐξηγήσω. Αὐτὴ ἡ ἔννοια τῆς πίστεως εἶναι διαστρέβλωση καὶ ἀλλοίωση τῆς πραγματικῆς χριστιανικῆς πίστεως. Γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἡ πίστη εἶναι πρωτίστως μιὰ σχέση ἀγάπης, ὑπακοῆς καὶ ἐμπιστοσύνης τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Τριαδικὸ Θεό. Γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν πιστεύει ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ τὸν Θεό, τηρεῖ τὶς ἐντολές Του («ἐὰν ἀγαπᾷτε με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε», Ἰω. 14: 15), καὶ τὸν ἐμπιστεύεται σὲ ὅλες τὶς δυσκολίες τῆς ζωῆς Του («ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός Σου...», Ψαλμ. 138: 7). Ἡ σχέση τῆς πίστεως, ὅπως κάθε σχέση, εἶναι ἀμφίδρομη· ὁ Θεὸς κάνει πάντοτε τὸ πρῶτο βῆμα («ἰδοὺ ἔστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω...», Ἀποκ. 3: 20) καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀνταποκρίνεται («λάλει, Κύριε, ὅτι ὁ δούλος Σου ἀκούει», Α' Βασ. 3: 9· «ἰδοὺ ἡ δούλη

Κυρίου», Λουκ. 1: 38). Ἦδη ἀπὸ τὴν Π. Διαθήκην ἡ πίστη παρομοιάζεται ὡς μιὰ σχέση γάμου μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ πιστοῦ (ἀνθρώπου ἢ λαοῦ, βλ. Ἄσμα, Ἰσνέ). Ἡ ἀπλὴ παραδοχὴ - γνώση ὅτι ὑπάρχει Θεὸς δὲν θεωρεῖται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς πίστη. Ὅπως ἐμφαντικὰ διδάσκει ὁ ἀδελφός Θεὸς Ἰάκωβος «καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι καὶ φρίσσουσι» (Ἰακ. 2: 19). Αὐτό, ὅμως, δὲν καθιστᾷ τοὺς δαίμονες πιστοὺς στὸν Θεό.

Ἡ πίστη, ἐπὶ πλέον, εἶναι μιὰ ἐρμηνεία τῶν γεγονότων τῆς ζωῆς μας. Μὲ βάση τὴν σχέση καὶ τὴν πεῖρα ἀγάπης πρὸς τὸν Θεό, ὁ πιστὸς κατανοεῖ καὶ ἐρμηνεύει ὅλα τὰ γεγονότα τῆς ζωῆς του. Γι' αὐτὸ καὶ ὡς ὀρισμὸς τῆς πίστεως δίδεται στὴν Ἁγία Γραφή ὁ ἀκόλουθος: «ἔστι δὲ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων» (Εβρ. 11: 1). Μὲ τὴν πίστη τοῦ ὁ πιστὸς «βλέπει» τὰ ἀόρατα, ἐλπίζει τὰ μέλλοντα, ὑπομένει τὰ ἀντίξοα, ἐρμηνεύει τὰ πάντα ὡς παρεμβάσεις τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς Κυρίου. Ἡ πίστη ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο σὲ μιὰ συγκεκριμένη στάση ζωῆς.

Ἡ γέννηση τῆς πίστεως στὴν ψυχὴ ἐνὸς ἀνθρώπου ἀποτελεῖ ἓνα μυστήριον γιὰ τὴν ἀνθρώπινη διάνοια. Μὲ πολλοὺς καὶ ποικίλους τρόπους («πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως», Εβρ. 1: 1) ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐμφανίζει τὸν ἑαυτό Του καὶ προσελκύει κοντὰ Του κάποια ψυχὴ. Ἡ ἀνταπόκριση τοῦ ἀνθρώπου δημιουργεῖ τὴν πρώτη μορφή πίστεως – σχέσεως.

Ἡ πίστη αὐτὴ θὰ χρειασθεῖ νὰ αὐξηθεῖ («πρόσθετε ἡμῖν πίστιν», Λουκ. 17: 5), νὰ δοκιμασθεῖ («ὃν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει» = ἐκπαιδεύει, Εβρ. 12: 6), νὰ καλλιεργηθεῖ («καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ», Λουκ. 8: 15) καὶ νὰ καρποφορήσει («ποιήσατε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας», Λουκ. 3: 8). Ἡ πίστη ὡς σχέση πρέπει νὰ συντηρεῖται ἰσοβίως μὲ τὸν ἀγῶνα τοῦ πιστοῦ καὶ μὲ τὴν Χάρη ποὺ προσφέρει ὁ Κύριος διὰ τῶν Μυστηρίων καὶ τῆς ἐν γένει ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Ἀπαιτεῖται πότισμα, κλάδεμα, καλλιέργεια γιὰ νὰ παραμείνει ὁ πιστὸς ὡς βότρυς στὴν ἀμπελο τοῦ Χριστοῦ («ἐγὼ εἰμι ἡ ἀμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοὶ καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ», Ἰω. 15: 5).

Στὴν ἀπορία, τέλος, γιατί κάποιοι συνάνθρωποί μας δὲν πιστεύουν ὁ ἀπόστολος Παῦλος μᾶς διαφωτίζει: «οὐ πάντων ἡ πίστις» (Β' Θεσ. 3: 2). Ἡ πίστη δὲν εἶναι γιὰ ὅλους, ὅχι ἐπειδὴ τάχα ὁ Θεὸς κάνει διακρίσεις («πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί», Ματθ. 22: 14· ὁ Θεὸς «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι», Α' Τιμ. 2: 4), ἀλλὰ ἐπειδὴ κάποιοι ἄνθρωποι παραμένουν ἐρμηνεῖς κλειστοὶ ἀπέναντι στὶς παρεμβάσεις ποὺ πραγματοποιεῖ ὁ Κύριος στὴν ζωὴ τους, ἀνθιστάμενοι στὴν μεταμορφωτικὴ Του θεῖα Χάρη.

Ἰ.Κ. Ἀγγελόπουλος

Η φωνή των Πατέρων

Αγίου Νικολάου του Καβάσιλα

Ερμηνεία της Θείας Λειτουργίας

Ο ιερέας, αφού πει, «Έχοντας λοιπόν στο νου μας αυτή τη σωτήρια εντολή και όλα όσα έχουν γίνει για μας, δηλαδή τη σταύρωση, την ταφή, την τριήμερη ανάσταση, την ανάληψη στους ουρανούς, την ενθρόνιση στα δεξιά του Πατέρα, τη δεύτερη και ένδοξη πάλι παρουσία», καταλήγει με την εκφώνηση: «Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέρωμεν κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα, Σὲ ὑμνοῦμεν, σὲ εὐλογοῦμεν, σοὶ εὐχαριστοῦμεν, Κύριε, καὶ δεόμεθά σου, ὁ Θεὸς ἡμῶν».

Με τούτα τα λόγια είναι σαν να λέει στον ουράνιο Πατέρα: «Σου προσφέρουμε την ίδια εκείνη προσφορά που ο ίδιος ο Μονογενής Σου Υἱός πρόσφερε σ' Εσένα, το Θεό και Πατέρα. Και προσφέροντάς την, Σ' ευχαριστούμε, γιατί κι Εκείνος προσφέροντάς την, Σ' ευχαριστούσε. Τίποτα δικό μας δεν προσθέτουμε σ' αυτή την προσφορά των δώρων. Γιατί δεν είναι δικά μας έργα τούτα τα δώρα, αλλά δικά Σου δημιουργήματα. Ούτε και δική μας επινόηση είναι αυτός ο τρόπος της λατρείας, αλλά Εσύ μας τον δίδαξες κι Εσύ μας παρακίνησες να Σε λατρεύουμε μ' αυτόν τον τρόπο. Γι' αυτό, όσα Σου προσφέρουμε, είναι εξ ολοκλήρου δικά Σου...».

Την ίδια στιγμή ο ιερέας προσπίπτει και ικετεύει θερμά το Θεό. Παρακαλεί για τα δώρα που έχει μπροστά

του, ώστε να δεχθούν το πανάγιο και παντοδύναμο Πνεύμα Του και να μεταβληθούν ο μεν άρτος στο ίδιο το άγιο σώμα του Χριστού, ο δε οίνος στο ίδιο το άχραντο αίμα Του.

Έπειτα απ' αυτές τις ευχές, η θεία ιερουργία ολοκληρώθηκε! Τα δώρα αγιάστηκαν! Η θυσία πραγματοποιήθηκε! Το μεγάλο θύμα και σφάγιο, που θυσιάστηκε για χάρη του κόσμου, βρίσκεται στα μάτια μας, πάνω στην αγία Τράπεζα! Γιατί ο άρτος δεν είναι πια ο τύπος του Δεσποτικού σώματος. Είναι το ίδιο το πανάγιο σώμα του Κυρίου που δέχθηκε όλες εκείνες τις προσβολές, τα ραπίσματα, τα φτυσίματα, τις πληγές, τη χολή, τη σταύρωση. Και ο οίνος είναι το ίδιο το αίμα που ξεπήδησε, όταν σφαζό-

ταν το σώμα. Αυτό είναι το σώμα, αυτό είναι το αίμα που έλαβε σύσταση από

Ο άρτος δεν είναι πια ο τύπος του Δεσποτικού σώματος. Είναι το ίδιο το πανάγιο σώμα του Κυρίου που δέχθηκε όλες εκείνες τις προσβολές, τα ραπίσματα, τα φτυσίματα, τις πληγές, τη χολή, τη σταύρωση. Και ο οίνος είναι το ίδιο το αίμα που ξεπήδησε, όταν σφαζόταν το σώμα.

την Παρθένο Μαρία, που θάφτηκε, αναστήθηκε την τρίτη ημέρα, ανέβηκε στους ουρανούς και κάθισε στα δεξιά του Πατέρα.

Και πιστεύουμε πως έτσι είναι, γιατί ο ίδιος ο Κύριος είπε: «τοῦτό ἐστι τὸ σῶμα μου... τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου» (Μαρκ. 14:22, 24). Και γιατί ο ίδιος παρήγγειλε στους Αποστόλους και σ' όλη την Εκκλησία: «**τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν**» (Λουκ. 22:19). Δεν θα πρόσταζε να επαναλάβουν το μυστήριο, αν δεν

είχε σκοπό να τους δώσει τη δύναμη να το επιτελούν. Και ποια είναι αυτή η δύναμη; Το Άγιο Πνεύμα. Αυτό είναι που με το χέρι και τη γλώσσα των ιερών τελεσιουργεί τα μυστήρια. Ο λειτουργός είναι υπηρέτης της χάριτος του Αγίου Πνεύματος, χωρίς να προσφέρει τίποτε από τον εαυτό του. Γι' αυτό και δεν έχει σημασία αν τύχει να είναι ο ίδιος γεμάτος αμαρτίες. Κάτι τέτοιο δεν νοθεύει την προσφορά των δώρων, τα οποία είναι πάντοτε εὐάρεστα στο Θεό. Όπως κι ένα φάρμακο που κατασκευάστηκε από άνθρωπο άσχετο με την ιατρική επιστήμη, δεν χάνει τη θεραπευτική του δράση, αρκεί μόνο να κατασκευάστηκε σύμφωνα με τις οδηγίες του γιατρού.

Αφού λοιπόν συμπληρωθεί η θυσία, ο ιερέας, βλέποντας μπροστά του το ενέχυρο της θείας φιλανθρωπίας, τον Αμνό του Θεού, ευχαριστεί και ικετεύει. Ευχαριστεί το Θεό για όλους τους αγίους, γιατί στο πρόσωπό τους η Εκκλησία βρήκε εκείνο που ζητάει, τη βασιλεία των ουρανών. Ιδιαίτερα –«εξαιρέτως»– ευχαριστεί για την υπερευλογημένη Θεοτόκο και αειπάρθενο Μαρία, γιατί αυτή υπερβαίνει κάθε αγιοσύνη. Και ικετεύει ο ιερέας για όλους τους πιστούς –τους κεκοιμημένους και τους ζώντες– γιατί αυτοί δεν έφθασαν στην τελειότη-

τα ακόμα κι έχουν ανάγκη από προσευχή. (συνεχίζεται στο επόμενο τεύχος)

Νικολάου Καβάσιλα, Ερμηνεία εις την θείαν Λειτουργίαν, ΡΓ 150, 368-492.

Επιμέλεια:

Μ. Α.

φοιτ. Ιατρικής Σχολής Αθηνών
(Από τη «Φωνή των Πατέρων»,
της Ι.Μ. Παρακλήτου Ωρωπού)

Δραστηριότητες

6 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Πραγματοποιήθηκε συζήτηση - εντευκτήριο με θέμα:
«Τα μυστήρια του Ιερού Ευχελαίου, της Ιερουσύνης και του Γάμου»
και εισηγητή τον Αρχιμ. Χρυσόστομο Παπαθανασίου, Ιεροκήρυκα του Καθεδρικού Ναού Αθηνών

13 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Λίγο πριν τη Μ. Εβδομάδα, τελέστηκε το μυστήριο
του Ευχελαίου στον 5ο όροφο Καρύτση 14.

12 ΜΑΪΟΥ

Με αναστάσιμη χαρά, οι φοιτήτριες της Χ.Φ.Ε. συνεκκλησιάστηκαν στην Ι.Μ. Τιμίου Προδρόμου Και-
σαριανής και στη συνέχεια ξεναγήθηκαν στην Ι.Μ. Καισαριανής!

12 ΜΑΪΟΥ

Φοιτητές της Χ.Φ.Ε. πραγματοποίησαν εξόρμηση
αγάπης στο σύλλογο αναπήρων «Βηθεσδά».

26 ΜΑΪΟΥ

Λήξη εργασιών της Χ.Φ.Ε. για το
ακαδημαϊκό έτος 2012-2013

ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΙΣ Χ.Φ.Ε.

Με μεγάλη επιτυχία πραγματοποιήθηκαν οι κατασκηνώσεις της Χ.Φ.Ε. Αθηνών στην κατασκήνωση «Θαβώρ» στο λόφο του Προφ. Ηλία στα Θυμιάνα Χίου από τις 25 Ιουλίου-3 Αυγούστου για τις φοιτήτριες και από τις 3-10 Αυγούστου για τους φοιτητές.

Έντεχνο

συνέντευξη

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ με τον κ. ΧΡΙΣΤΟ ΤΣΙΑΜΟΥΛΗ
Καθηγητή Μουσικολογίας στο
Πανεπιστήμιο Αθηνών

«Παρεμβολή»: Πώς ξεκίνησε η ενασχόλησή σας με την μουσική;
(κλασσική, βυζαντινή, παραδοσιακή)

Χρίστος Τσιαμούλης: Ξεκίνησε στην Τετάρτη Δημοτικού παίρνοντας μια κιθάρα και κάνοντας κάποια λίγα μαθήματα πάνω σε αυτήν. Ένωθα πως ήθελα πάρα πολύ να μάθω ένα όργανο και παίζοντας ένα – δύο χρόνια μετά άρχισα να συνειδητοποιώ πως έχω τη διάθεση να γράφω τραγούδια· άρχισα έτσι να γράφω κάποια πρώτα τραγούδια τα οποία δεν τα θυμάμαι τώρα, αλλά θυμάμαι πόσο πολύ εντύπωση μου είχε κάνει ότι μπορούσα να γράψω τραγούδια και να βγει συναίσθημα από αυτά. Στη συνέχεια πήγα στο Εθνικό Ωδείο και σπούδασα κιθάρα με τη Λίτσα Ζώνη. Δεν το τελείωσα το ωδείο γιατί ήμουν και ανήσυχος παιδί. Κάποια στιγμή φεύγω στο εξωτερικό για έναν χρόνο και γύρω στα 20 μου χρόνια άκουσα το ούτι. Μ' άρεσε πάρα πολύ, το ανακάλυψα στα Εξάρχεια, σε ένα μαγαζί που το έφερνε ένας μουσικός οίκος, Πάλλας τότε.

Πήγα και πήρα το πρώτο μου ούτι. Με αυτό συνόδευσα την παιδική χορωδία του αδερφού μου Γιάννη στα εκπαιδευτήρια Τσια-

μούλη και άρχισα να συνοδεύω τη χορωδία με το ούτι και ουσιαστικά να το μαθαίνω μόνος μου. Μετά λίγο-λίγο με κάποιες εμπειρίες πηγαίνοντας στο σύλλογο του Σίμωνα Καρρά και βλέποντας εκεί κάποιους άλλους να παίζουν μουσική, άρχισα να επηρεάζομαι από διάφορα είδη της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής. Άκουσα κρητικά, άκουσα ηπειρώτικα, ποντιακά και άρχισα να τα μαθαίνω. Προσπάθησα να τα προσεγγίσω. Δεν ήταν εύκολο γιατί δεν είναι εύκολα τραγούδια, είναι ιδιαίτερα τα παραδοσιακά. Οπότε άρχισα να μαθαίνω το λαούτο, τον ταμπουρά, τα έγχορδα δηλαδή που έμοιαζαν και με το ούτι και έμοιαζαν και με την κιθάρα που ήξερα. Μετά έπιασα τα όργανα με τα δοξάρια, όπως οι λύρες και στη συνέχεια τα πνευστά όπως το νέν ή το καβάλι. Και μάθαινα όλο και πιο πολλά πράγματα που αφορούν την ελληνική παράδοση. Ένα ορόσημο ήταν οι «Δυνάμεις του Αιγαίου», ένα συγκρότημα που φτιάξαμε και κράτησε 5-6 χρόνια. Εκεί ξεκινήσαμε παίζοντας μουσική παραδοσιακή που τη λέγαμε όμως με τραγούδια δικά μας, με παραδοσιακά όργανα. Αυτή ήταν η ιδέα, να είναι κάτι που να μοιάζει με σύγχρονη μουσική. Κάναμε 4 δίσκους, εμφανίσεις σε Ελλάδα και εξωτερικό. Κάποια στιγμή, όταν βρέθηκα στην Πόλη,

ένιωσα την ανάγκη να μάθω και βυζαντινή μουσική. Στο πλάι του δασκάλου μου Λυκούργου Αγγελόπουλου, σπούδασα βυζαντινή μουσική και είδα πόσο μου αρέσει και με εκφράζει οπότε άρχισαν οι επηρεασμοί από τα βυζαντινά.

Βέβαια μην ξεχνάμε πως το παρελθόν μου ήταν έντεχνο και ήταν και από ξένη μουσική, Beatles, Bob Dylan, Pink Floyd και άκουγα την ελληνική μουσική του Χατζηδάκι, του Θεοδωράκη. Οπότε είναι σαν τη μαγειρική το υπόβαθρο μου. Με όλα αυτά τα υλικά βγαίνει κάτι διαφορετικό. Αυτό με βοήθησε πολύ. Γιατί όλες οι μουσικές έχουν πολύ αξιόλογα πράγματα, αλλά ταυτοχρόνως είναι και περιορισμένες σε αυτό που είναι το χαρακτηριστικό τους. Π.χ. η βυζαντινή μουσική δεν μπορεί να ξεφύγει από τα μοτίβα της και ούτε θέλει. Αλλά μέσα στη σύνθεση των τραγουδιών μπορούσα να αγγίξω το ένα με το άλλο με κάποια άνεση. Αυτό με οδήγησε στο να γίνω δάσκαλος, να διδάξω παραδοσιακή μουσική. Βέβαια τότε υπήρχε ανάγκη να διδαχτεί η παραδοσιακή μουσική, αλλά δεν υπήρχαν άνθρωποι να τη δείξουν. Και μου άρεσε που τότε έκανα κάτι πρωτοποριακό, ιδρύοντας στη συνέχεια το τμήμα παραδοσιακής μουσικής του Ωδείου Αθηνών.

«Π»: Παρατηρούμε πως στη δισκογραφία σας χρησιμοποιείτε πολλά ονόματα, τίτλους δίσκων, τίτλους τραγουδιών που παραπέμπουν σε χριστιανικά ονόματα! Τι υποδηλώνει αυτό;

Χ.Τ.: Στην αρχαία εποχή, οι μουσικοί είχαν φτιάξει τις λεγόμενες συντεχνίες του Διονύσου. Δηλαδή, ομάδες επαγγελματικές, που είχαν σκοπό να παίζουν μουσική στα ιερά. Αυτό δείχνει πολύ καθαρά πως σκοπός της μουσικής δεν είναι μόνο να μάς διασκεδάσει, να μάς ψυχαγωγεί, είναι να μάς επαναφέρει στην πηγή μας. Οπότε το πρώτο είδος μουσικής που πρέπει να έχουμε ως αφετηρία είναι η μουσική που αναφέρεται στα ιερά. **Μετά την ιερή μουσική, έρχεται αυτό που αφορά τον άνθρωπο. Η μουσική που αφορά τα συναισθήματα του ανθρώπου.**

Έχουμε την ανάγκη να εκφραστούμε και να εκφράσουμε τα προβλήματα μας, τους πόνους μας. Υπάρχουν άνθρωποι χαρισματικοί που μπορούν, αν το εκφράσουν, να κάνουν τον πόνο τραγούδι. Γι' αυτό μέσα από αυτά τα τραγούδια βρίσκουμε πολλά σοφά πράγματα ειπωμένα που δεν τα βρίσκουμε αλλού, από ανθρώπους απλούς που έχουν ζήσει διάφορες καταστάσεις. Οπότε με αυτή την έννοια τα τραγούδια είναι πολύτιμα και πάλι ιερά καθώς αφορούν την ψυχή του ανθρώπου. Μετά από όλα αυτά, υπάρχει και το μέρος της διασκέδασης, όπου ο άνθρωπος θέλει να χαρεί

συνολικά και σωματικά και ψυχικά. Οπότε υπάρχει το διασκεδαστικό κομμάτι και βλέπουμε ότι η μουσική καλύπτει όλες τις περιπτώσεις. Έτσι και εγώ «έβγαλα» την ανάγκη μου να εκφραστώ και να συμβολίσω κιόλας –καθώς πολλά είναι συμβολικά στα τραγούδια- και έκανα δυο δισκογραφικές δουλειές, «ο Άθως ο εμός» και το «Δωδεκάορτο», που είναι θρησκευτικής έμπνευσης. Το πρώτο αφορά το Άγιο Όρος και το δεύτερο τις δεσποτικές εορτές. Επομένως κάθε τραγούδι έχει ένα τίτλο ανάλογο.

Έχουμε την ανάγκη να εκφραστούμε και να εκφράσουμε τα προβλήματα μας, τους πόνους μας. Υπάρχουν άνθρωποι χαρισματικοί που μπορούν, αν το εκφράσουν, να κάνουν τον πόνο τραγούδι. Γι' αυτό μέσα από αυτά τα τραγούδια βρίσκουμε πολλά σοφά πράγματα ειπωμένα που δεν τα βρίσκουμε αλλού, από ανθρώπους απλούς που έχουν ζήσει διάφορες καταστάσεις.

«Π»: Ως γνώστης και της βυζαντινής μουσικής, παρατηρείτε να συνδέεται αυτή με την παραδοσιακή μουσική; Πού τέμνονται αυτά τα δύο είδη μουσικής;

Χ.Τ.: Αυτά έχουν μεγάλη σχέση μεταξύ τους, χωρίς να είναι απόλυτα ίδια. Σαν δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Η μια, **η βυζαντινή μουσική**, έχει ρίζες στην αρχαία Ελλάδα και στον αρχαίο κόσμο και τελικά διαμορφώθηκε στο Βυζάντιο, έφτασε σε εμάς επεξεργασμένη πολύ και είναι αυτό που ακούμε εμείς σήμερα. **Η λαϊκή δημοτική μουσική**

στηρίζεται στους ίδιους ακριβώς νόμους, στην οκτωηχία δηλαδή, αλλά με περισσότερη ποικιλία. Η διαφορά έγκειται στην ρυθμική τους. Στη μεν βυζαντινή μουσική ακολουθείται ένας ρυθμός πιο σοβαρός και πιο απλός, στα δε παραδοσιακά βλέπουμε όλους τους ρυθμούς που μπορούμε να φανταστούμε. Υπάρχει διαφορά, καθώς στα παραδοσιακά πρέπει να

εκφραστεί και το σώμα περισσότερο. Στην εκκλησία χορεύεις με ψυχικό τρόπο, ενώ στην παραδοσιακή μουσική χορεύεις με τα πόδια σου. Οπότε βλέπουμε πως υπάρχουν διαφορές. **Η μία σε σπρώχνει προς την ενδοσκόπηση και η άλλη προς την εξωστρέφεια, καθώς το μεγαλύτερο κομμάτι της παραδοσιακής μουσικής είναι χορευτικό.**

«Π»: Έχετε ασχοληθεί επισταμένως με την μουσική της Πόλης! Τι το ξεχωριστό έχει αυτή η μουσική; Πώς πότισε την μετέπειτα παραδοσιακή μουσική;

Χ.Τ.: Επειδή η Κωνσταντινούπολη ήταν το επίκεντρο του πολιτισμού, ήταν και το επίκεντρο των μουσικών ζυμώσεων και φυσικά των ελληνικών πληθυσμών, αλλά και των βαλκανικών πολιτισμών και μετέπειτα και

των ασιατικών πληθυσμών, όπως ήταν οι Άραβες και οι Τούρκοι. Όλοι αυτοί έβαλαν το δικό τους στοιχείο και ζυμώθηκε μια μουσική που δεν έμοιαζε με τις άλλες- έχει μια ποικιλία, έχει μια λυρικότητα η οποία

φτιάχνει μια ευγένεια και προϋποθέτει μια καλλιέργεια πολύ μεγαλύτερη από αυτή που υπήρχε στη μουσική των υπαίθρων, των μικρών νησιών, ή των βουνών που ήταν κοινωνίες πολύ κλειστές και που έχουν ένα – δυο

μοτίβα και παίζουν πάνω σε αυτά. Π.χ., πας στο τάδε χωριό, έχει τσάμικο και καλαματιανό και όλα τα τραγούδια είναι ίδια. Πας από την άλλη στην Κωνσταντινούπολη και βλέπεις πως υπάρχουν 100 διαφορετικά είδη. **Επίσης ένα βασικό ειδοποιό χαρακτηριστικό και της βυζαντινής και της παραδοσιακής μουσικής είναι αυτή η ωραία ευγένεια των**

διαστημάτων, που δεν είναι τα συγκεκριμένα διαστήματα της δύσης (ημιτόνιο και τόνος), αλλά έχει πολλές ποικιλίες, κάτι που δημιουργεί πολλά συναισθήματα. Όργανα όπως το ούτι που παίζω και το κανονάκι έχουν τις δυνατότητες να παράγουν όλα αυτά τα διαστήματα, δίνοντας την ίδια στιγμή και την δυνατότητα για αυτοσχεδιασμούς,

που για τους μουσικούς είναι μια διέξοδος. Το να αυτοσχεδιάζεις είναι σα να μπορείς να εκφράζεσαι και να λες ότι πράγμα θέλεις και να το περιγράφεις με ο,τι τρόπο θέλεις. Είναι μεγάλη ελευθερία. Βέβαια το τραγούδι είναι σα να απαγγέλεις ένα ποίημα. Το 'χει γράψει κάποιος και εσύ το απαγγέλεις. Δεν είναι δικό σου και ούτε εκείνη την ώρα φτιαγμένο.

«Π»: Στα πλαίσια της ευρωπαϊκής ενοποίησης και προσπάθειας σύγκλισης -και πολιτιστικά- των κρατών μελών, φοβάστε τον κίνδυνο να χαθεί η παραδοσιακή μας μουσική;

Χ.Τ.: Όχι, νομίζω πως αν υπάρχει αυτή η σύγκλιση -λέω αν γιατί πολλά αλλάζουν- η ελληνική μουσική νομίζω πως θα ξεχωρίσει και θα λάμψει, γιατί έχει τη μεγαλύτερη ποικιλία από όλες τις μουσικές τις ευρώπης. Το πρόβλημα είναι πως δεν μπορούμε να «πλασάρουμε» τη μουσική μας, καθώς αυτό απαιτεί άλλους τρόπους -κυρίως οικονομικούς-. Ο καθένας πλασάρει αυτό που έχει.

Εμείς δεν μπορούμε να το κάνουμε αυτό γιατί **α) πρέπει να ξέρουμε τι είμαστε β) να υπάρξουν άνθρωποι που θα το οργανώσουν, καλλιτέχνες που θα δουλέψουν.** Βέβαια το Ευαγγέλιο λέει το λυχνάρι πρέπει να το ανεβάσεις στον τοίχο ψηλά και να μην το κρύψεις. Επειδή υπάρχει μουσική παράδοση πολύ δυνατή, κάποια στιγμή θα ξεχωρίσει, όπως και έχει ξεχωρίσει, αν σκεφτούμε

πως ο Ζορμπάς του Θεοδωράκη είναι υψηλά σε πωλήσεις σε όλο τον κόσμο. Αυτό σημαίνει πως η κρητική μουσική, το χανιώτικο συρτό στο παράδειγμά μας, έχει ένα στοιχείο, άρεσε και έχει βρεθεί με ένα τρόπο που κανείς δεν κατάλαβε, να είναι Νο1 στον κόσμο. Βέβαια αυτά τα χρόνια επειδή η δισκογραφία έχει καταστραφεί και η μουσική πολεμείται πολύ δεν υπάρχουν διέξοδοι.

Όταν έχει δημιουργηθεί κάτι γνήσια, αυτός που το λαμβάνει αισθάνεται το ίδιο πράγμα με αυτόν που το φτιάχνει. Αναγνωρίζει τη γνησιότητά του και αμέσως συγκινείται.

«Π»: Ως καθηγητής, θα παρατηρείτε και εσείς πως στη σημερινή εποχή πάρα πολλοί νέοι άνθρωποι ασχολούνται με την παραδοσιακή και τη βυζαντινή μουσική. Ξεφεύγουμε πια από τα κλασικά όργανα και περνάμε στη διδασκαλία παραδοσιακών οργάνων... Πλέον σχολές παραδοσιακού χορού κερδίζουν έδαφος και αριθμούν πολλά νεαρά μέλη! Τι είναι αυτό που κάνει τους νέους ανθρώπους να θέλουν να ασχοληθούν με την παράδοση;

Χ.Τ.: Η αμεσότητά της. Όταν έχει δημιουργηθεί κάτι γνήσια, αυτός που το λαμβάνει αισθάνεται το ίδιο πράγμα με αυτόν που το φτιάχνει. Αναγνωρίζει τη γνησιότητά του και αμέσως συγκινείται. Το ίδιο συμβαίνει με τα όργανα, με τους χορούς. Πηγαίνεις σε μια χορευτική ομάδα και έχεις μια παρέα ανθρώπων που είναι ανοιχτοί να μοιραστούν και να

γιώσουν καλά συναισθήματα, παίρνουν αυτή τη βαθιά συγκίνηση από την αυθεντική μουσική και μπορούν να συμμετέχουν και με το σώμα τους και με την ψυχή τους και να τραγουδήσουν και να παίζουν και να γίνουν μέλη μιας ομάδας. Από εκεί και πέρα, έχει τόσο ενδιαφέρον η παράδοση όταν τη γνωρίσεις -δεν πρέπει να σ' αρέσει η παράδοση

όταν τυχαία την ακούς, πρέπει να τη γνωρίσεις από μέσα- αν είσαι κρητικός, ξέρεις να εκτιμάς την κρητική μουσική, αν είσαι ηπειρώτης λες τι είναι αυτή η βαβούρα με τα λαούτα. Πρέπει να εμβαθύνεις. **Είναι σαν μια γλώσσα, σα μια επιστήμη, όσο εμβαθύνεις, τόσο καλύτερα την καταλαβαίνεις.**

«Π»: Πώς μπορεί η παράδοση να γίνει μοχλός που θα μάς βγάλει από την κρίση;

Χ.Τ.: Νομίζω πως η παράδοση τα έχει όλα. Δεν της λείπει τίποτα. Λέει ο Ελύτης «Εάν αποσυνθέσεις

την Ελλάδα, στο τέλος θα δεις να σου απομένουν μια ελιά, ένα αμπέλι και ένα καράβι, που σημαίνει πως

με άλλα τόσα την ξαναφτιάχνεις», οπότε αυτά τα στοιχεία τα έχουμε, **έχουμε το φως, έχουμε τα**

Η παράδοση έχει όλα αυτά τα στοιχεία, στα οποία ο καθένας από μας, ανάλογα με το τάλαντο που έχει, πρέπει να εμβαθύνει. Έτσι μέσα από τη πίστη μας, την ποίηση, τον ελληνικό λόγο, τον χορό, το τραγούδι νομίζω πως έχουμε όλα αυτά τα πράγματα με τα οποία μπορούμε να ζήσουμε. Όταν εμείς προσπαθούμε να σώσουμε την παράδοση, να ξέρουμε πως η παράδοση θα μας σώσει και εμάς.

Βασικά συστατικά, έχουμε το βίωμα του Θεού, την πίστη μας οπότε αν υπάρχουν όλα αυτά τα πράγματα, ξαναφτιάχνεις τη ζωή σου από την αρχή.

Η παράδοση έχει όλα αυτά τα στοιχεία, στα οποία ο καθένας από μας, ανάλογα με το τάλαντο που έχει, πρέ-

πει να εμβαθύνει. Έτσι μέσα από τη πίστη μας, την ποίηση, τον ελληνικό λόγο, τον χορό, το τραγούδι νομίζω πως έχουμε όλα αυτά τα πράγματα με τα οποία μπορούμε να ζήσουμε. Όταν εμείς προσπαθούμε να σώσουμε την παράδοση, να ξέρουμε πως η παράδοση θα μας σώσει και εμάς.

«Π»: κ. Τσιαμούλη, σάς ευχαριστούμε πολύ!

Επιμέλεια:

Δήμητρα Τζάφα

Φοιτ. Τμ. Εκπαίδευσης και Αγωγής
Προσχολικής Ηλικίας ΕΚΠΑ

Αγγελική Καλκάνη

Τελειοφ. Ηλεκτρολόγων Μηχανικών &
Μηχανικών Υπολογιστών ΕΜΠ

Βιβλίο

Π. Τύχων Σεβκούνωφ
«Σχεδόν άγιοι»
Εκδ. «Εν πλώ»,
Αθήνα 2012

«Αν εκείνη την εποχή κάποιος πρότεινε να ονοματίσουμε τον πιο επικίνδυνο άνθρωπο στη Μονή των Σπηλαίων, τότε αναμφίβολα θα έπαιρνε ως απάντηση μόνο ένα όνομα: τον οικονόμο της μονής, αρχιμανδρίτη π. Ναθαναήλ. Αυτή η επιλογή θα έβρισκε σύμφωνους ιερείς και δόκιμους, μοναχούς και κοσμικούς, κομμουνιστές από την διοίκηση της Κα Γκε Μπε στο Πετσόρι και τοπικούς αντιφρονούντες. Το θέμα είναι ότι ο π. Ναθαναήλ δεν ήταν απλώς επικίνδυνος. Ήταν πολύ επικίνδυνος».

Ο π. Τύχων Σεβκούνωφ, συγγραφέας αυτού του βιβλίου, γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Ρωσία τα χρόνια

του σοβιετικού καθεστώτος, μην πιστεύοντας στο Θεό. Μάς εξιστορεί λοιπόν πρώτα-πρώτα πώς αυτός και πολλοί φίλοι του γνώρισαν και ασπάστηκαν την Ορθοδοξία, κόντρα σ' όσα νόμιζαν μέχρι τότε γι' αυτήν, μέσα από τις προσωπικές τους αναζητήσεις, αλλά και περνώντας από τα επικίνδυνα μονοπάτια του πνευματισμού.

Και σα να μην έφτανε αυτό, στις αρχές της δεκαετίας του '80 κάποιος απ' αυτούς έγιναν δόκιμοι μοναχοί στη Μονή των Σπηλαίων του Πσκώφ. Το μοναστήρι αυτό ο π. Τύχων -τότε ακόμη Γεώργιος Αλεξάντροβιτς- το πρωτογνώρισε καθαρίζοντας φρεάτια αποχέτευ-

σης (ένα απ' τα διακονήματα που του είχαν αναθέσει ως προσκυνητή), ενθυμούμενος τις αθεϊστικές διαλέξεις περί ρασοφόρων υποκριτών που βασάνιζαν τον ευκολόπιστο λαό, δηλαδή στη συγκεκριμένη περίπτωση εκείνον τον ίδιο· κι όμως, πίσω στη Μόσχα, τίποτα από την προηγούμενη ζωή του δεν τον γοήτευε πια.

Στο ξεχωριστό αυτό μοναστήρι γνώρισε απίθανους ανθρώπους· μιλάει πολύ γι' αυτούς μες στο βιβλίο. Άγιοι γέροντες, σαν τον π. Ιωάννη Κρεστιάνκιν για τον οποίο «τα σύνορα του χώρου και του χρόνου ήταν ανοιχτά», αθόρυβοι ασκητές, μοναχοί γεμάτοι αγάπη και καλοσύνη, αλλά και τραχείς ή δύστροποι, ο «επικίνδυνος» π. Ναθαναήλ, και ο ατρόμητος ηγούμενος π. Αλύπιος που δε δίσταζε να διακηρύττει ότι «Εγώ είμαι σοβιετικός αρχιμανδρίτης»! Μια γενιά ανθρώπων που αφού πρώτα πέρασαν από τα πεδία των μαχών του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, κι έπειτα, πολλοί εξ αυτών, από τα σταλινικά στρατόπεδα συγκέντρωσης, δε δίσταζαν να εναντιώνονται στην πανίσχυρη ακόμη σοβιετική εξουσία, όταν αυτή έμπαινε στα χωράφια τους, με μια γενναιότητα απίστευτη - γιατί άλλωστε «ο Κύριος δεν αγαπά τους δειλούς»-, με λεπτούς χειρισμούς και σπινθηροβόλο πνεύμα. Αξίζει να σημειωθεί ότι το μοναστήρι των Σπηλαίων του Ποσκώφ αποδείχθηκε το μοναδικό επί ρωσικού εδάφους που δεν έκλεισε ποτέ, παρά τους λυσσαλέους διωγμούς που υπέστη η ρωσική εκκλησία.

Στη συνέχεια ο π. Τύχωνας μας μιλάει για ανθρώπους και καταστάσεις που συνάντησε στη μετέπειτα ζωή του. Ιδιαίτερη μνεία κάνει στον αγαπημένο του φίλο π. Ραφαήλ που ήταν «μεγάλος χούλιγκαν», και για πολλούς ο πιο χαρακτηριστικός τεμπέλης, που δεν έκανε τίποτα άλλο απ' το να... πίνει τσάι με όλους όσοι τον επισκέπτονταν. Α, και να τρέχει με το

αυτοκίνητό του ή να το επισκευάζει, ενίοτε μάλιστα εν κινήσει· πού και πού επίσης ευχαριστιόταν να παρενοχλεί όπως μπορούσε τις τοπικές αρχές, με αποτέλεσμα η επιτροπή εκκλησιαστικών υποθέσεων να τον μεταθέτει διαρκώς απ' το ένα μέρος στο άλλο. Κι όμως ζούσε κυριολεκτικά «με τον Θεό και για τον Θεό», πράγμα που ήταν ολοφάνερο στους γύρω του ανθρώπους και τους έκανε να μη μπορούν να ξεκολλήσουν απ' τη συντροφιά του.

Όρεξη νά 'χεις να διαβάξεις. Με πολύ χιούμορ κι ευγλωττία ο π. Τύχων αφηγείται ιστορίες που σε κάνουν να σκας στα γέλια ή να στέκεσαι με δέος μπροστά στο μεγαλείο του Θεού και των ανθρώπων Του· επίσης να λυπάσαι για τις ανθρώπινες αδυναμίες κι αμαρτίες. Το σημαντικότερο απ' όλα: σε διαβεβαιώνει, με το κύρος και την αυθεντία που μόνο η αλήθεια μπορεί να έχει, για την παρουσία του Θεού στη ζωή μας, τη δύναμη και τη βοήθειά Του σε κάθε είδους περιστάσεις, από τα πιο μικρά ζητήματα μέχρι τα πιο σοβαρά.

Ακούγεται βαρύς ο τίτλος, και δε θα σας κρύψω ότι στην αρχή βαριόμουν να ανοίξω ένα βιβλίο για μοναχούς -έτσι νόμιζα- και μάλιστα Ρώσους! Τρέχα-γύρευε, σκεφτόμουν. Μα έλα που έπεσα τελείως έξω! Δε μιλάει για μοναχούς, μιλάει για ανθρώπους, αληθινούς, σύγχρονους μας: Ιερείς, μοναχούς και λαϊκούς, ρώσους και άλλους, άντρες ή γυναίκες, νέους και γέροντες, πιστούς και άπιστους, μορφωμένους και αγράμματους, καθαρούς τη καρδιά ή εγκληματίες, ταξιδευτές και ερμηίτες, αλαφροϊσκιωτους ή επιστήμονες, τεμπέληδες, ολιγόπιστους, εμπαθείς, αλλά και ευσεβείς, ταπεινούς, χαρισματούχους, αγίους... Μ' άλλα λόγια, μιλάει για σχεδόν αγίους, για όλους τους πιστούς την ώρα που ο ιερέας εκφωνεί στη Θεία Λειτουργία το «Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις», για όλους εμάς που αποτελούμε

το Σώμα της Εκκλησίας. Καθένας απ' τους ανθρώπους σ' αυτό το βιβλίο τράβηξε ή τραβάει το δικό του δρόμο, με τις επιτυχίες και τα λάθη του, τα πάθη και τα χαρίσματά του, και είναι θαυμάσιο να βλέπεις από πόσους διαφορετικούς δρόμους μπορεί μια ψυχή εν ελευθερία να γνωρίσει, ν' αγαπήσει και να πλησιάσει το Δημιουργό της... ή να φύγει μακριά Του.

Είναι ένα βαθιά πνευματικό βιβλίο, στο οποίο δε θα βρείτε σοβαροφανείς ρητορείες, περίπλοκες θεολογίες, ψυχολογίες, φιλοσοφίες και λοιπές φλυαρίες. Το αντίθετο. Όλα είναι απλά κι αληθινά, εξαιρετικά σοβαρά, και πολύ συχνά ξεκαρδιστικά αστεία. Εξ αφορμής πραγματικών περιστατικών διατυπώνονται με τρόπο απλούστατο πνευματικοί κανόνες και αλήθειες για τη ζωή και το Θεό: «Νικά όποιος περνά στην επίθεση», «Ιησούς Χριστός χθές καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας», ή «Μην φοβάστε την τιμωρία του Κυρίου! Δε μας τιμωρεί σαν εγκληματίες, αλλά σαν παιδιά Του». Πνευματικό βιβλίο, το οποίο όμως δε μιλάει για γέροντες που ζήσαν στα βάθη της ερήμου τα βυζαντινά χρόνια, αλλά για σημερινούς ανθρώπους και ασκητές, που ζούνε σήμερα ή έζησαν προ λίγων χρόνων, εδώ παραπάνω, στη Ρωσία. Αρθρώνει σύγχρονο, ζωντανό πνευματικό λόγο, και μάς δείχνει πόσο απλά είναι τα πνευματικά πράγματα - κι ας θέλουν κόπο-, πόσο φυσικό το να ζεις κοντά Του, και πόσο απέραντη η αγάπη Του για τα παιδιά Του.

Επιμέλεια:

Μαριαλένα Μωραϊτου
Ασκούμενη Δικηγόρος

Στο επόμενο τεύχος:

Ανταπόκριση από την επετειακή εκδή-
λωση της έναρξης εργασιών της Χ.Φ.Ε.
για το νέο ακαδημαϊκό έτος 2013-2014.

Ένα μικρό αφιέρωμα στον Υπεύθυνο και
Αδελφό της Χριστιανικής Φοιτητικής
Ένωσης, **κ. Γιάννη Ζαρταλούδη** που
έφυγε για τον ουρανό, λίγες ώρες πριν
κλείσει αυτό το τεύχος...

Τρώες

A.

Εἴη ἡ προσπάθειός μας σὰν τὴν Τρώαν.
Κοιμάτε καλοφθύνουμε κοιμάτε
παίρνουμε σπῆμα μας καὶ ἀρχίζουμε
νύχουμε θάρρος καὶ καλὸ ἔχαιτες.

Με' αὐτὰ καὶ βραίτε καὶ μὲς οὐραλὰ
ὁ Ἀχιλλεύς σὺν τάρρον ἐμοφθοὶ μας
βραίτε, καὶ με' βωρεὸ μέγας μας τρομαίει.

B.

Εἴη ἡ προσπάθειός μας σὰν τῶν Τρώων.
Θαυροῦμε πῶς μ' ἀπόραος καὶ τόχμη
θ' ἀλλοζοῦμε τὴν τόχμη τὴν καλαρορά,

αὐτὸν οὐκ ὀκνῶμεθα ν' ἀγωνισθοῦμε.
Ἀλλ' ὅταν ἡ μερῆς ἀρίστη ἔχει,
ἡ τόχμη αὐτὴ ἀπόραος μας χάνοντε.

ταράλλει ἡ ψυχὴ μας, παραχύει
καὶ τρεχοῦμε οὐδὲν ^{ἀπ' αὐτῆς} ~~ἀπ' αὐτῆς~~ λείχη,
βελώνδας νὰ βυθισοῦμε μὲ τὴν φυγή.

Ὅμως ἡ πλῆθυσ μας εἶναι βίβαια.
ἔσταναι, εἰς τὰ τεῖχη, λείψι ο' ὀρήτος.
τῶν ἡμερῶν μας ἀκαμψήσεις καὶν κ' αἰσθημάτων.
Πῦρα μὲ μὲς ὁ κρείσσος αὐτὸ ἑκάθῃ καίνε.

Κ. Π. Καβάφης

